

**PROFIEL EN TRAJECT
VAN DE WERKZOEKENDEN
IN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST**

**MONITORING
VOLGENS ORIGINE**

Juni 2019

**view
.brussels**

Brussels observatorium voor werk en opleiding

Inhoudstafel

Voorwoord	7
Inleiding	8
Methodologisch kader	10
1. Opbouw van de variabele “origine”	10
2. Samenstelling van de cohorten werkzoekenden	11
Hoofdstuk I: Profiel van de Brusselse werkzoekenden in het licht van hun origine	12
1. Situatie op de arbeidsmarkt: contextindicatoren	12
1.1 Demografische elementen	12
1.2 Werkloosheidsgraad volgens origine	15
1.3 Werkgelegenheidsgraad volgens origine	16
2. Profiel van de werkzoekenden	19
2.1 Kruising origine en geslacht	19
2.2 Kruising origine en leeftijd	19
2.3 Kruising origine en studieniveau	20
2.4 Kruising origine en inactiviteitsduur	23
2.5 Kruising origine en werkloosheidscategorie	24
2.6 Kruising origine en nationaliteit	25
2.7 Kruising origine en woonplaats	26
2.8 Kruising origine en beroepsdomein	27
Focus nr. 1: Het profiel van werkloze vrouwen van buitenlandse origine	29
Samenvatting van de waarnemingen	35
Voorlopige conclusie	37
Hoofdstuk II: De toegang tot oplossingen voor jongeren van buitenlandse origine in het kader van de Jongerengarantie	39
1. De toegang tot oplossingen: principe en filosofie	39
1.1 Demografisch kader	40
1.2 Evolutie van het aantal jongeren in beroepsinschakelingstijd over een periode van 3 jaar	42
1.3 Kwalificatiestructuur van de nieuwe ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd	43
2. Analyse van de uitstroombpercentages	46
2.1 Positieve uitstroom	46
2.2 Uitstromingsgraad naar werk volgens studieniveau en origine	50
2.3 Evolutie van de uitstromingsgraad naar werk volgens studieniveau en origine	52
2.4 Uitstromingsgraad naar werk volgens geslacht en origine	54
2.5 Evolutie van de uitstromingsgraad naar werk volgens geslacht en origine	56
Samenvatting van de waarnemingen	58

Voorlopige conclusie	60
Hoofdstuk III: Kenmerken van de toegang tot werk - Longitudinale analyse over 36 maanden	62
1. Jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd	63
1.1 Situatie 36 maanden na de inschrijving bij Actiris	63
1.2 Totale gewerkte tijd	67
1.3 Participatiegraad voor lange tewerkstellingen	70
1.4 Duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling	72
1.5 Indexen voor inzetbaarheid en kwetsbaarheid	77
Focus nr. 2: Impact van de samenstelling van het gezin op de tewerkstelling van vrouwen	82
Samenvatting van de waarnemingen	88
Voorlopige conclusie	91
Algemene conclusie	93
1. Synthese van de vaststellingen i.v.m. de Jongerengarantie	93
2. Transversale conclusies	93
3. Synthese van de vaststellingen volgens herkomstgroep	96
4. Discussie en vooruitzichten	100
Aanbevelingsvoorstellen	103
Bibliografie	106

Overzicht tabellen en figuur

Tabel 1: Niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) volgens origine (ingeschreven op 31 december 2015)	13
Tabel 2: Werkzoekenden < 25 jaar ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine	14
Tabel 3: Bevolking 18 tot 64 jaar in de 5 grote Belgische steden volgens origine (4e kwartaal 2015)	14
Tabel 4: Werkgelegenheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine (4e kwartaal 2015)	18
Tabel 5: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en beroepsdomein	28
Tabel 6: Top 3 van de beroepsdomeinen waar een hoge concentratie aan vrouwelijke arbeidskrachten terug te vinden zijn, volgens origine (31 december 2015)	32
Tabel 7: Verschil in het percentage werkzoekende vrouwen ingeschreven op 31 december 2015	34
Tabel 8: Evolutie van het aantal nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd in de loop van een jaar, volgens origine (2013-2016)	42
Tabel 9: Profiel van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens origine en studieniveau	44
Tabel 10: Profiel volgens origine, van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd	

van januari tot december 2016, die niet in België erkende studies in het buitenland hebben voltooid	45
Tabel 11: Percentage m.b.t. de toegang tot de oplossingen van jonge nieuw ingeschreven werkzoekenden in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, in de loop van de 12 maanden na hun inschrijving, volgens origine	47
Tabel 12: Uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens studieniveau en origine	51
Tabel 13: Verschil tussen de uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden zonder combinatie stage/job	52
Tabel 14: Uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens geslacht en origine	55
Tabel 15: Situatie op 36 maanden van jongeren onder de 30 jaar in de beroepsinschakelingstijd, volgens origine (2013 – 2016)	64
Tabel 16: Totale gewerkte tijd volgens origine (2013 – 2016)	68
Figuur 1 : Werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine (4e kwartaal 2015) (%)	15
Figuur 2 : Werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine en geslacht (4e kwartaal 2015)	16
Figuur 3 : Werkgelegenheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine (4e kwartaal 2015)	17
Figuur 4 : Werkgelegenheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine en geslacht (4e kwartaal 2015)	17
Figuur 5 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en geslacht	19
Figuur 6 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en leeftijdsgroep	20
Figuur 7 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en studieniveaus	21
Figuur 8 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 en die niet in België erkende studies in het buitenland hebben gevolgd, volgens origine en studieniveau	22
Figuur 9 : Percentage werkzoekenden met een laag studieniveau van de personen die in België erkende studies hebben gevolgd, volgens origine en studieniveau (31 december 2015)	23
Figuur 10 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en inactiviteitsduur	24
Figuur 11 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en werkloosheidscategorie	25
Figuur 12 : Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en huidige nationaliteit	26
Figuur 13 : Aandeel van de werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 die in de arme sikkels wonen volgens origine	27
Figuur 14 : Verschil tussen mannen en vrouwen volgens studieniveau en origine (NWWZ op 31 december 2015)	30
Figuur 15 : Percentage werkzoekenden die een werkloosheidsuitkering ontvangen, volgens geslacht en origine (31 december 2015)	33

Figuur 16 : Totaal van de nieuw ingeschreven werkzoekenden volgens origine (januari tot december 2016)	41
Figuur 17 : Nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd volgens origine (januari tot december 2016)	41
Figuur 18 : Aandeel hooggeschoolde jongeren onder de nieuw ingeschrevenen in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens geslacht en origine	45
Figuur 19 : Percentage toegang tot de oplossingen werk/opleiding/stage/cheque van jonge nieuw ingeschreven werkzoekenden in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, in de loop van de 12 maanden na hun inschrijving, volgens origine	48
Figuur 20 : Percentage toegang tot de oplossingen begeleiding/inschakeling van jonge nieuw ingeschreven werkzoekenden in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, in de loop van de 12 maanden na hun inschrijving, volgens origine	49
Figuur 21 : Uitschrijvingspercentage (na afloop van een jaar) van jonge werkzoekenden die in de 12 maanden na hun inschrijving in de beroepsinschakelingstijd van geen enkele oplossing gebruik hebben gemaakt, volgens origine (januari tot december 2016)	50
Figuur 22 : Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van hooggeschoolde nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)	53
Figuur 23 : Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van laaggeschoolde nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)	53
Figuur 24 : Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van middelhooggeschoolde nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)	54
Figuur 25 : Verschil tussen geslacht en verschil tussen vrouwen van Belgische origine en vrouwen van buitenlandse origine in de uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens origine	56
Figuur 26 : Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van jonge nieuw ingeschreven vrouwen in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)	57
Figuur 27 : Graad van tewerkgestelden binnen de doelgroep die bij hun ouders wonen, volgens origine en volgens het aantal werknemers in het gezin met 0 werknemers als index (inschrijvingsdatum in 2013 + berekening situatie precies 3 jaar later)	65
Figuur 28 : Graad van lange tewerkstelling 36 maanden na inschrijving, volgens origine (2013 – 2016)	66
Figuur 29 : Graad van lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd 36 maanden na inschrijving, volgens origine en volgens opleidingsniveau (2013 – 2016)	67
Figuur 30 : Totale gewerkte tijd bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens opleidingsniveau en origine (2013 – 2016)	68
Figuur 31 : Totale gewerkte tijd bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	69

Figuur 32 : Totale gewerkte tijd bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens woonplaats (buurt) en origine (2013 – 2016)	70
Figuur 33 : Participatiegraad voor lange tewerkstellingen, volgens origine (2013 – 2016)	71
Figuur 34 : Participatiegraad voor lange tewerkstellingen bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	72
Figuur 35 : Participatiegraad voor lange tewerkstellingen bij nieuw ingeschreven werkzoekenden, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	72
Figuur 36 : Duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens origine (2013 – 2016)	73
Figuur 37 : Korte (< 6 maanden) zoektocht naar een lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	74
Figuur 38 : Zeer lange (> 24 maanden) zoektocht naar een lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	75
Figuur 39 : Korte (< 6 maanden) zoektocht naar een eerste lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens opleidingsniveau en origine (2013 – 2016)	76
Figuur 40 : Zeer lange (> 24 maanden) zoektocht naar een eerste lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens opleidingsniveau en origine (2013 – 2016)	77
Figuur 41 : Inzetbaarheidsindex volgens origine (2013 – 2016)	78
Figuur 42 : Kwetsbaarheidsindex volgens origine (2013 – 2016)	78
Figuur 43 : Inzetbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	79
Figuur 44 : Kwetsbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)	80
Figuur 45 : Inzetbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens woonplaats en origine (2013 – 2016)	81
Figuur 46 : Kwetsbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens woonplaats en origine (2013 – 2016)	81
Figuur 47 : Verdeling van de werkzoekende vrouwen volgens type huishouden en origine (2013-2016)	83
Figuur 48 : Verdeling van de werkzoekende vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin volgens origine (2013-2016)	84
Figuur 49 : Werkzoekende vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin volgens woonwijk en origine (2013-2016)	85
Figuur 50 : Totale gewerkte tijd bij vrouwen met jonge kinderen, volgens huishouden en origine (2013-2016)	86
Figuur 51 : Vergelijking van de kwetsbaarheidsindex volgens geslacht, gezinssamenstelling en origine (2013-2016)	87

U kunt dit verslag downloaden op de website van Actiris in de rubriek “Arbeidsmarkt/Publicaties en studies”

Brussel, juni 2019

Voorwoord

Deze studie is het resultaat van een gedeelde politieke en institutionele wens. Ten eerste die van de gewestelijke minister van Tewerkstelling, die in december 2016 in zijn actieplan voor de strijd tegen discriminatie in 10 maatregelen de invoering van een systeem van diversiteitsmonitoring heeft opgenomen om de deelname van werkzoekenden aan de gewestelijke werkgelegenheidsmaatregelen volgens origine te onderzoeken. En vervolgens die van de Algemene Directie van Actiris die, overeenkomstig de doelstellingen van zijn beheerscontract 2017-2022, de beroepstrajecten van de Brusselse werkzoekenden nauwkeuriger wenst te analyseren volgens de specifieke socio-demografische realiteit die eigen is aan het Brussels Gewest.¹

Meer algemeen was het ook en vooral de bedoeling om voort te bouwen op de vaststellingen van de federale Socio-economische Monitoring², die het fenomeen van de ongelijke toegang tot werk naar gelang de nationale origine wetenschappelijk geactualiseerd heeft. Van de eerste studies van het Internationaal Arbeidsbureau tot de eerste studie van Martens en Ouali (2005) werd de vraag naar het bestaan van mechanismen van discriminatie bij de tewerkstelling al een twintigtal jaar gesteld in de Belgische en Brusselse arbeidsmarktanalyses. Dankzij de terbeschikkingstelling door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid van de variabele “origine” kunnen we voortaan, naast de bestaande onderzoeken, beschikken over een objectief beeld van de positie van personen van buitenlandse afkomst op de gewestelijke arbeidsmarkt.

Met dit rapport willen we de resultaten van de Socio-economische Monitoring verfijnen, door te focussen op de populatie van Brusselse werkzoekenden, namelijk alle personen die op een bepaald moment of tijdens een bepaalde periode bij Actiris ingeschreven zijn. Wat is het profiel van de werkzoekenden van buitenlandse

origine? Kent hun toegang tot werk een ander verloop dan de werkzoekenden van Belgische origine? Welk traject leggen de jongeren die uit het onderwijs komen af naargelang hun origine? Is de genderkwestie op de arbeidsmarkt een universeel gegeven? Stuk voor stuk vragen waarop dit rapport een antwoord tracht te bieden. De allereerste uitvoering van deze studie, met onder meer een onderzoek van de trajecten over een lange periode van 36 maanden, werd toevertrouwd aan view.brussels (Actiris).

Deze eerste editie belicht de resultaten die voortvloeien uit de Jongerengarantie, een maatregel waarop het Brussels Gewest de voorbije jaren sterk heeft ingezet. Met deze editie maken we een eerste oefening die zeker een vervolg moet krijgen om de evolutie van de resultaten op lange termijn op te volgen en de analyse geleidelijk aan systematisch op de andere tewerkstellingsmaatregelen toe te passen.

Op dit moment vormt deze monitoring al een waardevol instrument waarvan tal van institutionele, politieke, academische, verenigings- en maatschappelijke actoren zich kunnen bedienen. We trekken er niet alleen lering uit, maar we willen ook het debat rond etnische en raciale ongelijkheden op de arbeidsmarkt op gang trekken en aanbevelingen naar voren brengen. Meten is dan wel weten, maar het volstaat niet om alleen een objectieve weergave van de naakte feiten te geven. De sociale noodzaak dwingt ons daarentegen om concrete maatregelen voor een gelijke toegang tot werk te stimuleren. Met deze studie willen we al een vastberaden stap in die richting zetten. De resultaten die uit de studie naar voren komen en de aanbevelingen die erin worden gedaan, zullen dan ook door de sociale partners worden besproken in het beheerscomité van Actiris in de eerste plaats, en nadien in het Overlegplatform voor de Werkgelegenheid van de Economische en Sociale Raad voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹ We gebruiken in dit verslag overal de mannelijke vorm als geslachtsneutrale vorm waarmee we zowel de mannen als de vrouwen aanduiden.

² “Socio-economische Monitoring. Arbeidsmarkt en origine” is een gezamenlijke publicatie van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en Unia. Er zijn tot op heden drie edities van het rapport verschenen: in 2013, 2015 en 2017.

Inleiding: Het gebruik van de variabele “origine”

De kwestie van de ongelijke toegang tot de arbeidsmarkt voor personen met een andere etnische of raciale achtergrond is in Brussel des te prangender, aangezien de grote meerderheid van de bevolking (meer dan 7 op 10) er van vreemde origine is. Deze kosmopolitische dimensie van onze stedelijke ruimte dient te worden gezien in het licht van de talrijke migratiebewegingen die er zich al tientallen jaren afspeelen: de migratie van vooral Italiaanse, maar ook Marokkaanse en Turkse werkkrachten in het kader van de bilaterale akkoorden met België, de migratie vanuit de voormalige koloniën (Congo, Burundi, Rwanda) om eerder individuele redenen, zoals studies; de migratie uit de oorspronkelijke lidstaten van de Europese Unie en nadien ook uit de nieuwe lidstaten (Oost-Europa), de recentere migratie vanuit West-Afrika of Latijns-Amerika enzovoort.

In deze context is de zwakke beroepsinschakeling van vreemdelingen en Belgen van vreemde origine een terugkerende vaststelling in de arbeidsmarktanalyses op nationale en in het bijzonder ook op gewestelijke schaal. Lange tijd werd het lagere scholingsniveau van deze bevolkingsgroepen als eerste verklaring gegeven. In de tweede helft van de jaren 90 gaat een studie van het IAB een zeer belangrijke rol spelen in de manier waarop deze kwestie voortaan op politiek niveau zal worden gezien. Door aan te tonen dat personen met een andere etnische afkomst (in dit geval Belgen van Marokkaanse origine) maar met hetzelfde studieniveau op het moment van de aanwerving worden gediscrimineerd, zal deze studie ervoor zorgen dat men de zaken stilaan vanuit een ander perspectief gaat bekijken en dat men ook rekening begint te houden met de rol van de intrinsieke en structurele mechanismen van de arbeidsmarkt die ertoe leiden dat personen naargelang van hun origine een ongelijke toegang tot werk hebben³. De goedkeuring van Europese richtlijnen rond de jaren 2000 zal er op haar beurt toe bijdragen dat deze kwestie op de politieke agenda komt te staan.

Om dit fenomeen aan te pakken, is het Brussels Gewest in het midden van de jaren 2000 een diversiteitsbeleid beginnen uit te werken in

het domein werk. Met de goedkeuring van de ordonnantie van 4 september 2008 betreffende de strijd tegen discriminatie en de gelijke behandeling op het vlak van tewerkstelling kreeg dit beleid ook een wettelijke gedaante. Na deze ordonnantie volgden het besluit van de regering van 7 mei 2009 en het ministerieel besluit van 20 januari 2010. Door deze ordonnantie werden diversiteitsplannen bij de werkgevers (gepromoot sinds 2006) en ook diversiteitslabels in het leven geroepen, als beloning voor bedrijven die vrijwillig een diversiteitsbeleid voeren. De ordonnantie heeft ook voor een herdefinitie van de doelgroepen van dit beleid gezorgd: personen van buitenlandse origine worden er niet als een specifieke categorie vermeld, maar worden indirect bedoeld via de twee categorieën “personen met een vreemde nationaliteit” en “laaggeschoolden”.

Begin jaren 2010 werd het juridisch arsenaal inzake bevordering van diversiteit en bestrijding van discriminatie met nog een aantal teksten uitgebreid. Op 3 maart 2011 werd het uitvoeringsbesluit van de ordonnantie-Grouwels gestemd, die diversiteitsplannen verplicht maakt voor het gewestelijk openbaar ambt. Vervolgens werd op 19 juli 2012 het uitvoeringsbesluit van de ordonnantie-Madrane aangenomen, die een territoriale benadering van diversiteit vooropstelt door werklozen aan te werven afkomstig uit wijken waar de werkloosheidsgraad gelijk is aan of hoger is dan het gewestelijk gemiddelde.

Het uitgangspunt van deze verschillende wetteksten was keer op keer nationaliteit, cultureel kapitaal (studieniveau) of sociaal-economisch kapitaal (woonomgeving/armoede). Een beleid op basis van onder andere origine zou het mogelijk gemaakt hebben om dit criterium meetbaar te maken en het effect van de ingevoerde maatregelen te evalueren. Op het opmaken van “ethnische” statistieken rustte echter lange tijd een taboe, vooral langs Franstalige zijde van het land, omwille van het gebruik dat daar tijdens de Tweede Wereldoorlog van werd gemaakt en wegens een specifieke gevoeligheid voor het universalistische en republikeinse ideeëngoed

3 Adam I., La discrimination ethnique à l'embauche à l'agenda de la politique belge, Revue Formation Emploi n° 94, 2006.

uit Frankrijk⁴. De concretisering van het project voor de ontwikkeling van een vast instrument om de etnostratificatie van de arbeidsmarkt te meten (de Socio-economische Monitoring) dat UNIA (het vroegere Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding) in 2006 heeft opgestart, heeft er voor een groot deel toe bijgedragen dat dit taboe werd doorbroken.

Volgens het jaarverslag 2017 van UNIA gingen de meeste nieuwe dossiers over discriminatie op grond van raciale criteria. Dit was met name het geval in het domein arbeid en werkgelegenheid⁵. Deze vorm van discriminatie is een hardnekkig fenomeen en het is vandaag nog meer dan in het verleden noodzakelijk om over objectieve gegevens te beschikken: de generationele structuur van de bevolkingsgroepen met een migratieachtergrond, de verwerving van de Belgische nationaliteit en de relatieve socio-territoriale mobiliteit van deze groepen maken dat de bevordering van diversiteit en de bestrijding van discriminatie in het domein werk niet meer voldoende kunnen worden afgemeten aan criteria zoals nationaliteit, studieniveau of woonplaats. In zijn Diversiteitsbarometer (2012) stelde het Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor Racismebestrijding het volgende: “Alle acties voor het bestrijden van elke vorm van discriminatie hebben een gemeenschappelijke noemer, ze veronderstellen een onderbouwde wetenschappelijke kennis van de mate waarin de maatschappij gelijke kansen kan garanderen aan elke burger.”⁶ Door in de statistische analyse van de arbeidsmarkt de variabele origine te introduceren, willen we aan deze noodzaak tegemoetkomen en de positie de bevolking van buitenlandse origine, in dit geval van niet-EU origine, inneemt en hun ongelijke toegang tot werk op een objectieve en wetenschappelijke manier meten.

Het criterium origine zelf dekt slechts een deel van de volledige lading van etniciteit, die doorheen de sociale, historische en politieke processen in onze maatschappij steeds ruimer wordt en voortdurend evolueert. Nationale en etnische afstamming of migratiegeschiedenis

zijn essentiële bestanddelen van etniciteit, maar het zijn niet de enige componenten: ook huidskleur, religie, (Joodse) afkomst, cultuur en taal zijn bepalende elementen. Etniciteit is een veranderlijk en in zekere mate ook dialectisch concept dat in realiteit de min of meer expliciete grens vertaalt tussen een zogenaamd homogeen “wij” en een overtuigd anders “zij”. In die visie heeft origine een duidelijke betekenis: origine moet niet worden gezien als een vaststaand kenmerk (wat iedere poging om tot een situatie van gelijkheid en gerechtigheid te komen trouwens zou hypothekeren), maar als de subjectieve conceptie van een referentiegroep die tegenover een of meerdere andere groepen staat die als vreemd worden beschouwd (ongeacht hun nationaliteit) en die omwille van die positie benadeeld worden. Origine vertaalt dan het bestaan van sociale verhoudingen die de problematiek van de ongelijke toegang tot werk, en meer algemeen, van de toegang tot bepaalde mogelijkheden, in zich dragen, wetende dat werken, en dus het beschikken over een inkomen, ook een invloed heeft op andere maatschappelijke vlakken (toegang tot huisvesting, kwaliteitsvol onderwijs, ontspanning enz.).

Door de ongelijke toegang tot werk op basis van origine te onderzoeken, kunnen we ook inzicht krijgen in de processen van discriminatie die in de klassieke gegevens over de arbeidsmarkt onzichtbaar blijven. Het aantal dossiers dat om redenen van etnische discriminatie in het domein werk wordt geopend, neemt dan wel toe⁷, maar doordat klachten over discriminatie niet altijd worden aangegeven, kunnen we de situatie op basis van die klachten onvoldoende objectiveren.

4 View.brussels, Migrantenbevolking, arbeidsmarkt en discriminatie: situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, juni 2000.

5 UNIA, Cijferslag 2017, mei 2018.

6 Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor Racismebestrijding, Diversiteitsbarometer Werk, september 2012.

7 UNIA, idem.

Methodologisch kader

Hieronder leggen we uit hoe de variabele “origine” is opgebouwd en welke cohorten werkzoekenden in beschouwing werden genomen. Dit methodologische kader vormt

een aanvulling op de methodologische inleiding aan het begin van ieder hoofdstuk die een korte beschrijving geeft van de gebruikte indicatoren.

1. Opbouw van de variabele “origine”

Voor deze studie hebben we de gegevens uit de IBIS-databank van werkzoekenden van Actiris gekoppeld aan de gegevens uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ.

Origine wordt op dezelfde manier gedefinieerd als in de Socio-economische Monitoring van de FOD Werkgelegenheid en Unia. De variabele “origine” combineert de volgende variabelen: nationaliteit van het individu; nationaliteit bij de geboorte van het individu en nationaliteit bij de geboorte van de ouders van het individu (met

voorrang van de nationaliteit van de vader op die van de moeder)⁸.

De nationaliteit bij de geboorte van de ouders van het individu laat toe om de 2e generatie en de tot Belg genaturaliseerde personen te identificeren. Hierdoor kunnen we een nauwkeurigere analyse maken dan mogelijk is met de klassieke indicatoren die beperkt zijn tot de nationaliteit van het individu of zijn geboorteland.

Ter bescherming van de privacy werden de vreemde origines in 12 groepen ingedeeld:

België	
Buurlanden	Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg
West- en Noord-Europa	Denemarken, Finland, Zweden, Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk
Zuid-Europa	Spanje, Italië, Portugal, Griekenland
Oost-Europa	Polen, Hongarije, Slowakije, Slovenië, Tsjechische Republiek, Bulgarije, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen, Cyprus, Malta, Kroatië (vanaf 1 juli 2013)
Andere Europese landen	Zonder Turkije
Turkije	
Maghreb	Marokko, Algerije, Tunesië, Libië, Mauritanië
Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda	
Andere Afrikaanse landen	
Andere Aziatische landen	
Zuid- en Centraal-Amerika	Alle landen in Amerika, behalve Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico
Noord-Amerika/Oceanië	Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en andere landen in Oceanië

⁸ Voor meer informatie over de methodologie gebruikt voor de samenstelling van de variabele “origine” verwijzen we naar de Socio-economische Monitoring: <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/socio-economische-monitoring-2017-arbeidsmarkt-en-origine>

Om een relevante representativiteit te garanderen, hebben we in het kader van dit onderzoek enkel de herkomstgroepen geselecteerd die minstens 5%⁹ vertegenwoordigen van alle werkzoekenden die op 31 december 2015 waren ingeschreven. Het gaat om 9 groepen: België, buurlanden, Zuid-Europa, Oost-Europa, Maghreb, Turkije, Congo-Kinshasa/Burundi/Rwanda, andere Afrikaanse landen, andere Aziatische landen. Volgens de federale Socio-economische Monitoring

bekleedt de groep "Zuid- en Centraal-Amerika" een eerder precaire positie op de arbeidsmarkt. Gezien de te beperkte representativiteit in de populatie werkzoekenden ingeschreven bij Actiris (1,8%) wordt deze groep hier echter niet bestudeerd.

2. Samenstelling van de cohorten werkzoekenden

De drie hoofdstukken van dit rapport vertrekken elk vanuit een specifieke cohorte werkzoekenden:

- Hoofdstuk I "Profiel van de Brusselse werkzoekenden in het licht van hun nationale afstamming" baseert zich op de cohorte werkzoekenden ingeschreven bij Actiris op 31 december 2015.
- Hoofdstuk II "De toegang tot oplossingen voor jongeren van buitenlandse origine in het kader van de Jongerengarantie" baseert zich op de cohorte nieuw bij Actiris ingeschreven werkzoekenden in de loop van 2016.
- Hoofdstuk III "Kenmerken van de toegang tot werk - Longitudinale analyse over 36 maanden" baseert zich op de cohorte nieuw bij Actiris ingeschreven werkzoekenden in de loop van 2013.

De eerste cohorte (de "stock", aangezien deze cohorte alle op een moment T ingeschreven werkzoekenden omvat) laat toe om de situatie van de langdurig werkzoekenden te bekijken.

De tweede en derde cohorte (de "stroom", aangezien zij rekening houden met de nieuwe inschrijvingen) laten toe om het traject van de werkzoekenden over een periode van respectievelijk 12 en 36 maanden te onderzoeken, met de inschrijving als werkzoekende bij Actiris als vertrekpunt van de analyse.

⁹ De groep "Oost-Europa" vertegenwoordigt 4,9% van alle niet-werkende werkzoekenden.

Hoofdstuk I: Profiel van de Brusselse werkzoekenden in het licht van hun origine

Methodologisch kader

Diteerste hoofdstuk is opgebouwd rond de cohorte van niet-werkende werkzoekenden (verder in de tekst "werkzoekenden" genoemd) die op 31 december 2015 bij Actiris waren ingeschreven. We wilden een totaalbeeld schetsen van de werkzoekenden in inactiviteit op die datum. Het idee was immers om tot een betrekkelijk volledig profiel te komen door de nationale afstamming of de origine met andere onderzoeksvariabelen te kruisen. In de hoofdstukken 2 en 3 bestuderen we vanuit een dynamische invalshoek de trajecten van de werkzoekenden in het licht van hun origine.

De categorie van de niet-werkende werkzoekenden bestaat uit 3 subcategorieën: werkzoekenden die werkloosheidsuitkeringen ontvangen, jongeren in beroepsinschakelingstijd na hun studies en ook vrij of verplicht ingeschreven werkzoekenden (werkzoekenden die afhankelijk zijn van het OCMW behoren ook tot deze derde subcategorie).

De werkloosheidsgraad verschilt van het percentage vermeld in de Socio-economische Monitoring, omdat de benadering van werkloosheid anders is: bij de Socio-economische Monitoring is de categorie "werklozen" enkel samengesteld uit personen die een uitkering ontvangen¹⁰, maar bij deze studie worden alle personen die administratief

gezien werkloos zijn, meegeteld. Het betreft dus personen die een werkloosheidsuitkering ontvangen, maar eveneens - zoals eerder vermeld - jongeren in beroepsinschakelingstijd en personen die vrij ingeschreven zijn bij Actiris. Deze definitie van werkloosheid die doorslaggevend is bij de berekening van de administratieve werkloosheidscijfers die Actiris maandelijks publiceert, heeft als voordeel dat alle werkloosheidssituaties erin vervat zitten, ongeacht of de persoon een uitkering krijgt of niet.

De werkgelegenheidsgraad van de buitenlandse bevolking afkomstig uit de Europese Unie (en, in mindere mate, van de bevolking afkomstig uit Noord-Amerika) wordt zeker onderschat, want de gegevens over de arbeidsparticipatie in de Kruispuntbank houden geen rekening met de internationale tewerkstelling en gedetacheerde werknemers. Les niveaux d'étude sont au nombre de quatre :

- **Laag:** lager onderwijs + lager secundair onderwijs
- **Midden:** hoger secundair onderwijs + leercontract
- **Hoog:** hoger onderwijs bachelor en master
- **Andere:** studies die in het buitenland werden gevolgd en niet in België werden erkend

1. Situatie op de arbeidsmarkt: contextindicatoren

1.1. Demografische elementen

Ongeveer drie vierde van de Brusselse bevolking op arbeidsleeftijd (18 tot 64 jaar) is van buitenlandse origine. 31,0% van deze personen is afkomstig uit een land van de EU. In 42,1% van de gevallen gaat het om personen uit een niet-EU-land. Slechts 22,6% van de personen in de leeftijdsgroep 18 tot 64 jaar is van Belgische origine.

Bij de werkzoekenden in deze leeftijdscategorie is het aandeel van personen van Belgische afkomst nog kleiner (15,7%). De overgrote meerderheid van hen (79,7%) is van buitenlandse afkomst. In het detailoverzicht wordt de groep

van buitenlandse werkzoekenden opgesplitst in 59,9% werkzoekenden van niet-EU-origine en 19,8% werkzoekenden van buitenlandse, maar Europese afkomst.

Er zijn relatief meer buitenlandse personen van niet-Europese origine binnen de groep van werkzoekenden dan binnen de volledige bevolking van 18 tot 64 jaar (59,9% tegenover 42,1%). Bij de personen van buitenlandse Europese afkomst zien we de omgekeerde tendens: zij zijn naar verhouding minder vertegenwoordigd onder de werkzoekenden dan in de volledige bevolking (19,8% tegenover

¹⁰ Dit komt overeen met de socio-economische posities bepaald in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid.

31,0%). We kunnen dit afleiden uit de ratio aandeel in de niet-werkende werkzoekenden/aandeel in de bevolking: deze is lager dan 1 voor de groepen "België" en "Buitenland EU". De ratio is daarentegen groter dan 1 voor de groep "Buitenland niet-EU". **Vooraf personen uit Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara (Congo/Burundi/Rwanda en andere Afrikaanse landen), personen uit de Maghreblanden en**

Turkije blijken oververtegenwoordigd in de werkloosheid.

Personen van Maghrebijnse afkomst vormen binnen de werkzoekenden de grootste groep (29,5%). Zij zijn oververtegenwoordigd: bijna een op de drie werkzoekenden is afkomstig uit een Maghrebland, terwijl we in de bevolking van de 18- tot 64-jarigen minder dan een Maghrebijn op vijf tellen.

Tabel 1: Niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) volgens origine (ingeschreven op 31 december 2015)

	Bevolking 18 tot 64 jaar (4e kwartaal 2015)		NWWZ ingeschreven op 31 december 2015		Ratio% NWWZ/ % in de bevolking
België	173.706	22,6	15.761	15,7	0,7
Buitenland EU	238.264	31,0	19.848	19,8	0,6
Buurlanden	74.205	9,7	6.093	6,1	0,6
Oost-Europa	70.039	9,1	4.894	4,9	0,5
West- en Noord-Europa	14.617	1,9	599	0,6	0,3
Zuid-Europa	79.403	10,3	8.262	8,2	0,8
Buitenland niet-EU	323.767	42,1	60.205	59,9	1,4
Maghreblanden	145.630	18,9	29.670	29,5	1,6
Turkije	31.847	4,1	6.011	6,0	1,4
Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda	25.967	3,4	6.258	6,2	1,8
Andere landen Afrika	27.501	3,6	6.598	6,6	1,8
Andere landen Azië	42.203	5,5	5.042	5,0	0,9
Noord-Amerika/Oceanië	4.838	0,6	436	0,4	0,7
Zuid- en Centraal-Amerika	15.778	2,1	1.794	1,8	0,9
Andere Europese landen	30.003	3,9	4.396	4,4	1,1
Onbekend	33.071	4,3	4.628	4,6	1,1
Totaal	768.808	100,0	100.442	100,0	1,0

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Bij de Brusselse jonge werkzoekenden (< 25 jaar) treffen we een gelijkaardig percentage van personen van buitenlandse afkomst aan (80,0%). 59,9% van de jonge NWWZ komt niet uit de EU en 20,1% is van Europese origine. De oververtegenwoordiging van niet-Europese buitenlandse personen is niettemin minder uitgesproken bij de jonge werkzoekenden. Het verschil met de totale bevolking is over het algemeen minder groot bij de personen van 18

tot 24 jaar (11,1 procentpunten) dan bij de 18- tot 64-jarigen (17,8 procentpunten). Dit geldt in het bijzonder voor jongeren van Afrikaanse origine (namelijk de jongeren afkomstig uit Congo/Burundi/Rwanda of uit een ander Afrikaans land), voor wie de ratio aandeel in de NWWZ/aandeel in de bevolking opvallend lager is dan voor de volledige bevolking op beroepsactieve leeftijd.

Tabel 2: Werkzoekenden < 25 jaar ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine

	Bevolking 18 tot 24 jaar (4e kwartaal 2015)		NWWZ < 25 jaar ingeschreven op 31 december 2015		Ratio % in de NWWZ/% in de bevolking
	Aantal	%	Aantal	%	
België	19.176	18,4	1.867	16,1	0,9
Buitenland EU	31.743	30,4	2.335	20,1	0,7
Buurlanden	12.078	11,6	623	5,4	0,5
Oost-Europa	8.245	7,9	711	6,1	0,8
West- en Noord-Europa	1.461	1,4	50	0,4	0,3
Zuid-Europa	9.959	9,5	951	8,2	0,9
Buitenland niet-EU	50.888	48,8	6.951	59,9	1,2
Maghreblanden	22.637	21,7	3.535	30,5	1,4
Turkije	5.597	5,4	950	8,2	1,5
Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda	4.506	4,3	550	4,7	1,1
Andere landen Afrika	4.558	4,4	641	5,5	1,3
Andere landen Azië	6.298	6,0	560	4,8	0,8
Noord-Amerika/Oceanië	865	0,8	81	0,7	0,8
Zuid- en Centraal-Amerika	2.260	2,2	147	1,3	0,6
Andere Europese landen	4.167	4,0	487	4,2	1,1
Onbekend	2.498	2,4	452	3,9	1,6
Totaal	104.305	100,0	11.605	100,0	1,0

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

In vergelijking met andere grote Belgische steden is de demografische situatie in Brussel zeer specifiek. Het aandeel van personen van buitenlandse afkomst is er namelijk groter dan elders in België: 73,6% tegenover 53,7% in Luik; 49,2% in Antwerpen; 47,7% in Charleroi; 33,6% in Gent. In Brussel is zowel het aandeel van de buitenlandse personen die niet uit de EU komen als zij die wel uit de EU komen hoger.

We wijzen er nog op dat het aandeel van personen van allochtone afkomst uit de EU in de twee Vlaamse steden (Antwerpen en Gent) verhoudingsgewijs geringer is dan in de andere steden: 12,0% in Gent; 15,7% in Antwerpen; 23,0% in Luik; 26,9% in Charleroi; 31,0% in Brussel.

Tabel 3: Bevolking 18 tot 64 jaar in de 5 grote Belgische steden volgens origine (4e kwartaal 2015)

	Antwerpen		Brussel		Charleroi		Gent		Luik	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Buitenland niet-EU	105.746	33,5	327.561	42,6	25.493	20,8	35.650	21,6	38.552	30,6
Buitenland EU	49.737	15,7	238.264	31,0	32.979	26,9	19.732	12,0	29.000	23,0
België	128.298	40,6	173.706	22,6	56.592	46,1	102.725	62,2	52.649	41,8
Onbekend	32.042	10,1	29.277	3,8	7.570	6,2	6.961	4,2	5.653	4,5
Algemeen totaal	315.823	100,0	768.808	100,0	122.634	100,0	165.068	100,0	125.854	100,0
% buitenlandse origine		49,2		73,6		47,7		33,6		53,7

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

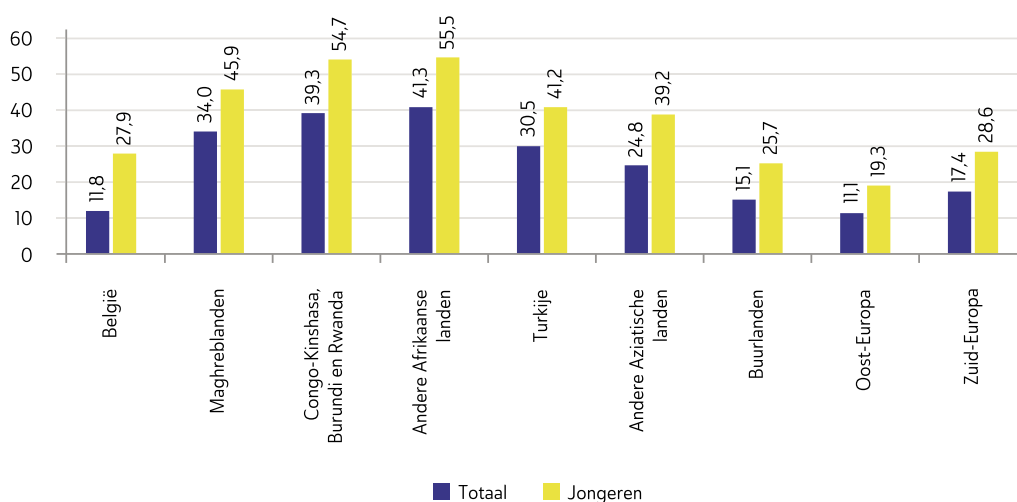
1.2. Werkloosheidsgraad volgens origine

De resultaten van de Socio-economische Monitoring maakten het reeds mogelijk om met een objectieve blik te kijken naar de hoge werkloosheid bij de bevolking van vreemde origine en meer bepaald bij de bevolking die niet uit Europa afkomstig is. Deze analyse bevestigt deze bevinding nogmaals. Ze toont aan dat de werkloosheidsgraad hoger is bij deze bevolking die echter relatief minder vaak werkloosheidsuitkeringen geniet. Dit is hier het geval voor de personen met een Afrikaanse

achtergrond (we komen hierop terug in § 2.5).

De groepen die het meest te maken krijgen met werkloosheid zijn (in deze volgorde): de bevolking van wie de origine onder "andere Afrikaanse landen" valt (41,3%), de bevolking van Congolese/Burundese/Rwandese origine (39,3%), de bevolking met Maghrebijnse (34,0%) en Turkse (30,5%) roots. De werkloosheidsgraad van deze bevolking ligt zo'n 3 tot 3,5 keer hoger dan bij personen van Belgische afkomst (11,8%).

Figuur 1: Werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine (4e kwartaal 2015) (%)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

De ratio van de werkloosheidsgraad van personen van Belgische origine en deze van buitenlandse personen met een niet-Europese afkomst blijkt minder hoog bij de jongeren van 18 tot 24 jaar. De werkloosheid bedraagt 27,9% voor jongeren van Belgische origine en ligt tot tweemaal hoger voor jongeren in de categorie "andere Afrikaanse landen" (55,5%) en "Congo/Burundi/Rwanda" (54,7%). Hoewel het fenomeen van over representatie in de werkloosheid dus minder acuut lijkt te zijn onder jongeren van niet-Europese origine, blijft hun werkloosheidsgraad zorgwekkend hoog. In het bijzonder bij jongeren van Afrikaanse origine heeft een op twee in de categorie 18 tot 24 jaar geen werk. Dit aandeel is een beetje minder aanzienlijk bij jongeren van Maghrebijnse en Turkse afkomst: daar zien we twee actieve jongeren tegenover vijf in de werkloosheid (het gaat om een werkloosheidsgraad van respectievelijk 45,9% en 41,2%).

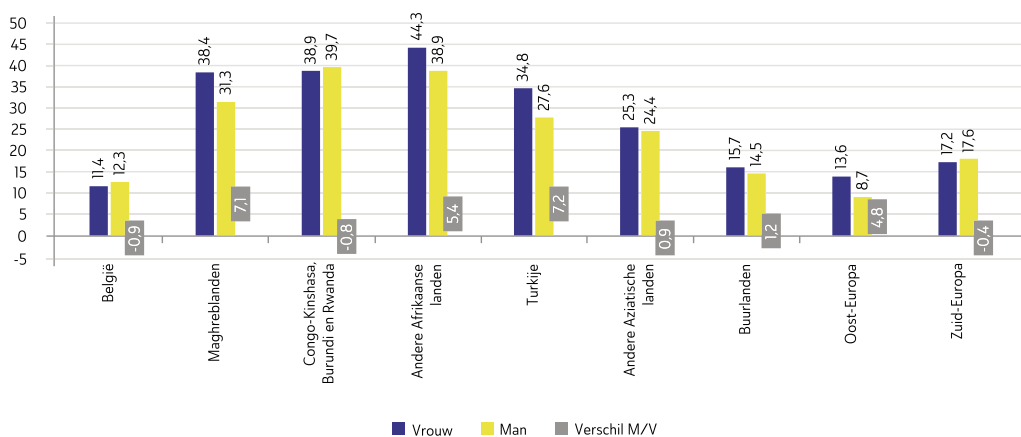
De genderanalyse van de werkloosheidsgraad volgens origine brengt ook verontrustende resultaten naar boven. De werkloosheidsgraad van mannen van Belgische origine (12,3%) is lichtjes hoger dan die van vrouwen met dezelfde afkomst (11,4%). Het verschil tussen mannen en vrouwen is echter duidelijker voor bepaalde buitenlandse bevolkingsgroepen waarbij de werkloosheidsgraad van de vrouwen boven die van de mannen ligt. Dit blijkt zo voor personen van Turkse origine waar het verschil tussen de seksen +7,2 procentpunten bedraagt. Voor personen van Maghrebijnse origine is dit +7,1 pp, voor personen met als origine "andere Afrikaanse landen" +5,4 pp en voor personen uit Oost-Europa +4,8 pp. Als een van de verklarende factoren kunnen de stereotypen i.v.m. het moederschap worden genoemd, die nadeliger zouden zijn voor vrouwen van buitenlandse origine, omdat zij vaker met meerdere zwangerschappen worden geassocieerd¹¹.

¹¹ Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, Zwanger aan het werk, De ervaringen van sollicitanten, werkneemsters en zelfstandige ondernemers in België, 2017.

Hoewel vrouwen, in vergelijking met mannen, over het algemeen genomen minder aanwezig zijn op de arbeidsmarkt (ongeacht de afkomst), geldt dit in het bijzonder voor de vier voornoemde bevolkingsgroepen: hun werkloosheidsgraad is tot viermaal hoger dan deze van vrouwen van Belgische afkomst. De ondervertegenwoordiging van deze

vrouwen op de arbeidsmarkt is opvallender dan hun ondervertegenwoordiging in de werkloze bevolking: ze hebben dus een hogere werkloosheidsgraad dan de mannen van dezelfde origine. Ze komen tevens vaker terecht in de inactiviteit, want ze zijn over het algemeen minder vaak aan het werk en minder vaak ingeschreven als werkzoekende (zie § 2.1).

Figuur 2: Werkloosheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine en geslacht (4e kwartaal 2015)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

1.3. Werkgelegenheidsgraad volgens origine

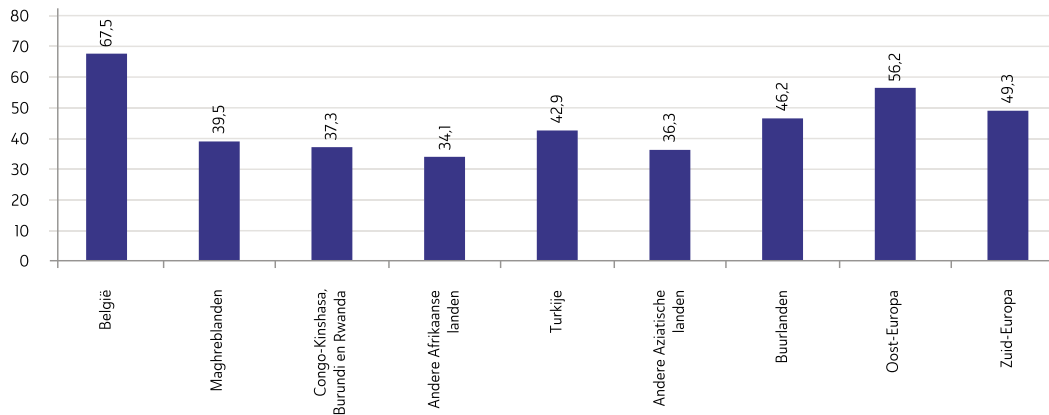
De werkgelegenheidsgraad geeft weer hoeveel personen aan het werk zijn van de bevolking op arbeidsleeftijd (18 tot 64 jaar) en is hoger bij personen van Belgische origine (67,5%)¹². De werkgelegenheidsgraad is daarentegen lager bij personen van wie de origine valt onder "andere Afrikaanse landen" (34,1%), "andere Aziatische landen" (36,3%), Congo/Burundi/Rwanda (37,3%), de Maghreblanden (39,5%) en Turkije (42,9%). Dit betekent dat voor deze groepen slechts 1 op de 3 personen op beroepsactieve leeftijd (tot ongeveer 2 op de 5 personen) aan het werk is, terwijl voor personen van Belgische

afkomst de verhouding 2 op 3 geldt.

Als we deze resultaten in het licht van de werkloosheidsgraad volgens origine bekijken, dan stellen we vast dat er hardnekkig veel meer werkloosheid en ondertewerkstelling is bij bepaalde bevolkingsgroepen, in dit geval bij de personen van Afrikaanse origine en, in iets mindere mate, bij personen van Maghrebijnse en Turkse oorsprong in het Brussels Gewest. Deze groepen krijgen verhoudingsgewijs meer met werkloosheid te maken dan personen van Belgische origine en hebben minder toegang tot werk dan deze laatste.

¹² We moeten niettemin verduidelijken dat de werkgelegenheidsgraad hier wordt onderschat, in het bijzonder voor de verschillende groepen die afkomstig zijn uit de Europese Unie. De gegevens van de Kruispuntbank waarop de berekeningen van deze percentages zijn gebaseerd, houden namelijk geen rekening met internationale banen. Deze jobs worden juist voornamelijk ingevuld door buitenlanders uit de Europese Unie. Wanneer de werkgelegenheidsgraad wordt berekend op basis van de nationaliteit, zien we dat de werkgelegenheidsgraad bij EU-bevolkingen hoger ligt dan bij de Belgen (73,9% tegenover 64,9% voor 2016 – Bron: Eurostat – Statbel (EAK); berekeningen FOD Werkgelegenheid).

Figuur 3 : Werkgelegenheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine (4e kwartaal 2015)

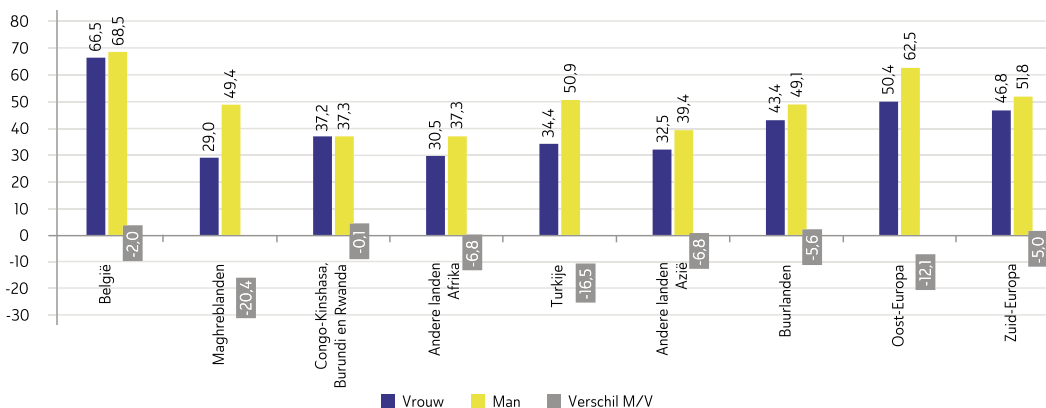
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Of een persoon op de arbeidsmarkt terecht komt, hangt niet alleen af van de origine van de persoon, maar eveneens van zijn geslacht. Een combinatie van beide van deze variabelen brengt aan het licht dat het voor bepaalde groepen vrouwen minder waarschijnlijk is dat zij op de arbeidsmarkt belanden. Het verschil tussen de werkgelegenheidsgraad van mannen en vrouwen is immers het hoogst voor de bevolking van Maghrebijnse origine (-20,4 procentpunten), van Turkse origine (-16,5 pp) en voor de bevolking uit Oost-Europa (-12,1 pp). Dit betekent dat vrouwen met deze afkomst het vaakst in situaties van inactiviteit stranden. Het valt vooral op dat Maghrebijnse vrouwen meer

dan twee keer minder vaak op de arbeidsmarkt aan de slag gaan dan vrouwen van Belgische origine.

Uit deze resultaten kunnen we veronderstellen dat de afkomst (hier Maghrebijnse en Turkse afkomst) een bredere lading dekt dan nationale afstamming, maar ook die van geloofsovertuiging. **We kunnen ons specifiek afvragen of het dragen van een hoofddoek voor vrouwen van islamitische geloofsovertuiging een belemmering vormt op de arbeidsmarkt. Vrouwen met een hoofddoek lijken immers op drie punten tegelijk kwetsbaar op de arbeidsmarkt door de combinatie van de variabelen geslacht, origine en godsdienst¹³.**

Figuur 4: Werkgelegenheidsgraad in het Brussels Gewest volgens origine en geslacht (4e kwartaal 2015)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

13 Rea, A., Ben Mohammed, N., Politique multiculturelle et modes de citoyenneté à Bruxelles, november 2000.

In alle grote Belgische steden is de werkgelegenheidsgraad van de personen van buitenlandse niet-Europese origine systematisch lager dan bij de personen van Belgische origine. Het verschil tussen beide hangt evenwel af van stad tot stad: in Charleroi waar de werkgelegenheidsgraad globaal genomen laag is, is het verschil het kleinst (-14,9 procentpunten), in Brussel (-28,7 pp) en in Antwerpen (-29,4 pp) het grootst.

In het Brussels Gewest is de ondertewerkstelling van personen van buitenlandse niet-Europese origine een bijzonder prangend probleem, terwijl net hier het grootste deel van deze bevolking woont. Ook het feit dat arbeidskrachten uit de twee andere gewesten tamelijk vlot hun weg vinden naar de hoofdzakelijk op een diensteneconomie gebaseerde Brusselse arbeidsmarkt, speelt een rol. Hoewel de Brusselse werknemers de laatste jaren gunstiger uit de cijfers van het pendelverkeer tussen de gewesten komen, grijpen zij toch nog steeds naast een aanzienlijk deel van de jobs in het Brussels Gewest. Een aanzienlijk deel wordt namelijk ingevuld door Vlaamse en Waalse werknemers zonder dat de steeds talrijkere economische opportuniteiten in de rand dit volledig kunnen compenseren.

Deze situatie is het resultaat van een combinatie van mechanismen die zorgen voor de impliciete

uitsluiting van een gedeelte van de plaatselijke arbeidskrachten en openlijk discriminerende praktijken:

- Overkwalificatie bij aanwerving als gevolg van het tertiaire karakter van de Brusselse economie die vooral hooggeschoolden aantrekt, maar ook als gevolg van een onevenwicht in het aanbod van en de vraag naar werk;
- Veel Vlaamse rekruteerders in grote ondernemingen zijn in Brussel gevestigd en zij hebben de neiging veel belang te hechten aan selectiecriteria zoals talenkennis en meer bepaald de kennis van het Nederlands;
- Diploma's die in het buitenland werden behaald, worden niet erkend. De houders van die diploma's kunnen zogenaamde beschermde beroepen niet uitoefenen of zij komen terecht in beroepen met een lager studieniveau (wat veelvuldig voorkomt in de medische/paramedische sector waar een verpleegster die in Afrika haar diploma heeft behaald hier in de functie van logistiek assistent belandt);
- Krampachtige houding tegenover religieuze symbolen zoals de hoofddoek waardoor een niet te verwaarlozen deel van de Brusselse vrouwelijke arbeidskrachten, ongeacht hun studieniveau, de facto van de arbeidsmarkt wordt uitgesloten.
- Enz.

Tabel 4 : Werkgelegenheidsgraad in de 5 grote Belgische steden volgens origine (4e kwartaal 2015)

	Antwerpen	Brussel	Charleroi	Gent	Luik
Buitenland niet-EU	45,0	38,9	37,3	48,4	34,1
Buitenland EU	58,0	49,6	51,5	55,3	48,3
België	74,4	67,5	52,2	74,7	59,6
Algemeen totaal	59,6	49,1	48,0	65,8	48,3
Vershil tussen de buitenlandse niet-EU bevolking en de Belgische bevolking	-29,4	-28,7	-14,9	-26,3	-25,5

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2. Profiel van de werkzoekenden

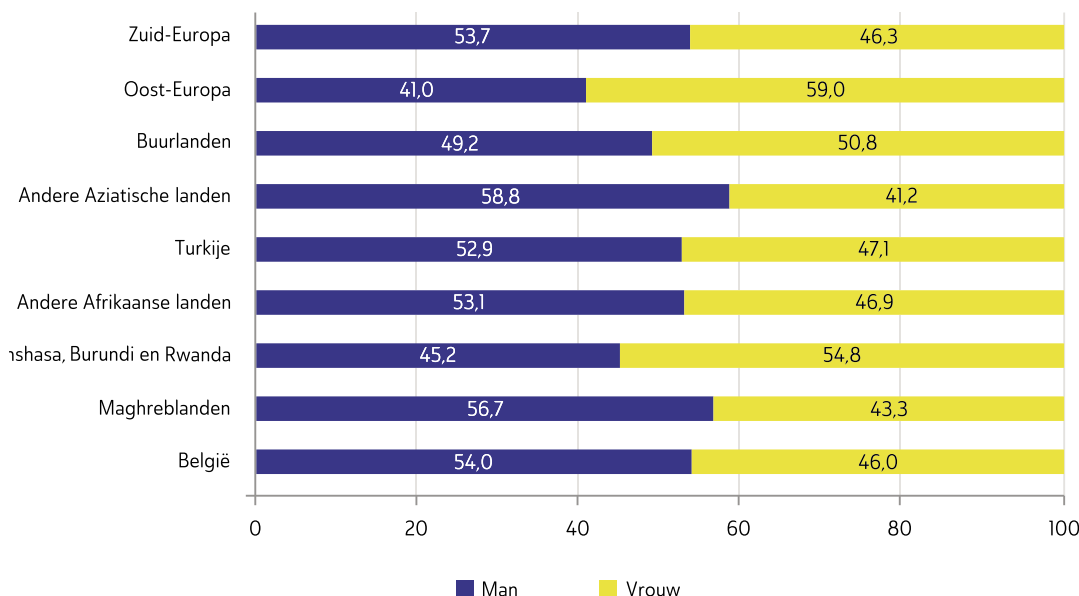
2.1. Kruising origine en geslacht

De werkzoekenden van Belgische origine zijn voornamelijk mannen (54,0% tegenover 46,0% vrouwen). We zien een gelijkaardige tendens bij werkzoekenden van Maghrebijnse origine (56,7% mannen tegenover 43,3% vrouwen), met origine "andere Afrikaanse landen" (53,1% mannen tegenover 46,9% vrouwen), van Turkse origine (52,9% mannen tegenover 47,1% vrouwen), met origine "andere Aziatische landen" (58,8% mannen tegenover 41,2%

vrouwen) en van Zuid-Europese origine (53,7% mannen tegenover 46,3% vrouwen).

Bij werkzoekenden van Congolese/Burundese/Rwandese origine en van Oost-Europese origine stellen we echter het omgekeerde vast (respectievelijk 54,8% vrouwen tegenover 45,2% mannen en 59,0% vrouwen tegenover 41,0% mannen): in deze twee groepen, vormen vrouwelijke werkzoekenden de meerderheid.

Figuur 5: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en geslacht

Bronnen: Actiris, KSZ; berekeningen view.brussels

2.2. Kruising origine en leeftijd

Uit de leeftijds piramide maken we op dat zich bij de werkzoekenden van Belgische origine een meer uitgesproken vergrijzing voordoet: 12,0% is tussen 50 en 54 jaar, terwijl 18,0% minstens 55 jaar is. Dezelfde trend vinden we terug bij de werkzoekenden uit Zuid-Europa (11,8% werkzoekenden zit in de leeftijdsklasse 50-54 jaar en 17,2% in de groep van 55 jaar en ouder).

Bij andere origines zijn er meer werkzoekenden die tot de tussenliggende leeftijdsklassen behoren, vooral bij de werkzoekenden met een afkomst "andere Afrikaanse landen" (18,7% werkzoekenden behoren tot de categorie 30-

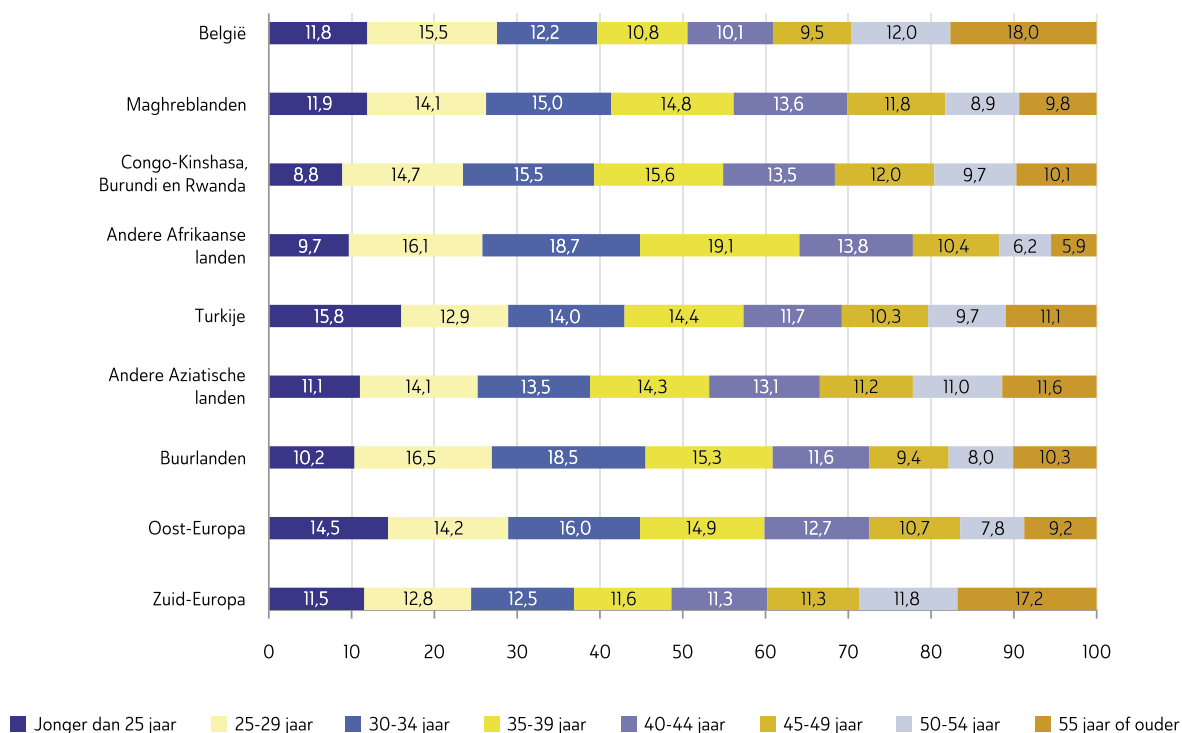
34 jaar en 19,1% tot de groep van 35-39 jaar). Ook bij de werkzoekenden afkomstig uit de buurlanden zijn de middelste leeftijdsklassen goed vertegenwoordigd (18,5% behoort tot de categorie 30-34 jaar en 15,3% tot de categorie 35-39 jaar).

Als we ons focussen op de jongste leeftijdsgroepen, zien we meer personen jonger dan 25 jaar bij de werkzoekenden van Turkse origine (15,8%) en van Oost-Europese origine (14,5%) in vergelijking met werkzoekenden van Belgische afkomst van dezelfde leeftijdsgroep (11,8%). Wanneer we de -25-jarigen en de

25- tot 29-jarigen samennemen, merken we dat er in deze twee leeftijdscategorieën bij de werkzoekenden van buitenlandse origine ongeveer evenveel of minder werkzoekenden zijn dan bij de werkzoekenden van Belgische origine. Enkel de jongeren onder de 29 jaar van Turkse en Oost-Europese origine zijn verhoudingsgewijs talrijker dan hun leeftijdsgenoten afkomstig uit België (respectievelijk 28,7% tegenover 27,3%).

Deze vaststelling wordt steeds vaker bevestigd bij personen die zich pas bij Actiris zijn komen inschrijven¹⁴ en is interessant met het oog op het tewerkstellingsbeleid voor jongeren. In hoofdstuk 2 zullen we dieper ingaan op de mate waarin het systeem van de Jongerengarantie invloed heeft op jongeren van buitenlandse afkomst.

Figuur 6: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en leeftijdsgroep

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.3. Kruising origine en studieniveau

In de volgende grafiek komt naar voren dat er bij de werkzoekenden van buitenlandse origine een behoorlijk groot deel studies in het buitenland heeft gedaan die niet in België worden erkend (categorie "andere"). Gemiddeld bevindt 1 op de 2 werkzoekenden van buitenlandse afkomst zich in deze situatie (51,4% werkzoekenden van niet-EU-origine en 50,8% werkzoekenden van buitenlandse, EU-afkomst). Wat de toegang tot werk betreft, rijst hier de vraag naar de

gelijkstelling van de diploma's en de lagere waardering van de competenties van deze personen. We komen hier later nog op terug.

Vooraf werkzoekenden die tot de groep "andere Afrikaanse landen" (74,7%), "andere Aziatische landen" (69,7%) en "Oost-Europa" (76,0%) behoren, blijken studies in het buitenland te hebben gevolgd die niet in België worden erkend. We zien dit in mindere mate bij werkzoekenden van Turkse, Maghrebijnse en

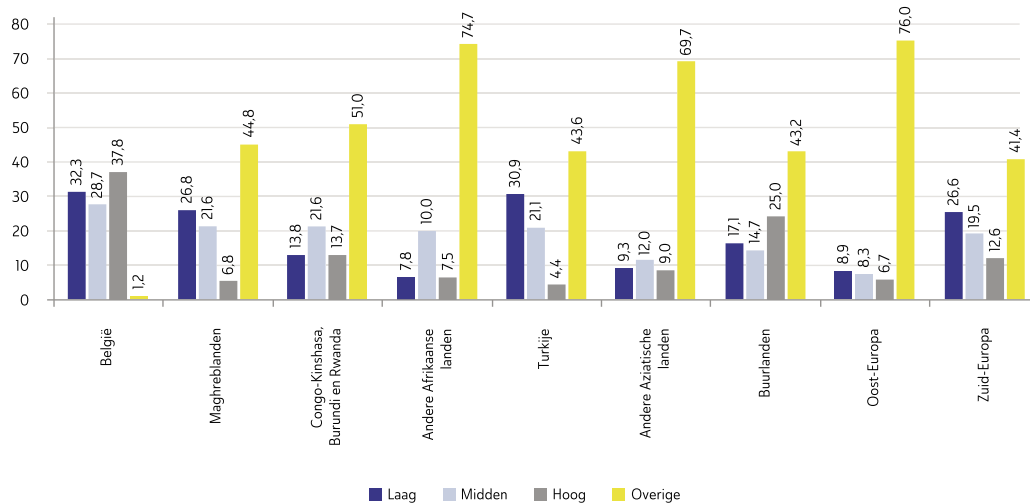
¹⁴ Zie hoofdstuk 2.

Congolese/Burundese/Rwandese origine waar respectievelijk 43,6%, 44,8% en 51,0% van de werkzoekenden over een buitenlands diploma beschikt dat niet in België wordt erkend.

Vermoedelijk is er in deze problematiek een verband met de migratieachtergrond van de verschillende in het overzicht opgenomen

bevolkingsgroepen, want de eerste groep is zich over het algemeen recenter in België komen vestigen, terwijl de tweede groep afkomstig is uit immigratie die decennia geleden heeft plaatsgevonden.

Figuur 7: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en studieniveau

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Het overzicht volgens het niveau van de studies die in het buitenland werden gevolgd en die niet in België worden erkend, laat erg verscheiden situaties zien. Het aandeel van personen dat in het buitenland een lage opleiding heeft gehad, is het grootst bij de Turkse (71,9%) en Maghrebijnse (67,5%) werkzoekenden. We kunnen dit linken aan het feit dat een niet te verwaarlozen deel van de bevolkingen die uit deze landen afkomstig zijn, in landelijke gebieden met een lage scholingsgraad heeft gewoond¹⁵. Bij werkzoekenden uit "andere Afrikaanse landen" zien we ook dat er veel laaggeschoolden zijn (60%).

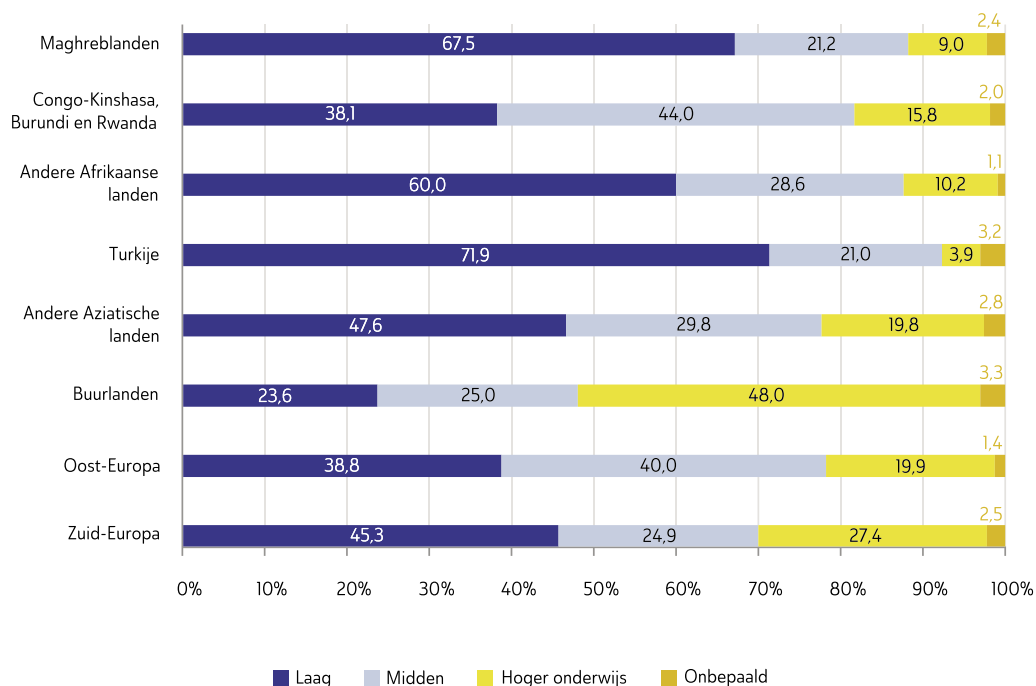
Werkzoekenden afkomstig uit Congo/Burundi/Rwanda en Oost-Europa en die daar een

diploma hebben behaald, hebben meestal een middelhoog studieniveau (respectievelijk 44,0% en 40,0%).

Bij de werkzoekenden met roots in de buurlanden van België vinden we het grootste aandeel van hoge in het buitenland behaalde diploma's (48,0%). In dit verband wijzen we op de aantrekkingskracht die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met haar goederen- en diensteneconomie uitoefent, met name op hooggeschoolde Europese arbeidskrachten, die dankzij het vrije verkeer van personen binnen de Schengenzone vlot kunnen migreren.

15 Als gevolg van de bilaterale akkoorden van 1964 zijn de Marokkaanse en Turkse inwijkingen vooral van economische aard. Het gaat hoofdzakelijk om ongeschoolde of zeer laaggeschoolde mannen die afkomstig zijn uit plattelandsgebieden en in België kwamen werken omdat België indertijd op zoek was naar goedkope arbeidskrachten om in de mijnen en de bouwsector aan de slag te gaan.

Figuur 8: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 en die niet in België erkende studies in het buitenland hebben gevolgd, volgens origine en studieniveau

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Als we nu dieper ingaan op het percentage laaggeschoolden onder de werkzoekenden die in België hebben gestudeerd, dan zien we dat de personen van Turkse en Maghrebijnse origine (54,8% en 48,5%) opnieuw de hoogste percentages laten noteren. Personen afkomstig uit Zuid-Europa vullen het lijstje aan (45,3%). Voor werkzoekenden van Congolese/Burundese/Rwandese origine is het percentage daarentegen lager (28,1%).

Turkse en Maghrebijnse werkzoekenden blijken vaker laaggeschoold te zijn, wat ongetwijfeld onder meer te maken heeft met de problematiek van het watervalstelsel in het onderwijs. Leerlingen van buitenlandse (in dit geval Turkse en Maghrebijnse) afkomst worden in het secundair onderwijs vaker in het beroeps- en het technisch onderwijs geduwd, dat, qua doorstroming naar een kwaliteitsvolle tewerkstelling, significant minder goede

prestaties dan het algemeen onderwijs kan voorleggen¹⁶. De gevolgen van dit fenomeen blijven merkbaar tot op de arbeidsmarkt. Scholen reproduceren op een fundamentele manier dezelfde sociale en etnische ongelijkheden, ook al klimmen jongeren met een niet-Europese immigratieachtergrond langzaam op de sociale ladder omhoog¹⁷.

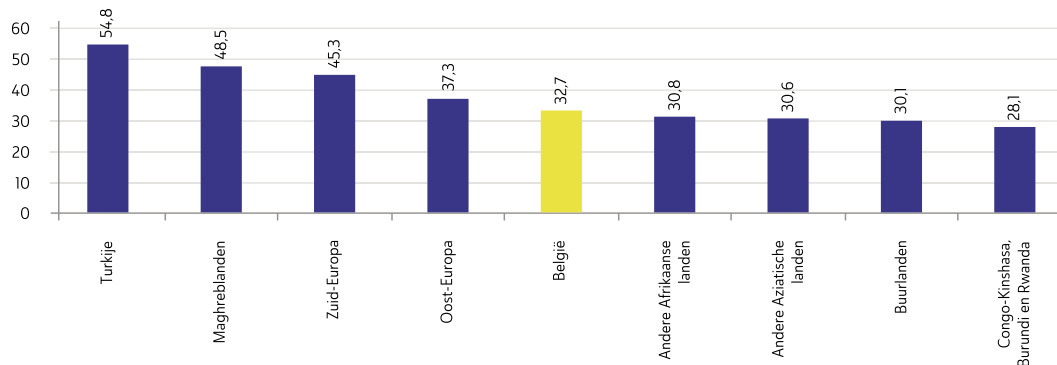
Werkzoekenden van Congolese/Burundese/Rwandese origine hebben gemiddeld een hoger diploma, maar dit is absoluut geen garantie voor een betere inschakeling op de arbeidsmarkt, zoals de resultaten van de Socio-economische Monitoring tonen. Bevolkingsgroepen uit Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara blijken moeilijker toegang te hebben tot werk en komen bovendien in minder goede banen terecht¹⁸.

¹⁶ Jacobs D., Rea A., Hanquinet L., Prestaties van de leerlingen van buitenlandse herkomst in België volgens de PISA-studie: vergelijking tussen de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap, Koning Boudewijnfonds, Brussel, maart 2007.

¹⁷ Rea A., Les jeunes d'origine immigrée : intégrés et discriminés, Working paper voorgesteld tijdens de CEDEM-ontmoeting van 7 maart 2002, ULg, Luik.

¹⁸ FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – Unia, Socio-economische Monitoring. Arbeidsmarkt en origine 2017, Brussel, december 2017.

Figuur 9: Percentage werkzoekenden met een laag studieniveau van de personen die in België erkende studies hebben gevolgd, volgens origine en studieniveau (31 december 2015)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.4. Krusing origine en inactiviteitsduur

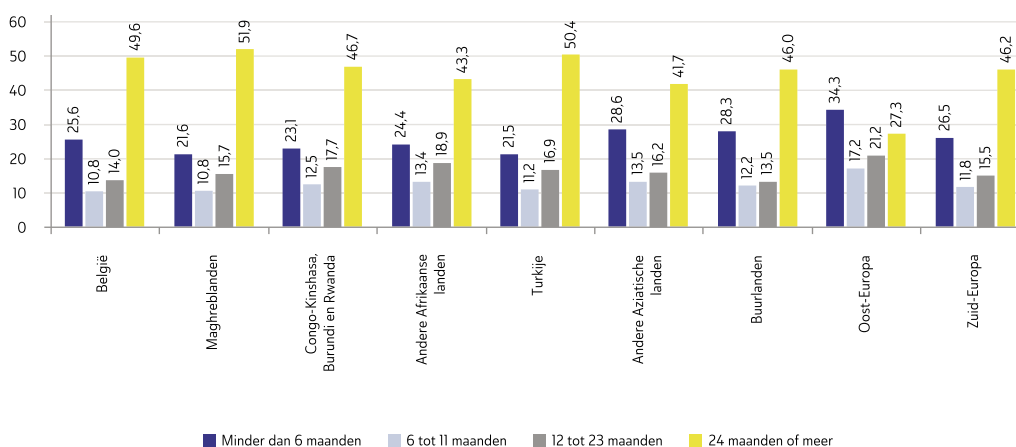
De inactiviteitsperiode vangt aan op de datum dat de werkzoekende zich bij Actiris inschrijft. Deze periode geeft informatie over hoe lang een persoon aan een stuk (al dan niet met een uitkering) werkloos is.

De inactiviteitsduur varieert weinig naar gelang de origine van de verschillende werkzoekendengroepen. We merken niettemin een specifieke tendens op bij de werkzoekenden van Oost-Europese origine. Zij zijn namelijk veel minder vaak langdurig werkloos. Bij wijze van voorbeeld: 27,3% van hen is sinds 24 maanden of meer ingeschreven, terwijl dit 49,6% is voor werkzoekenden van Belgische origine. Anderzijds zijn ze meer vertegenwoordigd in de zeer korte tewerkstellingsperiodes (34,3% is sinds minder dan 6 maanden inactief tegenover 25,6% van de werkzoekenden van Belgische afkomst). Zoals in § 2.5 zal worden toegelicht,

ligt de reden hiervoor in het feit dat één op de twee werkzoekenden met deze afkomst tot de categorie van de vrij bij Actiris ingeschreven werkzoekenden behoort. Voor dit statuut moet de inschrijving om de drie maanden worden vernieuwd, anders wordt de persoon uitgeschreven.

Bij de Turkse en Maghrebijnse werkzoekenden zien we echter minder inactiviteitsperiodes van minder dan 6 maanden (respectievelijk 21,5% en 21,6%). Zij komen veeleer voor in de cijfers van de lange inactiviteitsperiodes. Deze groepen krijgen veel te maken met (zeer) langdurige werkloosheid: twee op de drie werkzoekenden binnen deze groepen werken niet sinds minstens een jaar en de helft werkt niet sinds twee jaar of langer.

Figuur 10: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en inactiviteitsduur

Bronnen: K SZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.5. Krusing origine en werkloosheidscategorie

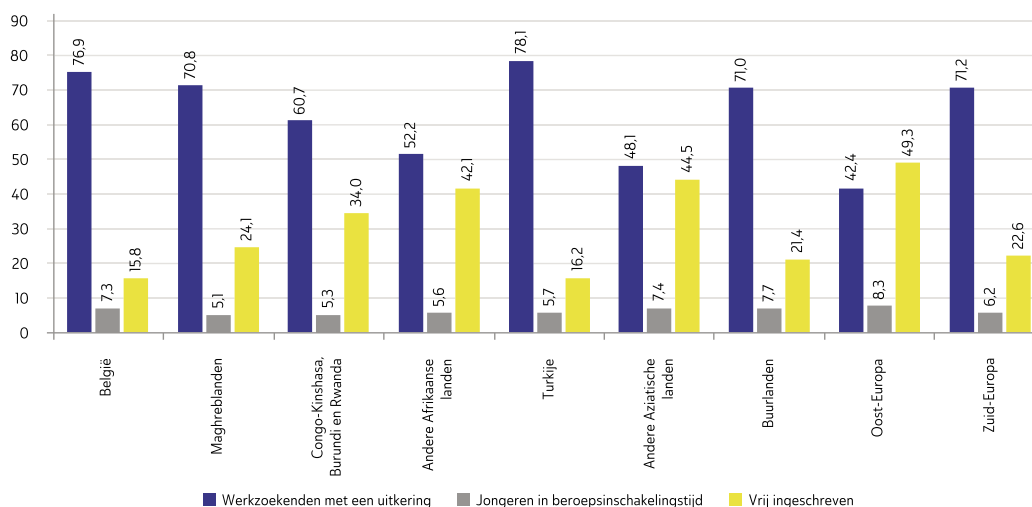
Achter het statuut van niet-werkende werkzoekende gaan verschillende categorieën schuil: het kan gaan om personen die uitkeringsgerechtigd volledig werkloos zijn; of jongeren die hun studies hebben beëindigd en zich in de beroepsinschakelingstijd bevinden; of personen die geen job hebben, maar die vrij zijn ingeschreven bij Actiris, of nog personen die een leefloon of steun van het OCMW ontvangen.

Meer dan drie op de vier werkzoekenden van Turkse en Belgische origine krijgen een uitkering (het betreft respectievelijk 78,1% en 76,9%). Bij de werkzoekenden afkomstig uit Zuid-Europa, een buurland en de Maghreblanden zijn de percentages iets minder hoog (71,2%, 71,0% en 70,8%).

Bij andere groepen is het aandeel van vrij ingeschreven werkzoekenden groter. Zoals vermeld in de vorige paragraaf, zijn er aan de inschrijving in deze categorie administratieve gevolgen verbonden, want het is verplicht om zich systematisch om de drie maanden opnieuw in te schrijven. Daarenboven betekent de inschrijving als vrije werkzoekende niet noodzakelijk dat de persoon een sociale uitkering ontvangt. Het OCMW verleent immers slechts steun aan een deel van de werklozen

die in deze categorie zijn ingeschreven. Over het algemeen vinden we in dit statuut de personen terug die geen recht (meer) hebben op werkloosheidsuitkeringen, met name personen die niet voldoende dagen hebben gewerkt om de vergoede volledige werkloosheid te genieten. Daarnaast zijn er ook de personen die werden uitgesloten van de werkloosheid alsook zij die geen inschakelingsuitkering kunnen krijgen, onder andere omdat zij hun studies in het buitenland hebben voltooid zonder dat hun diploma in België wordt erkend. En tot slot zijn er nog de personen die door het OCMW worden betaald. De groepen die in deze categorie worden oververtegenwoordigd, zijn deze die historisch gezien relatief recent naar België zijn geïmmigreerd: werkzoekenden afkomstig uit Oost-Europa (49,3%), "andere Aziatische landen" (44,5%) en "andere Afrikaanse landen" (42,1%).

Figuur 11: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en werkloosheidscategorie

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.6. Krusing origine en nationaliteit

De variabele origine maakt het mogelijk om inzicht te verwerven in de nationale herkomst van een werkzoekende, terwijl de nationaliteit informatie geeft over de huidige situatie. Origine en nationaliteit zijn niet noodzakelijk hetzelfde, omdat een persoon een naturalisatieprocedure kan doorlopen. In dit verband is het interessant om bij de werkzoekenden van buitenlandse origine na te gaan hoeveel van hen de Belgische nationaliteit hebben.

In de cijfers komt een zeer duidelijk onderscheid naar voren tussen de werkzoekenden met een niet-Europese afkomst en zij die wel uit de Europese Unie afkomstig zijn. In de eerste groep hebben de personen zeer vaak de Belgische nationaliteit, in de tweede groep meestal niet. Het percentage personen van Belgische nationaliteit is omvangrijker bij werkzoekenden met Turkse, Maghrebijnse en Congolese/Burundese/Rwandese roots waar respectievelijk 79,4%, 72,7% en 62,4% van de werkzoekenden de Belgische nationaliteit heeft.

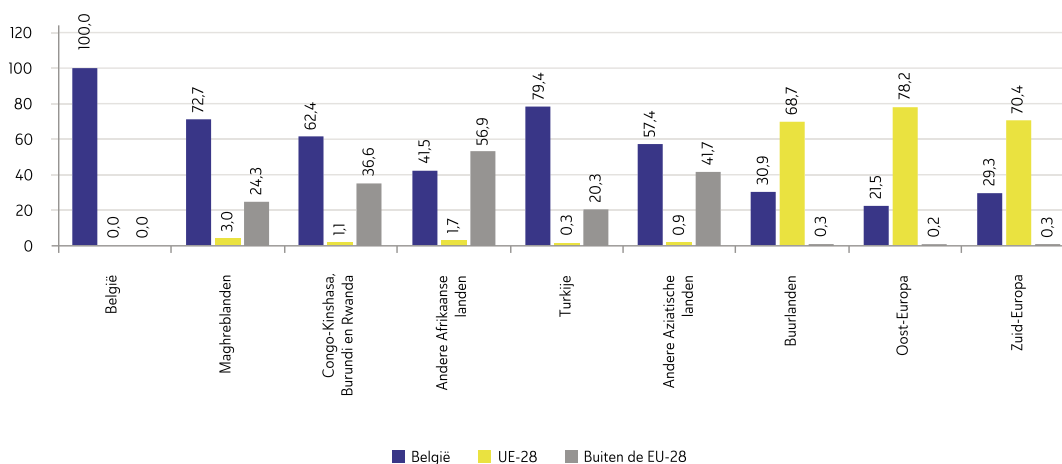
Dit weerspiegelt de naturalisatieprocedures die niet-Europese bevolkingsgroepen in het Brussels Gewest massaal hebben doorlopen. Marokkanen zijn goed voor de helft van de

naturalisaties die tussen 1990 en 2010 in het gewest werden doorgevoerd¹⁹. Door de naturalisaties kregen de derde en zelfs de vierde generatie automatisch de Belgische nationaliteit bij de geboorte, aangezien zij Belgische ouders hadden.

De noodzaak om voor naturalisatie te kiezen kan worden verklaard door het feit dat personen op de sociale ladder een minder voordelige symbolische en materiële positie bekleden als gevolg van hun eigen origine (hiermee bedoelen we dus origine in de ruime zin van etniciteit: de nationale afstamming, maar ook geloofsovertuiging of huidskleur die allemaal onder dezelfde noemer kunnen worden opgevat). Bepaalde origines worden gewaardeerd omdat ze zogenaamd in overeenstemming zijn met de waarden van de gastsamenleving. Andere origines botsen daarentegen vaker op discriminatie, wat een hardnekkig structureel racisme blootlegt. De keuze voor de Belgische nationaliteit zal bijgevolg vaak ingegeven zijn door de huidige maatschappelijke positie en de voordelen en rechten waarop men binnen de Belgische samenleving aanspraak kan maken.

19 Bron: cijfers van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA).

Figuur 12: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en huidige nationaliteit

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.7. Kruising origine en woonplaats

Van de werkzoekenden van Belgische origine is het aandeel dat in de arme sikkkel woont slechts 13,6%, terwijl dit aandeel bij werkzoekenden van Turkse origine vier keer zo hoog is (54,6%). De percentages zijn eveneens hoog voor werkzoekenden van Maghrebijnse origine (46,4%), werkzoekenden van "andere Afrikaanse landen" (44,6%) en werkzoekenden van Oost-Europese origine (39,9%): voor deze groepen wonen minstens 2 op de 5 werkzoekenden in de arme sikkkel.

Eerdere studies wezen op sociaal-ruimtelijke segregatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest²⁰. De meest kansarme bevolkingsgroepen (waaronder werkzoekenden) leven geconcentreerd in centrale wijken en wijken in de eerste kroon van het gewest die de "arme sikkkel" wordt genoemd. De kruising van de variabele "origine" en "woonplaats" van de werkzoekenden maakt het mogelijk om verder te kijken en vast te stellen dat het vooral personen zonder werk en van buitenlandse afkomst betreft (en a fortiori van niet-Europese origine) die in deze gebieden wonen.

Het zou dus gaan om een dubbele segregatie: etnisch en sociaal-ruimtelijk. Hoewel in de arme sikkkel vooral sociaal-

economisch kansarme bevolkingsgroepen terecht komen²¹, lijkt de origine inderdaad mee te spelen in de geografische verdeling van de bevolkingsgroepen: bij een gelijke sociale situatie (namelijk werkloze of werkzoekende), zullen personen van buitenlandse afkomst meer kans hebben om terecht te komen in het gebied van de arme sikkkel dan personen van Belgische origine. Werkzoekenden met een afkomst van buiten de Europese Unie concentreren zich hoofdzakelijk in de arme sikkkel: zij zijn goed voor 78,09% van alle werkzoekenden die in dit gebied woonachtig zijn.

Sommige studies hadden in dit opzicht aangetoond dat migraties de sociaal-ruimtelijke verdeling van de stad in stand houden: de welgestelde immigranten die zijn ingeweken omwille van de internationale functie van het gewest, vestigen zich in de eerste plaats in de groene wijken in het zuidwesten van Brussel, waar de armste immigranten zich eerder in de arbeiderswijken langs het kanaal installeren. Dit fenomeen wordt versterkt door de beweging van de verschillende migratiestromen: in de centrumwijken van de stad vervoegen nieuwe, over het algemeen kansarme immigrantenbevolkingen uit het Zuiden,

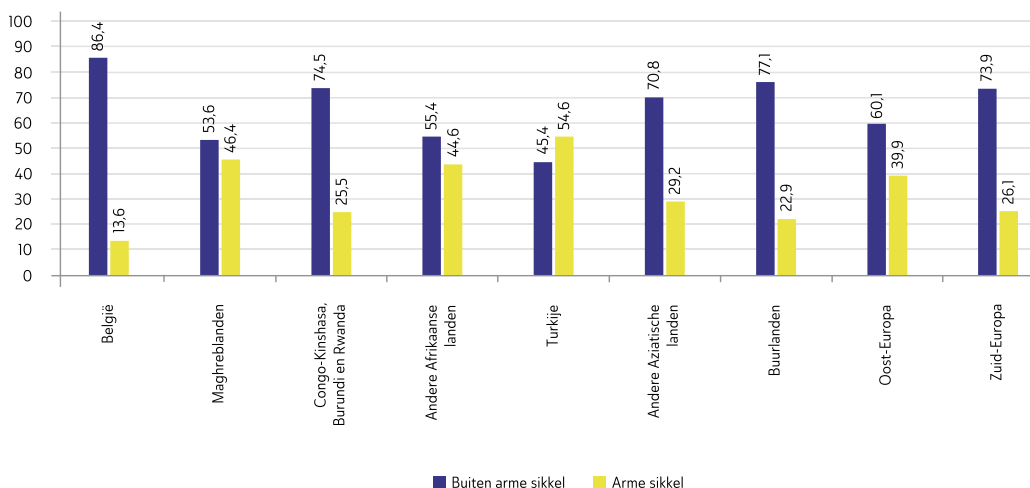
²⁰ Kesteloot C., Van der Haegen H., De geografische dimensie van de dualisering in de maatschappij, KUL, 1997.

²¹ In elk geval vanuit historisch standpunt, want het tamelijk recente fenomeen van de gentrificatie zorgt enigszins voor nuancering in deze bewering.

de bevolkingsgroepen die eerder al waren geïmmigreerd en, in zekere mate, vervangen ze deze wanneer deze laatste groepen het zich kunnen permitteren om te verhuizen (met name

naar de Brusselse rand waar het aanbod van woningen economisch toegankelijker is voor jonge gezinnen met kinderen).²²

Figuur 13: Aandeel van de werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 die in de arme sikkkel wonen volgens origine

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.8. Krusing origine en beroepsdomein

Tijdens zijn inschrijving bij Actiris opteert de werkzoekende voor een beroepcode²³ die ofwel in overeenstemming is met de functie die hij ambieert, ofwel met de functie die in de lijn ligt van zijn studierichting of opleiding, ofwel met de functie waarin hij al werkervaring heeft opgedaan. Op basis van de beroepcodes wordt de matching tussen de vraag naar en het aanbod van werk gerealiseerd.

Deze codes worden in beroepsdomeinen gegroepeerd. De beroepsdomeinen worden gekoppeld aan de variabele factor "origine" en belichten zo of werkzoekenden van een bepaalde origine eventueel voornamelijk bepaalde professionele activiteiten uitoefenen. Een werkzoekende kan natuurlijk werk vinden in een volledig ander beroep dan het beroep van de beroepcode in het dossier. Toch werpen ze een licht op het fenomeen van de gelaagdheid

op de arbeidsmarkt volgens etnische kenmerken, of de verdeling van tewerkstelling, statuten en lonen op etnische basis, aangezien de codes en beroepsdomeinen een idee geven van de beroepen en de activiteitensectoren waar de werkzoekenden met hun inspanningen naartoe willen werken. De origine is bepalend voor de activiteitensector waarin een werknemer belandt, aangezien personen van niet-Europese origine het vaakst vertegenwoordigd zijn in de sectoren met lage lonen.

Uit tabel 5 maken we op dat werkzoekenden van Belgische origine in bepaalde beroepsdomeinen ruim oververtegenwoordigd in vergelijking met hun aandeel in het totaal van de werkzoekenden (15,7%): kunst en ambachten (39,5%), beheer (33,1%), drukkerijen (31,4%), psychosociale sector, cultuur, vrije tijd en sport (30,0%) of nog het domein ingenieurs en toegepaste

²² Wayens B., Kummert P., Van Hamme G., Vandermotten C., La dynamique des quartiers bruxellois (1981 – 2006), Brussel, oktober 2009.

²³ De werkzoekende mag zelfs meerdere beroepcodes kiezen. In dat geval heeft hij een hoofdberoepcode en een aantal bijkomende codes. De matching tussen de vraag naar en het aanbod van werk gebeurt evenwel op grond van de hoofdberoepcode.

wetenschappen (30,0%). Het domein van het beheer is ook erg in trek bij werkzoekenden afkomstig van buurlanden (15,0%).

Werkzoekenden van Maghrebijnse origine zijn goed vertegenwoordigd in de domeinen industrie (38,0%), transport en logistiek (38,0%), veiligheid en schoonmaak (37,5%), garages (37,2%) en medische/paramedische sector (34,6%). We wijzen erop dat er relatief meer werkzoekenden van Congolese/Burundese/Rwandese origine

in het laatst genoemde domein aanwezig zijn (14,7%).

Werkzoekenden van Turkse origine zijn overigens oververtegenwoordigd in het domein veiligheid en schoonmaak (11,9%) en in het domein textiel (14,7%). Dit is eveneens het geval van werkzoekenden met als origine "andere Aziatische landen" (14,5%) die behoorlijk talrijk zijn in het domein textiel.

Tabel 5: Werkzoekenden ingeschreven op 31 december 2015 volgens origine en beroepsdomein

	België	Maghreb-landen	Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	Andere Afrikaanse landen	Turkije	Andere Aziatische landen	Buur-landen	Oost-Europa	Zuid-Europa	Algemeen totaal	
Administratie (bedienden, secretariaat)	17,7	28,1	8,7	6,3	4,6	4,0	5,9	3,6	8,2	100,0	12.200
Landbouw, veeteelt, jacht, visvangst	26,6	23,6	1,8	6,3	2,9	5,2	6,6	5,2	6,8	100,0	788
Kunst, ambacht	39,5	5,6	1,7	1,1	1,5	3,0	21,5	2,5	10,6	100,0	5.993
Haartooi, esthetica	12,6	25,1	3,7	3,8	7,9	9,5	4,9	6,0	10,2	100,0	1.101
Handel, ondersteuning verkoop	15,9	27,6	6,9	5,5	6,5	6,6	5,5	4,4	8,3	100,0	8.052
Bouwnijverheid	8,8	33,2	4,1	6,0	7,9	4,0	3,3	9,2	11,3	100,0	6.458
Economie, financiën, recht	22,0	19,7	10,0	6,6	4,2	3,3	8,7	4,0	9,9	100,0	1.196
Garage, carrosserie, rijwielen	9,2	37,2	4,5	6,5	6,7	9,2	2,7	2,4	10,4	100,0	888
Beheer	33,1	12,3	4,2	2,3	2,4	4,1	15,0	3,0	10,3	100,0	2.943
Horeca, voeding	10,0	31,1	7,7	8,9	4,4	8,4	4,3	4,3	9,4	100,0	8.160
Drukkerijen	31,4	27,6	2,6	2,3	3,5	2,0	4,9	1,7	12,2	100,0	304
Industrie	10,9	38,7	4,4	6,1	5,6	5,0	3,5	4,2	10,3	100,0	1.883
Informatica	24,2	23,8	5,4	6,3	2,6	5,9	7,2	3,1	8,7	100,0	1.307
Ingenieur, toegepaste wetenschappen	30,0	16,5	4,5	4,6	1,8	7,7	7,5	5,1	11,2	100,0	556
Medisch, paramedisch	10,5	34,6	14,7	10,3	3,4	4,5	4,5	3,0	5,3	100,0	4.353
Pedagogie, onderwijs, opleiding	23,1	33,3	3,6	3,4	3,3	3,9	7,7	3,6	7,8	100,0	2.529
Psychosociaal, cultureel, vrije tijd, sport	30,3	23,0	6,0	3,9	2,0	2,8	9,1	2,7	9,2	100,0	3.739
Wetenschappen	24,4	27,2	3,3	4,0	2,3	7,1	10,3	3,6	9,3	100,0	641
Veiligheid, schoonmaak, milieu	4,5	37,5	5,6	10,1	11,9	4,4	1,8	8,7	5,2	100,0	14.115
Textiel, confectie, meubilair	5,2	34,8	3,2	5,3	14,7	14,5	2,3	4,2	5,4	100,0	1.008
Transport, logistiek	11,3	38,0	5,8	7,2	6,4	4,5	3,6	3,9	7,4	100,0	10.277
TOTAAL beroepsdomeinen	15,7	29,5	6,2	6,6	6,0	5,0	6,1	4,9	8,2	100,0	88.491

□ Gelijk of minder dan het gemiddelde (alle sectoren)

■ Meer dan het gemiddelde (+0,1 pp tot +1 pp)

■ Meer dan het gemiddelde (+1 pp tot +3 pp)

■ Meer dan het gemiddelde (+3 pp tot +5 pp)

■ Meer dan het gemiddelde (+5 pp tot +10 pp)

■ Meer dan het gemiddelde (> +10 pp)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Focus nr. 1: Het profiel van werkloze vrouwen van buitenlandse origine

De geïntegreerde aanpak van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen (gendermainstreaming) die bij de observatie van de arbeidsmarkt wordt gehanteerd, vertaalt zich in het gebruik van het geslacht als transversale onderzoeksvariabele. Dankzij deze aanpak krijgen we inzicht in de man-vrouwverschillen in de toegang tot werk en het vastlopen in de werkloosheid. In deze optiek wordt het geslacht systematisch afgetoetst aan een andere variabele (zoals het studieniveau of de leeftijdsgroep).

Eerdere studies²⁴ hebben aangetoond dat er grote verschillen tussen de geslachten zijn in het fenomeen inactiviteit wanneer deze variabele op haar beurt met de nationaliteit of de origine van de individuen werd gekruist. De Socio-economische Monitoring heeft in het bijzonder een specifiek probleem aan het licht gebracht: vrouwen van buitenlandse afkomst blijken dubbel benadeeld. De werkgelegenheidsgraad van deze vrouwen wijkt immers niet alleen af van die van de mannen van buitenlandse origine, maar ook van die van de vrouwen van Belgische origine²⁵. De resultaten van onze studie hebben dit eveneens aangetoond aan het begin van dit hoofdstuk.

Vanuit deze vaststelling is het fundamenteel om het geslacht en de origine systematisch aan elkaar af te toetsen teneinde de specifieke situatie van vrouwen van buitenlandse origine (in dit geval niet-EU) nader te bekijken. In deze focus vertrekken wij van dit onderzoek met twee variabelen geslacht/origine en kruisen we beide aspecten systematisch met een derde variabele om zo tot nauwkeurige resultaten te komen. Door in het onderzoek bijvoorbeeld variabelen zoals de woonplaats, het studieniveau, het beroepsdomein of de werkloosheidscategorie op te nemen, kunnen we het maatschappelijke niveau zowel vanuit geslacht als etniciteit benaderen. Deze vier variabelen verduidelijken elk vanuit hun eigen invalshoek het sociaal, cultureel en economisch kapitaal van werkzoekenden.

● **De woonplaats** is een verwijzing naar de sterke sociaal-ruimtelijke polarisering die kenmerkend is voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: het relatief duidelijke territoriale onderscheid tussen de wijken met een zwakke socio-economische positie (die we samen de "arme sikkel" noemen en waarmee we de centrumwijken en de wijken van de eerste kroon van het gewest bedoelen) en, daartegenover, de wijken met een hogere positie die zich in het zuidoosten van Brussel situeren. Deze variabele stelt ons in staat om het socio-economische statuut te bestuderen van de personen die in deze wijken wonen, met name de bevolkingsgroepen van buitenlandse origine die zich daar in het verleden zijn komen vestigen. De tamelijk recente gentrificatie komt meestal vanuit een bevolkingsgroep van Belgische origine die behoort tot de hoge of middenklasse²⁶.

● **Het studieniveau** is een indicatie van het sociaal en cultureel kapitaal van personen: hogere studies staan garant voor een bredere basis op het vlak van kennis, maar ze kunnen tevens fungeren als toegangspoort tot bevoorrechte netwerken. Het studieniveau speelt overigens een belangrijke rol in hoe snel de persoon op de arbeidsmarkt terechtkomt. In zekere mate waarborgt het studieniveau een professionele inschakeling, hoewel de kans om snel werk te vinden (die verondersteld wordt hoger te zijn naargelang het studieniveau hoger is), verschilt naargelang de beschouwde sociale groepen volgens origine en geslacht.

● **Het beroepsdomein** geeft dan weer een idee van de sector of de beroepsrichting waarvoor de werkzoekende belangstelling heeft (§ 2.8). Vanuit een invalshoek waarin werk zowel vanuit geslacht en etniciteit wordt bekeken, is het belangrijk om te onderzoeken in welke sectoren met lage lonen vrouwen van buitenlandse origine voornamelijk aan de slag zijn²⁷.

● **De werkloosheidscategorie** ten slotte, biedt een beeld van het aandeel van werkzoekenden

24 Ouali N. et Cennicola P., Etude sur la discrimination en Belgique et en Wallonie : Analyse des positions sur le marché du travail selon le genre et la nationalité, januari 2013.

25 FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – Unia, Socio-economische Monitoring. Arbeidsmarkt en origine 2017, Brussel, december 2017.

26 Van Criekingen M., Réurbanisation ou gentrification ? Parcours d'entrée dans la vie adulte et changements urbains à Bruxelles, Espaces et sociétés 2008/3 – 134.

27 Chaïb S., Femmes immigrées et travail salarié, Les Cahiers du CEDREF n°16, 2008, pp 209-229.

dat inderdaad werkloosheidsuitkeringen ontvangt. De inschrijving bij Actiris geeft immers niet systematisch toegang tot het statuut van uitkeringsgerechtigde werkloze.

Deze multivariate (of intersectionele) benadering zorgt ervoor dat we de analyse verder kunnen uitdiepen en een nieuw licht kunnen werpen

op eventuele fenomenen waar vrouwen van buitenlandse afkomst op socioprofessioneel vlak mee te maken krijgen. De variabele "geslacht" krijgt in dit verband een transversale dimensie in combinatie met de origine en dat is zinvol, omdat migraties vervrouwelijken in het kader van gezinsherenigingen²⁸.

Invalshoek: studieniveau

§ 2.3 heeft aangetoond dat de studieniveaus sterk variëren naargelang de origine van de werkzoekenden. Uit figuur 15 blijkt dan weer dat binnen een groep van werkzoekenden van dezelfde origine, er verschillen tussen mannen en vrouwen bestaan volgens het beschouwde studieniveau.

Vrouwen van Belgische origine beschikken over het algemeen over een hogere scholingsgraad dan mannen van Belgische origine: verhoudingsgewijs hebben zij namelijk vaker een hoog studieniveau (een verschil tussen de seksen van +9,3 procentpunten). Ook voor vrouwen die afkomstig zijn uit een van de buurlanden geldt dit (verschil van +7,4 pp) en, in mindere mate, voor vrouwen afkomstig uit Zuid-Europa (verschil van +4,2 pp) en Oost-Europa (verschil van +2,6 pp).

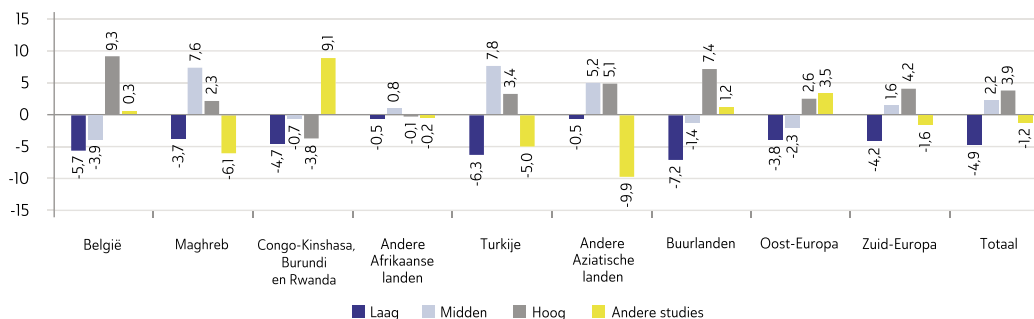
Vrouwen van Maghrebijnse en Turkse origine zijn eveneens beter geschoold dan Maghrebijnse en Turkse mannen: hun respectieve aandeel in voornamelijk het middelmatige studieniveau is groter. Toch vertaalt dit zich niet in een betere positie op de arbeidsmarkt, aangezien zij, zoals

we eerder hebben vastgesteld, vaker in de werkloosheid terechtkomen dan de mannen met dezelfde origine.

Vrouwen met een origine die tot de categorie "andere Afrikaanse landen" wordt gerekend, beschikken over redelijk gelijkaardige diploma's als de mannen uit deze landen: het verschil tussen de seksen is tamelijk klein, ongeacht het voor deze groep onder de loep genomen studieniveau. Er zijn daarentegen heel wat meer vrouwen van Congolese/Burundese/Rwandese origine die studies in het buitenland hebben gedaan die niet in België worden erkend, toch in vergelijking met de mannen met dezelfde origine (verschil +9,1 pp in de categorie "andere studies").

De problematiek van de erkenning van het diploma en de professionele competenties is dus specifiek van toepassing op vrouwen van Afrikaanse origine en heeft rechtstreeks een weerslag op hun arbeidsomstandigheden, zoals in de volgende paragraaf beschreven staat.

Figuur 14 : Verschil tussen mannen en vrouwen volgens studieniveau en origine (NWWZ op 31 december 2015)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

28 FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, ibidem.

Invalshoek: beroepsdomein

De professionele concentratie index meet de aanwezigheid van een bepaalde groep in de beroepsdomeinen. Deze index is de ratio tussen het aandeel van een bepaalde origine in de groep werkzoekenden in een bepaald beroepsdomein en het aandeel van deze origine in het totaal van de werkzoekenden. Een index met als resultaat 1 betekent dat deze groep volledig gelijk is vertegenwoordigd binnen een bepaald beroepsdomein en ten aanzien van alle werkzoekenden samen. Als de index groter dan 1 is, is de groep oververtegenwoordigd en bij een resultaat kleiner dan 1, is de groep ondervertegenwoordigd.

De professionele concentratie index van vrouwen van Belgische origine is het hoogst in de domeinen kunst (2,5), psychosociale sector (2,1) en beheer (2,0). Zij zijn evenwel ruimschoots ondervertegenwoordigd in het domein schoonmaak/veiligheid/milieu (0,2).

Vrouwen uit de buurlanden zijn in dezelfde domeinen oververtegenwoordigd en die oververtegenwoordiging is zelfs nog meer uitgesproken: kunst (3,7), beheer (2,6) en psychosociale sector (1,5). Zij zijn in dezelfde mate ondervertegenwoordigd in het domein schoonmaak/veiligheid/milieu (0,2).

Het beroepsdomein schoonmaak/veiligheid/milieu blijkt oververtegenwoordigd bij vrouwen afkomstig uit Turkije (2,0), Oost-Europa (1,8), "andere Afrikaanse landen" (1,6) en de Maghreblanden (1,2). In het domein medisch/paramedisch vinden we ook een behoorlijk hoge concentratie vrouwen met origine "Congo/Burundi/Rwanda" (2,0), "andere Afrikaanse landen" (1,5) en "Maghreblanden" (1,2). Deze twee vaststellingen hebben te maken met de commercialisering van huishoudelijke activiteiten (met name via de dienstencheques) en de verruiming van deze activiteiten in de medische en paramedische sector: deze verschillende soorten functies die allemaal onder de algemene noemer "care" vallen, worden vaak ingevuld door vrouwen van buitenlandse origine van wie de competenties en kwalificaties onvoldoende worden erkend²⁹. Dit is met name het geval bij vrouwen van Afrikaanse origine die in hun land van herkomst hebben gestudeerd en die er niet in slagen hun diploma in België geldig te laten verklaren. De Socio-economische Monitoring³⁰

heeft overigens beschreven dat een niet te verwaarlozen deel van vrouwen die uit Oost-Europa komen en in de dienstensector werken, over een diploma van het hoger onderwijs beschikken.

Het domein beheer telt zeer weinig vrouwen van niet-Europese origine. Vooral de vrouwen van Turkse origine (0,2), "andere Afrikaanse landen" (0,3), de Maghreblanden (0,4) en Congo/Burundi/Rwanda (0,5) zijn er ondervertegenwoordigd.

We wijzen erop dat binnen het domein horeca/voeding vrouwen uit Congo (1,7), "andere Aziatische landen" (1,6), "andere Afrikaanse landen" (1,4) en Oost-Europa (1,2) oververtegenwoordigd zijn.

Deze analyse wijst uit dat er bij vrouwelijke arbeidskrachten naargelang de origine sprake is van een relatieve professionele stratificatie. Vrouwen van niet-Europese oorsprong zijn over het algemeen minder vertegenwoordigd in goed betaalde functies en in functies met een hoog symbolisch kapitaal, zoals managementberoepen. Ze zijn daarentegen des te meer terug te vinden in flexibelere en minder goed betaalde beroepsdomeinen, zoals de horeca en de schoonmaak. Hun minder goede positie op de arbeidsmarkt is niet altijd te verklaren door een gebrek aan scholing, denken we hierbij aan de situatie van vrouwen van Afrikaanse origine in de medische/paramedische sector of vrouwen afkomstig uit Oost-Europa in de dienstenchequesector. Zij lijden voor een groot stuk onder het feit dat hun opleiding en het diploma dat zij in hun thuisland hebben behaald, niet worden erkend. In dit opzicht vormen vrouwen uit Oost-Europa trouwens een uitzondering tussen de bevolkingsgroepen van Europese origine. We merken immers een behoorlijk duidelijk onderscheid tussen de arbeidskrachten uit landen die historisch gezien bij de Europese Unie horen en zij uit de recent toegetreden lidstaten. De eerste groep kan, globaal genomen, bogen op een eerder positieve socio-economische positie. De situatie van de tweede groep (en meer bepaald van de vrouwen) ziet er op de Brusselse arbeidsmarkt heel wat minder voordelig uit.

29 Farris S. F., Néolibéralisme, femmes migrantes et marchandisation du care, Vacarme 2013/4, n°65.

30 Ibidem.

Tabel 6: Top 3 van de beroepsdomeinen waar een hoge concentratie aan vrouwelijke arbeidskrachten terug te vinden zijn, volgens origine (31 december 2015)

	Professionele concentratie index	% van het beroepsdomein
België		
Kunst, ambacht	2,5	44,4
Psychosociaal, cultureel, vrije tijd, sport	2,1	36,3
Beheer	2,0	35,5
Maghreblanden		
Medisch, paramedisch	1,3	39,1
Pedagogie, onderwijs, opleiding	1,2	38,7
Veiligheid, schoonmaak, milieu	1,2	37,8
Congo-Kinshasa/Burundi/Rwanda		
Medisch, paramedisch	2,0	16,3
Horeca, voeding	1,7	14,3
Administratie (bedienden, secretariaat)	1,1	8,9
Andere Afrikaanse landen		
Veiligheid, schoonmaak, milieu	1,6	12,3
Medisch, paramedisch	1,5	11,5
Horeca, voeding	1,4	10,4
Turkije		
Veiligheid, schoonmaak, milieu	2,0	13,5
Handel, ondersteuning verkoop	1,2	8,2
Andere Aziatische landen		
Horeca, voeding	1,6	8,1
Handel, ondersteuning verkoop	1,1	5,4
Buurlanden		
Kunst, ambacht	3,7	27,8
Beheer	2,6	19,4
Psychosociaal, cultureel, vrije tijd, sport	1,5	11,4
Oost-Europa		
Schoonmaak, veiligheid, milieu	1,8	12,9
Horeca, voeding	1,2	8,7
Zuid-Europa		
Beheer	1,5	14,3
Psychosociaal, cultureel, vrije tijd, sport	1,3	12,3
Kunst, ambacht	1,2	11,5

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Invalshoek: werkloosheidscategorie

Zoals eerder gezien, heeft het statuut van niet-werkende werkzoekende betrekking op verschillende situaties. Niet alle niet-werkende werkzoekenden ontvangen een werkloosheidsuitkering. Figuur 16 illustreert hoeveel procent van de werkzoekenden een uitkering ontvangt naar gelang het geslacht en de origine.

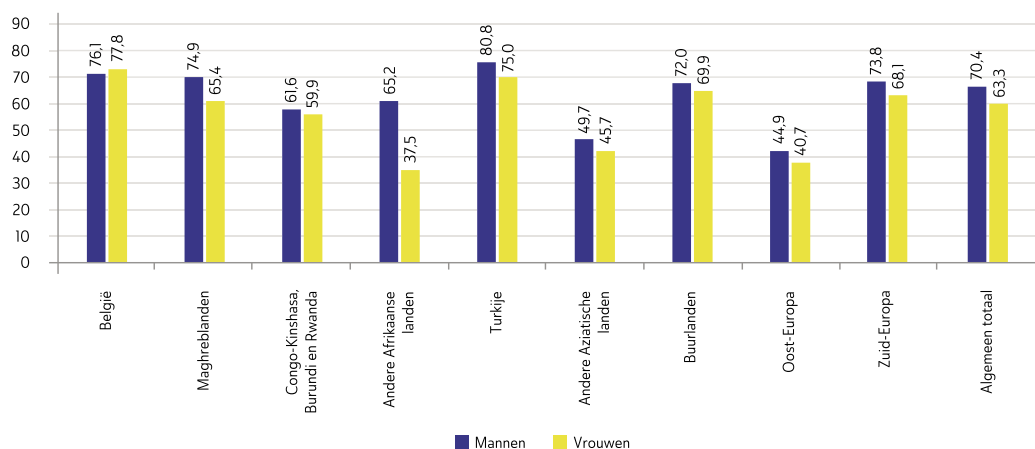
Alleen in de groep met Belgische origines blijken vrouwen in een voordeligere situatie te zitten: zij krijgen iets vaker dan mannen van Belgische origine een uitkering (respectievelijk 77,8%

en 76,1%). Voor alle andere groepen zien we de omgekeerde situatie: het percentage dat uitdrukt hoeveel NWWZ's een uitkering ontvangen, ligt hoger bij de mannen. Het verschil tussen de seksen is bijzonder groot bij de werkzoekenden met een origine "andere Afrikaanse landen" (een kloof van bijna 30 procentpunten tussen

mannen en vrouwen). Daarna volgt de groep van Maghrebijnse oorsprong, waar er een verschil van 10 punten is in het voordeel van de mannen.

Dit betekent dat vrouwen van buitenlandse origine (in het bijzonder de twee voornoemde groepen) minder vaak het statuut van uitkeringsgerechtigde werkloze genieten dan mannen van dezelfde origine, wat niet het geval is bij vrouwen van Belgische origine. Het effect van de gezinssamenstelling kan een impact hebben op het ontvangen van werkloosheidsuitkeringen. Bepaalde groepen vrouwen van niet-Europese origine (zoals Maghrebijnse vrouwen) hebben immers vaker het statuut van samenwonende partner (zie focus nr. 2). Voor deze vrouwen wil niet werken dus niet automatisch zeggen dat zij een vervangingsinkomen in de vorm van een werkloosheidsuitkering ontvangen.

Figuur 15: Percentage werkzoekenden die een werkloosheidsuitkering ontvangen, volgens geslacht en origine (31 december 2015)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Invalshoek: woonplaats

Tabel 7 combineert de aspecten geslacht, origine en woonplaats (hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de arme sikkels en de rest van het gewest). Uit deze tabel is af te leiden dat het aandeel van de werkzoekenden dat vrouw is systematisch lager ligt in de arme sikkels, ongeacht de origine. Voor de vrouwelijke werkzoekenden met origine "andere Aziatische landen" en Zuid-Europa is het verschil het grootst (-9,0 en -7,2 procentpunten). In de

arme sikkels wordt het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke werkzoekenden scherper ten voordele van de mannen. Ook al zijn bij bepaalde origines de vrouwelijke werkzoekenden talrijker dan de mannelijke werkzoekenden, zoals bijvoorbeeld in de groep van Congolese/Burundese/Rwandese en Oost-Europese origine, toch blijven ze in verhouding minder vertegenwoordigd in de arme sikkels.

Uitgaande van deze gegevens kunnen we twee eerste veronderstellingen doen: ofwel

hebben vrouwen van buitenlandse origine in de arme sikkkel vaker een job in vergelijking met het gewestelijke gemiddelde, ofwel bevinden vrouwen in de arme sikkkel zich juist meer in de inactiviteit, dat wil zeggen: ze zijn noch aan het werk noch werkloos. Een eerdere studie leidde al tot de dubbele vaststelling van ondertewerkstelling en onderactiviteit bij vrouwen in de arme sikkkel (zonder onderscheid in origine)³¹. De tweede hypothese lijkt bijgevolg meer steek te houden, omdat vrouwen van

buitenlandse, niet-EU-origine vaker niet werken (zij vertegenwoordigen het grootste deel van de vrouwelijke werkzoekenden die in de arme sikkkel wonen, aangezien bijna 3 van de 4 werkzoekende vrouwen er van buitenlandse, niet-EU afkomst zijn). Een derde veronderstelling zou gebaseerd zijn op de socio-territoriale mobiliteit: zodra men aan het werk is, zou men de neiging hebben om de arme sikkkel te verlaten en zich elders in het Brussels Gewest of de rand te vestigen.

Tabel 7: Verschil in het percentage werkzoekende vrouwen ingeschreven op 31 december 2015

Aandeel vrouwen	Kansarme sikkkel	Brussels Gewest	Vershil
België	41,3%	46,0%	-4,7 pp
Maghreblanden	38,3%	43,3%	-4,9 pp
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	52,0%	54,8%	-2,9 pp
Andere Afrikaanse landen	43,9%	46,9%	-3,0 pp
Turkije	44,7%	47,1%	-2,5 pp
Andere Aziatische landen	32,2%	41,2%	-9,0 pp
Buurlanden	48,4%	50,8%	-2,4 pp
Oost-Europa	56,6%	59,0%	-2,4 pp
Zuid-Europa	39,0%	46,3%	-7,2 pp

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

31 Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid (2012), De situatie van allochtone vrouwen of vrouwen van allochtone afkomst op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest. Territoriale benadering, oktober 2012.

› Samenvatting van de waarnemingen

Demografische kenmerken

- In Brussel zijn buitenlandse bevolkingsgroepen op arbeidsleeftijd (18 tot 64 jaar) in vergelijking met andere grote Belgische steden oververtegenwoordigd: 73,6% tegenover 49,2% in Antwerpen; 47,7% in Charleroi; 33,6% in Gent; 53,7% in Luik.
- De Maghrebijnen vormen in Brussel de grootste groep (zij vertegenwoordigen bijna een vijfde van de bevolking op beroepsactieve leeftijd). Ongeveer drie van de tien werkzoekenden zijn van Maghrebijnse origine.
- Bevolkingsgroepen van Afrikaanse origine zijn, in vergelijking met hun relatieve gewicht in de bevolking op beroepsactieve leeftijd, eveneens oververtegenwoordigd in de werkloosheidscijfers: 6,2% van de werkzoekenden

is van Congolese/Burundese/Rwandese origine tegenover 3,4% van de bevolking van 18 tot 64 jaar. 6,6% van de werkzoekenden heeft een origine "andere Afrikaanse landen" tegenover 3,6% van de bevolking van 18 tot 64 jaar.

- Over het geheel genomen zijn de niet-EU-bevolkingsgroepen van buitenlandse origine sterker vertegenwoordigd onder werkzoekenden: 59,9% tegenover 42,1% voor de bevolking van 18 tot 64 jaar.
- De oververtegenwoordiging van de niet-EU-groepen bij de werkzoekenden is minder uitgesproken bij de jongeren van 18 tot 24 jaar: 59,9% tegenover 48,8% voor de volledige bevolking van dezelfde leeftijd.

Situatie op de arbeidsmarkt

a) Werkloosheid

- De bevolkingsgroepen van buitenlandse, niet-Europese origine worden sterk getroffen door werkloosheid. Hun werkloosheidsgraad is significant hoger dan de werkloosheidsgraad van de bevolking van Belgische origine (11,8%): andere Afrikaanse landen (41,3%); Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda (39,3%); Maghreblanden (34,0%); Turkije (30,5%); andere Aziatische landen (24,8%).
- Het verschil tussen de werkloosheidsgraad van buitenlandse bevolkingsgroepen die niet uit de EU komen en de bevolking van Belgische origine is minder uitgesproken bij de jongeren van 18 tot 24 jaar (27,9%): andere Afrikaanse landen (55,5%); Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda (54,7%); Maghreblanden (45,9%); Turkije (41,2%); andere Aziatische landen (39,2%). Niettemin is de werkloosheidsgraad van jongeren van niet-EU-

origine zeer hoog (van de actieve jongeren van Afrikaanse afkomst is één op de twee werkloos).

- Het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke werkloosheid hangt af van de origine: het verschil is het grootst bij de bevolking van Maghrebijnse en Turkse origine (respectievelijk +7,1 en +7,2 procentpunten tussen de werkloosheidscijfers van de mannen en de vrouwen). Ook bij de groepen met als afkomst "andere Afrikaanse landen" (+5,4 pp) en Oost-Europa (+4,8 pp) zien we een kloof tussen de seksen.
- De werkloosheidsgraad van de vrouwen van niet-EU-origine is significant hoger dan deze van de vrouwen van Belgische origine (11,4%): andere Afrikaanse landen (44,3%); Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda (38,9%); Maghreblanden (38,4%); Turkije (34,8%); andere Aziatische landen (25,3%).

b) Werkgelegenheid

- De bevolkingsgroepen van niet-Europese origine laten een lagere werkgelegenheidsgraad optekenen tegenover de bevolking van Belgische origine (67,5%): andere Afrikaanse landen (34,1%); andere Aziatische landen (36,3%); Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda (37,3%); Maghreblanden (39,5%); Turkije (42,9%).
- De discrepantie tussen mannen en vrouwen op het vlak van werkgelegenheid is eveneens afhankelijk van de origine: het

verschil is het grootst bij de bevolking van Maghrebijnse en Turkse origine (respectievelijk -20,4 en -16,5 procentpunten tussen de werkgelegenheidscijfers van de mannen en de vrouwen). Ook bij de groepen van Oost-Europese origine (-12,1 pp) nemen we waar dat de cijfers tussen mannen en vrouwen duidelijk uiteenlopen.

- De arbeidsparticipatie van vrouwen van niet-Europese afkomst is heel wat geringer dan

die van vrouwen van Belgische origine (66,5%); Maghreblanden (29,0%); andere Afrikaanse landen (30,5%); andere Aziatische landen (32,5%); Turkije (34,4%); Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda (37,2%).

- Het verschil tussen de werkgelegenheidsgraad

van bevolkingsgroepen van niet-EU-origine en die van Belgische origine varieert van grote stad tot grote stad, waarbij de werkgelegenheidsgraad van personen van niet-EU-origine laag ligt: Antwerpen (-29,4 procentpunten); Brussel (-28,7 pp); Gent (-26,3 pp); Luik (-25,5 pp); Charleroi (-14,9 pp).

Profiel van de werkzoekenden

- Werkzoekenden van Belgische en Zuid-Europese origine komen het veelvuldigst voor in de hogere leeftijdsklassen (55 jaar en ouder), terwijl de andere groepen meer terug te vinden zijn in de middelste leeftijdscategorieën.

- Gemiddeld heeft één op de twee werkzoekenden met een origine buiten de EU studies in het buitenland gevolgd die niet in België worden erkend. De groepen die het meest te lijden hebben onder de niet-erkenning van de diploma's komen uit: Oost-Europa (76,0%); andere Afrikaanse landen (74,7%); andere Aziatische landen (69,7%).

- Werkzoekenden van Turkse, Maghrebijnse en Zuid-Europese origine blijken het vaakst een lage scholingsgraad te hebben (respectievelijk 54,8%, 48,5% en 45,3%).³²

- Werkzoekenden van Oost-Europese origine blijken meer voor te komen in de cijfers m.b.t. de zeer korte inactiviteitsperiodes (minder dan 6 maanden; 34,3%). Lange inactiviteitsperiodes (12 maanden en meer) treffen we de iets vaker aan bij werkzoekenden van Maghrebijnse (67,6%) en Turkse (67,3%) origine in vergelijking met de werkzoekenden van Belgische afkomst (63,6%).

- Werkzoekenden van Turkse en Belgische afkomst verkeren het vaakst in situaties van vergoede werkloosheid (78,1% en 76,9%)³³. Werkzoekenden van Oost-Europese origine (49,3%) zijn het vaakst ingeschreven in

de aanvullende categorie (vrij of verplicht ingeschreven). Dit geldt ook voor de werkzoekenden met een origine die onder "andere Aziatische landen" (44,5%) en "andere Afrikaanse landen" (42,1%) valt.

- Een groot deel van de werkzoekenden van niet-Europese origine hebben de Belgische nationaliteit in tegenstelling tot werkzoekenden van Europese afkomst: Turkije (79,4%); Maghreblanden (72,7%); Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda (62,4%); andere Aziatische landen (57,4%).

- Het aandeel van werkzoekenden dat in de arme sikkels woont, is het minst hoog bij de werkzoekenden van Belgische afkomst (13,6%). Een groot deel van de werkzoekenden van Turkse en Maghrebijnse origine alsook van werkzoekenden afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" en Oost-Europa, woont in de arme sikkels (respectievelijk 54,6%, 46,4%, 44,6% en 39,9%).

- De beroepsoriëntering is sterk afhankelijk van de origine. Ter illustratie: werkzoekenden van Belgische origine zijn verhoudingsgewijs vaker ingeschreven in het beroepsdomein kunst, beheer, psychosociale sector of ingenieur. Werkzoekenden van Maghrebijnse afkomst blijken vaker ingeschreven in de beroepsdomeinen industrie, veiligheid en schoonmaak, transport en logistiek, garage en carrosserie.

Focus: Het profiel van werkloze buitenlandse vrouwen

- Het soort diploma van vrouwen en mannen verschilt naargelang de origine. Voor de hoge diploma's is het verschil tussen mannen en vrouwen bijzonder groot bij de werkzoekenden van Belgische origine (+9,3 punten verschil tussen het percentage hooggeschoolde vrouwen en het percentage hooggeschoolde mannen). Voor werkzoekenden die afkomstig zijn uit een buurland is er een afwijking van +7,4 pp. Vrouwen van Maghrebijnse en Turkse origine zijn eveneens beter geschoold dan Maghrebijnse en Turkse

mannen, in het bijzonder voor de diploma's van middelmatig studieniveau (respectievelijk +7,6 en +7,8 pp). Vrouwen van Congolese/Burundese/Rwandese origine hebben vaker dan mannen met dezelfde origine studies in het buitenland gedaan die niet in België zijn erkend (+9,1 pp).

- De werkzoekenden van niet-EU-origine richten zich op specifieke beroepsactiviteiten: ze zijn minder vaak terug te vinden in beroepen in het domein beheer, maar des te meer in domeinen zoals de medische/paramedische

32 Studies gevolgd in België.

33 Of hebben een aanvraag tot vergoede werkloosheid gedaan.

sector, de horeca of de schoonmaak.

- Het aandeel van werkzoekende vrouwen die een uitkering krijgen, is het hoogst bij de vrouwelijke werkzoekenden van Belgische origine (77,8%). Bij vrouwen met een origine "andere Afrikaanse landen" is het aandeel van uitkeringsgerechtigde vrouwen het laagst (37,5%). Het verschil tussen mannen en vrouwen op het vlak van werkloosheidsvergoeding valt minder gunstig uit voor de vrouwen

➤ Voorlopige conclusie

In dit eerste hoofdstuk kunnen we een aantal vaststellingen doen die deels bevestigen wat aan bod kwam in eerdere studies, zoals de drie edities van de Socio-economische monitoring of academische enquêtes. De belangrijkste vaststelling blijft dat **personen van buitenlandse origine en meer bepaald uit sub-Saharaans Afrika, de Maghreblanden en Turkije oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheidscijfers.**

- Globaal genomen is de problematiek van **de hoge werkloosheidscijfers en de ondertewerkstelling** bij bevolkingsgroepen van niet-Europese origine bijzonder prangend in Brussel in vergelijking met andere grote Belgische steden, terwijl het grootste deel van deze bevolking in het Brussels Gewest woont. Brussel is op demografisch vlak speciaal, aangezien er procentueel gezien aanzienlijk meer personen van buitenlandse origine wonen. Bij de Brusselse werkzoekenden is er tevens een zeker overgewicht van personen van buitenlandse niet-Europese origine (en dit geldt in iets mindere mate voor de jongere generaties). De Maghrebijnen alleen al zijn goed voor 30% van alle werkzoekenden, terwijl zij minder dan 20% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd vertegenwoordigen. Hun werkloosheidsgraad is zo'n 3 keer groter dan bij personen van Belgische afkomst. Bij personen van Afrikaanse origine ligt de werkloosheidsgraad gemiddeld 3,5 keer hoger dan bij de personen van Belgische origine.

- Er lijkt a priori **geen verband te zijn tussen de Belgische nationaliteit en een betere professionele inschakeling van bevolkingsgroepen van niet-Europese origine:** voornamelijk bij groepen van Maghrebijnse en Turkse origine is het merendeel genaturaliseerd, terwijl ze massaal vertegenwoordigd zijn in de werkloosheidscijfers en zelfs des te meer in de langdurige werkloosheid.

- Het grote aandeel werkzoekenden van buitenlandse origine die studies in het buitenland

van alle groepen, behalve voor vrouwen van Belgische origine. Het verschil is het grootst bij werkzoekenden uit "andere Afrikaanse landen" (27,7 procentpunten) en de Maghreblanden (9,5 pp).

- In de arme sikkels is bijna drie op de vier vrouwelijke werkzoekenden van niet-Europese origine. De vrouwen zijn overigens ondervertegenwoordigd bij de werkzoekenden die hier wonen (zonder onderscheid in origine).

hebben gevolgd die echter niet in België zijn erkend, stellen de kwestie van de **erkenning van buitenlandse diploma's** aan de kaak, meer specifiek voor bepaalde groepen: personen met een origine in de categorie "andere Afrikaanse landen", "andere Aziatische landen" en "Oost-Europa". Vrouwen van Afrikaanse origine krijgen specifiek te maken met de problematiek van de erkenning van een in het buitenland behaald diploma en de professionele onderkwalificering.

- Daarnaast is er de **lage scholingsgraad** die opvallend meer voorkomt bij Turkse en Maghrebijnse werkzoekenden. Dit is met name terug te voeren op de problematiek van het **watervalstelsel in het onderwijs** waar deze groepen in het bijzonder mee worden geconfronteerd.

- De moeilijkere professionele inschakeling van personen van niet-Europese origine **kan niet louter worden verklaard als een gevolg van een gebrek aan scholing.** Dat werkzoekenden van Congolese/Burundese/Rwandese origine over het algemeen minder vaak laaggeschoold zijn, is hier een duidelijk voorbeeld van.

- De kruising van de variabelen etniciteit en woonplaats toont een **dubbele segregatie, zowel etnisch als sociaal-ruimtelijk**, in die mate dat werkzoekenden van buitenlandse origine (en vooral zij uit Turkije, de Maghreblanden, "andere Afrikaanse landen" en Oost-Europa) in groten getale aanwezig zijn in de meest kwetsbare gebieden van het Brussels Gewest (arme sikkels). In dit verband wijzen we erop dat vrouwen van niet-Europese origine die in de arme sikkels wonen een grotere kans hebben om in de inactiviteit te belanden. Dat er ook in de omgekeerde richting een oorzakelijk verband is tussen werk en woongebied blijkt uit het feit dat personen die werk vinden uit de arme sikkels wegtrekken.

- De geïntegreerde benadering van gender en etniciteit brengt aan het licht dat werkzoekende vrouwen van niet-Europese origine zich op de arbeidsmarkt van het Brussels Gewest

vooral op bepaalde professionele activiteiten focussen. Zij schrijven zich namelijk minder in als werkzoekende in functies met hoge lonen en een groot symbolisch kapitaal (zoals beroepen in het bedrijfsbeheer). Bovendien blijkt dat zij minder vaak een uitkering ontvangen dan hun mannelijke tegenhangers en dan vrouwen van Belgische origine. Tot slot is de werkloosheidsgraad van vrouwen uit "andere Afrikaanse landen", Congo/Burundi/Rwanda, de Maghreblanden, Turkije tussen de 3 en de 4 keer hoger dan van vrouwen van Belgische origine. Voor vrouwen van niet-Europese origine blijkt dit **op maatschappelijk vlak een drievoudige kwetsbaarheid** in te houden. Zij hebben namelijk een grotere kans om: 1) massaal in de werkloosheid verzeild te geraken; 2) zonder vervangingsinkomen (werkloosheidsuitkering) te vallen wanneer zij geen werk hebben; 3) zodra zij aan de slag zijn, terecht te komen in veeleisende of zelfs gevaarlijke beroepen met een lage verloning (horeca, verzorgingssector, schoonmaak).

- Werkzoekenden van Oost-Europese origine bevinden zich in een meer kwetsbare situatie dan werkzoekenden van Europese origine. Dit is met name het geval voor vrouwen uit Oost-Europa: hun situatie is op veel vlakken (onder andere wat het beroepsdomein betreft) vergelijkbaar met die van vrouwen van niet-Europese origine.

Hoofdstuk II: De toegang tot oplossingen voor jongeren van buitenlandse origine in het kader van de Jongerengarantie

Methodologisch kader

Dit tweede hoofdstuk is gebaseerd op de cohorte van niet-werkende werkzoekenden ("werkzoekenden" verder in de tekst) met een nieuwe inschrijving in de loop van 2016 (van januari tot december 2016). Het heeft tot doel, voor deze personen, een overzicht te geven van de toegang tot de oplossingen werk/opleiding/stage/begeleiding door de variabele "origine" te kruisen met andere variabelen, in het bijzonder het studieniveau en het geslacht. De variabele "origine" combineert de volgende variabelen: "nationaliteit" van het individu, "nationaliteit bij de geboorte" van het individu en "nationaliteit bij de geboorte" van de ouders van het individu. Om privacy redenen moesten de nationaliteiten worden gegroepeerd:

- België
- Buurlanden: Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg
- Zuid-Europa: Spanje, Italië, Portugal, Griekenland
- Oost-Europa: Polen, Hongarije, Slowakije, Slovenië, Tsjechië, Bulgarije, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen, Cyprus, Malta, Kroatië (vanaf 1 juli 2013)
- Maghreblanden: Marokko, Algerije, Tunesië,

Libië, Libië, Mauritanië

- Turkije
- Andere Aziatische landen
- Congo-Kinshasa, Burundi, Rwanda
- Andere Afrikaanse landen

De methodologie voor de berekening van de positieve uitstroom komt overeen met de methode die wordt toegepast voor de monitoring van de Jongerengarantie. De positieve uitstroom is het globale aandeel van alle personen die een oplossing hebben gevonden en dus binnen de 12 maanden na hun inschrijving bij Actiris aan het werk zijn, een opleiding volgen, stage lopen en/of een cheque hebben bekommen.

De positieve uitstroom "werk" verschilt van de uitstromingsgraad naar werk, die van zijn kant wordt berekend op basis van alle nieuwe inschrijvingen en die aangeeft of een persoon tijdens het referentiejaar (de 12 maanden³⁴ na registratie) gedurende ten minste 28 dagen aan het werk was. De uitstromingsgraad naar werk zegt niets over de duurzaamheid van deze job (gaat het om een korte of langlopende tewerkstelling?). Hoofdstuk III zal deze verschillende aspecten verder belichten.

1. De toegang tot oplossingen: principe en filosofie

Waarschuwing

De volgende resultaten hebben betrekking op jongeren onder de 30 jaar die zich in 2016 bij Actiris zijn komen inschrijven in de categorie "beroepsinschakelingstijd". Deze analyse omvat

duis niet de volledige Brusselse bevolking die tot deze leeftijdsgroep behoort. Geschat wordt dat ongeveer 70%³⁵ van de Brusselse jongeren na hun studies zich komen inschrijven bij Actiris,

³⁴ Op Europees niveau wordt het uitstroompercentage gewoonlijk na 4 of 6 maanden berekend. De monitoring van de Jongerengarantie op Brusselse schaal herneemt deze tijdspannes en onderzoekt daarnaast het uitstromingspercentage na 12 maanden. In deze studie hebben wij ervoor gekozen om het uitstroompercentage na 12 maanden te analyseren, omdat deze periode voldoende lang is om de bewegingen op de arbeidsmarkt te observeren.

³⁵ Zowel in Brussel als in Wallonië zijn er geen administratieve gegevens over het aantal jongeren dat zich op het einde van hun studies bij de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdienst inschrijven. Deze gegevens zijn enkel beschikbaar voor Vlaanderen in het kader van de opvolging van de "Schoolverlaters". Door de bevolkingsgegevens te combineren met de gegevens van Actiris, kan echter een schatting worden gemaakt van +/- 70% van de jongeren die de school in Brussel hebben verlaten (tegenover 80% in Vlaanderen).

wat betekent dat 30% van deze jongeren na het verlaten van het onderwijs niet naar de openbare dienst voor arbeidsvoorziening gaat. Verschillende factoren kunnen dit verschijnsel van het niet-inschrijven na de studie verklaren, waaronder het feit dat men direct na het verlaten van de school een baan vindt (wat vooral het geval is voor jongeren die het hoger onderwijs verlaten) of de beperkingen tot toegang tot inschakelingsuitkeringen, waardoor twee specifieke categorieën van jongeren niet in aanmerking komen: de schooluitval bij jongeren onder de 21 jaar en jongeren boven de 25 jaar met een hoger diploma.

Nog voordat het programma "Youth Guarantee" een aanbeveling van de Europese Raad ten voordele van jongeren werd op 22 april 2013, werd de Jongerengarantie opgenomen in het Beheerscontract van Actiris in januari 2013 op basis van de tussentijdse resultaten van het Jongerenlabo³⁶. De Jongerengarantie werd met de steun van Europa en dankzij de door de Brusselse regering vrijgemaakte middelen vanaf 2014 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar de praktijk omgezet en werd vanaf januari 2015 effectief uitgevoerd. Het systeem van de "Youth Guarantee" is de formalisering van de doelstelling om alle jongeren tussen 18 en 29 jaar die hun studies net achter de rug hebben (dit zijn +/- 11.000 werkzoekende jongeren per jaar), binnen de 6 maanden na de inschrijving bij Actiris, een baan, een stage of een opleiding aan te bieden. Het behelst maatregelen die worden opgezet tussen Actiris enerzijds en de openbare opleidingsdiensten (Bruxelles Formation en de VDAB-Brussel) anderzijds.

De Jongerengarantie betekende met name een intensievere begeleiding van de jongeren om ervoor te zorgen dat zij minder periodes van inactiviteit doormaken. Vanuit deze benadering werd een nieuw Individueel Actieplan (IAP) aangenomen waarin de precieze doelstellingen en

de vooraf bepaalde termijnen werden vastgelegd om de zoektocht naar werk van de jongeren in de inschakelingstijd af te bakenen. Er ging specifieke aandacht naar de jonge werkzoekenden met de laagste kwalificaties, zodat zij een intensievere begeleiding naar werk krijgen.

Door te kiezen voor de Jongerengarantie verbindt de overheid zich ertoe om jongeren die het onderwijs verlaten een oplossing aan te bieden die hun inzetbaarheid op de arbeidsmarkt vergroot (aan de hand van een opleiding, stage, cheque) en/of die hen meteen toegang geeft tot een job. De achterliggende filosofie bij deze maatregel is een evenwichtige verdeling tussen de verantwoordelijkheden van de instellingen enerzijds en de individuele verantwoordelijkheden anderzijds (in dit geval de verantwoordelijkheden van de jongeren die hun intrede doen op de arbeidsmarkt). Het beheerscontract 2017-2022 van Actiris hanteert in dit verband het principe dat werkloosheid geen individuele schuld, maar wel een collectieve verantwoordelijkheid is.

De Jongerengarantie heeft bemoedigende resultaten behaald en werd door de Europese Commissie als goede praktijk aangehaald. In november 2018 heeft Brussel zijn 66e opeenvolgende maandelijkse daling van de jongerenwerkloosheid opgetekend (vastgesteld op 25,6%). De verbetering van de werkloosheid is te danken aan de effecten van de Jongerengarantie, maar ook aan andere factoren zoals de gunstigere conjunctuur en de uitsluiting uit de werkloosheid die er specifiek op mikt om jongeren aan het werk te krijgen. In deze context omvat het Beheerscontract 2017-2022 van Actiris onder zijn strategische doelstellingen de "garantie voor iedereen" ("garantie voor iedereen", is voor alle personen die zich voor het eerst komen inschrijven zonder onderscheid in leeftijd, zo'n 25.000 werkzoekenden per jaar, toegepast vanaf maart 2019).

1.1. Demografisch kader

Het aandeel van de werkzoekenden van Belgische origine is groter bij de jongeren ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd dan bij alle nieuw ingeschreven werkzoekenden (19,8% tegenover 15,8%). De Belgen van Belgische origine zijn dus beter vertegenwoordigd bij de jongeren na hun studies. Dat in deze groep de meeste personen

voorkomen die het onderwijs hebben verlaten met een diploma van het hoger onderwijs (één op twee, zie tabel 8) is hier misschien niet vreemd aan. Laaggeschoolde jongeren zijn waarschijnlijk kwetsbaarder voor institutionele vervreemding dan personen met een hoog diploma.

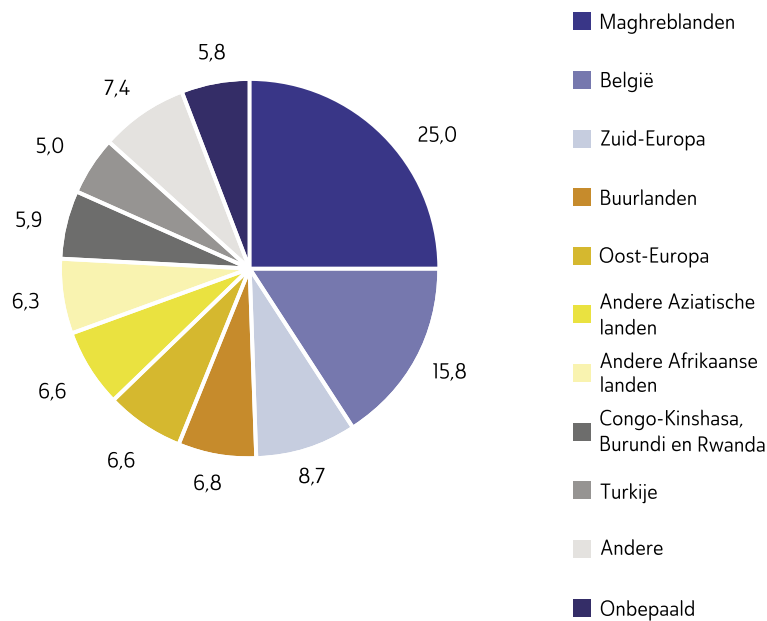
De groep van Maghrebijnse origine blijft het

36 "Eindseminarie van het jongerenlabo: de doorstroming van de jongeren van school naar werk": een onderzoeksproject ondersteund door de Europese Commissie (DG Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Inclusie), uitgevoerd tussen september 2011 en september 2013 dankzij een partnerschap tussen het Centrum voor Sociologische Studies van de Universiteit Saint-Louis, Actiris en de Raadgevende Commissie voor Opleiding, Werkgelegenheid en Onderwijs.

grootst, maar is verhoudingsgewijs iets kleiner in vergelijking met alle nieuw ingeschreven werkzoekenden (23,4% tegenover 25,0%). De bevolking van buitenlandse origine maakt 75%

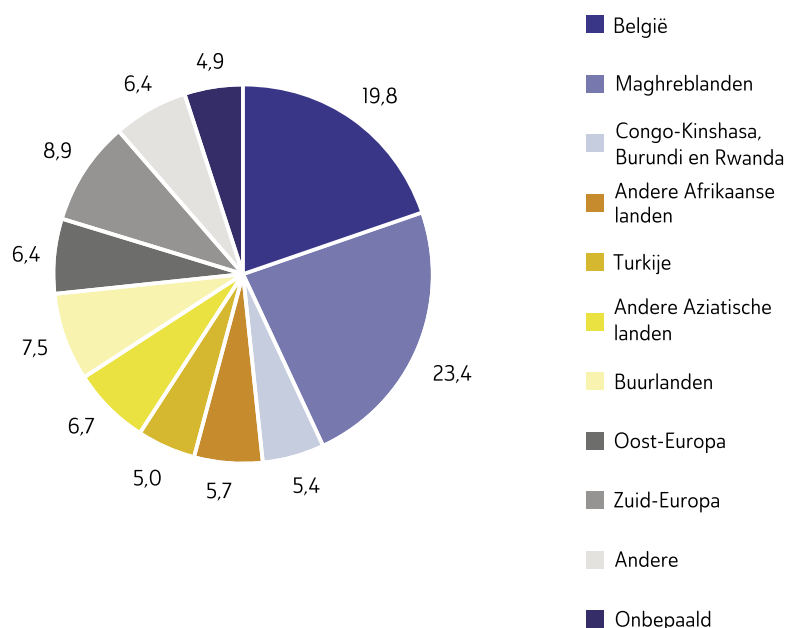
uit van de jongeren met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd (het gaat meer bepaald om 52% jongeren van niet-Europese afkomst en 23% van Europese afkomst).

Figuur 16: Totaal van de nieuw ingeschreven werkzoekenden volgens origine (januari tot december 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Figuur 17: Nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd volgens origine (januari tot december 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

1.2. Evolutie van het aantal jongeren in beroepsinschakelingstijd over een periode van 3 jaar

De beroepsinschakelingstijd duurt 310 dagen en jongeren zijn verplicht deze eerst te doorlopen alvorens zij aanspraak kunnen maken op een inschakelingsuitkering als zij hiervoor in aanmerking komen (op grond van hun leeftijd en diploma)³⁷. In principe zijn de jongeren die in de beroepsinschakelingstijd worden ingeschreven tussen 18 en 30 jaar³⁸. Door jongeren te verplichten om zich na hun studies bij de openbare dienst voor arbeidsbemiddeling in te schrijven, kan Actiris een omvangrijk deel van deze doelgroep oppikken.

In drie jaar (2013-2016) is het aantal jongeren dat in de beroepsinschakelingstijd werd ingeschreven in Brussel met 5,6% gedaald. De afname was het sterkst bij de jongeren van Belgische origine (-17,4%) en was toe te schrijven aan de verlenging van de duur van de hogere studies. Net deze groep telt het hoogste percentage personen met een diploma van het hoger onderwijs, zoals we in de volgende paragraaf zullen zien. Dit vormt echter geen volledige verklaring voor de vermindering van het aantal inschrijvingen in de

beroepsinschakelingstijd die we tevens kunnen vaststellen bij laaggeschoolde werkzoekende jongeren. Er zijn andere factoren die eveneens meespelen, zoals de verstrenging van de voorwaarden om een inschakelingsuitkering te krijgen wat ontmoedigend kan werken voor een deel van de laaggeschoolde werkzoekenden en werkzoekenden onder de 21 jaar.

De daling van het aantal Maghrebijnse jongeren is dan weer vooral toe te schrijven aan het aantal personen dat in het buitenland heeft gestudeerd. We zien voor deze groep zelfs een toename van het aantal ingeschreven middengeschoolde jongeren.

In andere groepen is het aantal jongeren dat voor het eerst is ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd in drie jaar vermeerderd. Zo zijn er meer jongeren uit Oost-Europa en uit "andere Aziatische landen", twee groepen die recentelijk meer migratiebewegingen naar België hebben meegemaakt en oververtegenwoordigd zijn in de categorie studies in het buitenland.

Tabel 8: Evolutie van het aantal nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd in de loop van een jaar, volgens origine (2013-2016)

	2013	2016	Evolutie 2013-2016	
België	2.524	2.084	-440	-17,4%
Maghreblanden	2.599	2.465	-134	-5,2%
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	599	568	-31	-5,2%
Andere Afrikaanse landen	595	600	5	+0,8%
Turkije	581	529	-52	-9,0%
Andere Aziatische landen	569	706	137	+24,1%
Buurlanden	835	785	-50	-6,0%
Oost-Europa	460	670	210	+45,7%
Zuid-Europa	1.051	937	-114	-10,8%
Algemeen totaal	11.156	10.534	-622	-5,6%

Bronnen: K SZ, Actiris; berekeningen view.brussels

37 Meer informatie op de website www.rva.be

38 Een gering deel van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd (namelijk 8 op de 10.534) bevinden zich evenwel in de leeftijdsgroep "30-34 jaar". Het gaat waarschijnlijk om personen die 29 jaar zijn op het moment dat zij zich inschrijven en die 30 worden in de loop van het referentiejaar.

1.3. Kwalificatiestructuur van de nieuwe ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd

De kwalificatiestructuur van de nieuwe ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd toont een relatief verscheiden beeld naargelang de origine. Jonge werkzoekenden van Belgische origine hebben het hoogste percentage afgestudeerden in het hoger onderwijs op basis van de in België erkende studies (50,9%, ofwel één Belgische werkzoekende van Belgische origine op twee). We zien dat de werkzoekenden uit een buurland met 41,3% volgen. Hoewel het percentage gediplomeerden laag is voor jongeren afkomstig uit betrekkelijk recente migraties (onder andere uit Oost-Europa en "andere Afrikaanse landen"), ligt het amper hoger dan dat van jongeren die afkomstig zijn uit oudere migraties (uit onder meer Turkije en de Maghreblanden), maar die grotendeels in België zijn geboren en hier school hebben gelopen. Slechts één op de zeven, en zelfs één op de acht heeft een diploma van het hoger onderwijs behaald (voornamelijk universitair hoger onderwijs). Van de nieuwe ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van niet-Europese buitenlandse origine hebben de jongeren uit Congo-Kinshasa/Burundi/Rwanda het hoogste percentage gediplomeerden van het hoger onderwijs (17,6%).

Deze enorme verschillen met de referentiegroep van de Belgische jongeren van Belgische origine maakt het mogelijk aan te tonen dat jongeren afkomstig uit niet-EU-landen die in België naar school zijn gegaan geen gelijke toegang

hebben tot het hoger onderwijs. Het gaat meer bepaald om jongeren van Maghrebijnse en Turkse origine alsook jongeren van Congoese/Burundese/Rwandese afkomst.

Het intermediaire studieniveau is oververtegenwoordigd bij sommige groepen van niet-Europese afkomst, zoals bij jongeren van Turkse, Maghrebijnse en Congoese/Burundese/Rwandese origine (respectievelijk 52,2%, 46,8% en 42,3%). Het is interessant om erop te wijzen dat de diploma's die met dit opleidingsniveau overeenstemmen niet allemaal equivalent zijn, aangezien drie onderwijsvormen worden samengenomen (beroepsonderwijs, technisch/kunstonderwijs en algemeen onderwijs)³⁹. In dit verband merken we met name binnen deze drie groepen een overgewicht aan gediplomeerden van het technisch en beroepsonderwijs, terwijl de nieuw ingeschreven Belgen van Belgische origine de school meestal verlaten met een getuigschrift van het algemeen onderwijs. Ook hier rijst de kwestie van de ongelijke toegang tot het onderwijs op basis van de origine.

Het percentage laaggeschoolden is ook het hoogst bij jonge werkzoekenden van Turkse, Maghrebijnse en Congoese/Burundese/Rwandese origine (respectievelijk 28,9%, 28,8% en 24,3%). Bij deze drie groepen zien we zowel in de midden als de lage opleidingsniveaus hoge percentages.

³⁹ Het deeltijds leren (leercontract) behoort eveneens tot het middelhoge opleidingsniveau, maar het maakt slechts een zeer gering deel uit van de cijfers.

Tabel 9: Profiel van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens origine en studieniveau

	Laag	Midden	Hoog	Andere	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Andere	Totaal
	Absolute waarde					%				
België	282	699	1.061	42	2.084	13,5	33,5	50,9	2,0	100,0
Maghreblanden	709	1.153	368	235	2.465	28,8	46,8	14,9	9,5	100,0
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	138	240	100	90	568	24,3	42,3	17,6	15,8	100,0
Andere Afrikaanse landen	97	176	57	270	600	16,2	29,3	9,5	45,0	100,0
Turkije	153	276	68	32	529	28,9	52,2	12,9	6,0	100,0
Andere Aziatische landen	77	160	88	381	706	10,9	22,7	12,5	54,0	100,0
Buurlanden	85	187	324	189	785	10,8	23,8	41,3	24,1	100,0
Oost-Europa	144	147	58	321	670	21,5	21,9	8,7	47,9	100,0
Zuid-Europa	178	309	287	163	937	19,0	33,0	30,6	17,4	100,0

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Het aandeel van diploma's dat in het buitenland werd behaald, maar dat niet wordt erkend in België is het omvangrijkst bij de groepen "andere Aziatische landen" (54,0%); "Oost-Europa" (47,9%) en "andere Afrikaanse landen" (45,0%). Dit gegeven is belangrijk op het gebied van de toegang tot de arbeidsmarkt: we weten inderdaad dat, als diploma's niet worden gelijkgesteld, dit niet alleen een belemmering vormt voor de professionele inschakeling, maar ook voor het bekomen van een werkloosheidsuitkering, aangezien jongeren die hun diploma in het buitenland hebben behaald er in principe geen recht op hebben.

Jongeren van Europese origine, meer bepaald jongeren die afkomstig zijn uit een buurland en Zuid-Europa en die hun diploma in het buitenland hebben behaald, zijn relatief gezien vaker houder van een diploma van het hoger onderwijs (respectievelijk 3 op 5 en 2 op 5). Groepen van niet-Europese origine die in het buitenland hebben gestudeerd, zijn meer vertegenwoordigd in de lage en middelhoge studieniveaus. Toch is er een niet te verwaarlozen aandeel van personen met een hoog diploma in

deze groep: naargelang de origine variëren de percentages van één tot twee tienden.

Als we naar de cijfers kijken, is het aandeel van jongeren met een buitenlands diploma die aanspraak kunnen maken op een gelijkstelling van hun diploma (ongeacht of het gaat over het hoger secundair of het hoger onderwijs) betrekkelijk groot bij de nieuw ingeschrevenen. Als we beide eerder genoemde diplomacategorieën die in aanmerking komen voor een gelijkwaardigheidserkenning samen beschouwen (midden en hoog), dan komen we nagenoeg aan het maximum voor de dichtstbijzijnde Europese landen (9/10 bij de buurlanden en 8/10 bij Zuid-Europa). Maar ook in de groepen van niet-Europese origine is het percentage jongeren van wie het diploma kan worden gelijkgeschakeld aanzienlijk. Bij deze laatste groep vinden we de aanzienlijkste cijfers in absolute waarden vooral terug bij werkzoekenden afkomstig uit "andere Aziatische landen", de Maghreblanden en "andere Afrikaanse landen".

Tabel 10: Profiel volgens origine, van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, die niet in België erkende studies in het buitenland hebben voltooid

	Laag	Midden	Hoog	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Totaal
	Absolute waarde				%			
België	2	7	33	42	4,8	16,7	78,6	100,0
Maghreblanden	103	78	54	235	43,8	33,2	23,0	100,0
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	35	37	18	90	38,9	41,1	20,0	100,0
Andere Afrikaanse landen	145	94	31	270	53,7	34,8	11,5	100,0
Turkije	11	14	7	32	34,4	43,8	21,9	100,0
Andere Aziatische landen	199	120	62	381	52,2	31,5	16,3	100,0
Buurlanden	14	60	115	189	7,4	31,7	60,8	100,0
Oost-Europa	139	97	85	321	43,3	30,2	26,5	100,0
Zuid-Europa	29	64	70	163	17,8	39,3	42,9	100,0

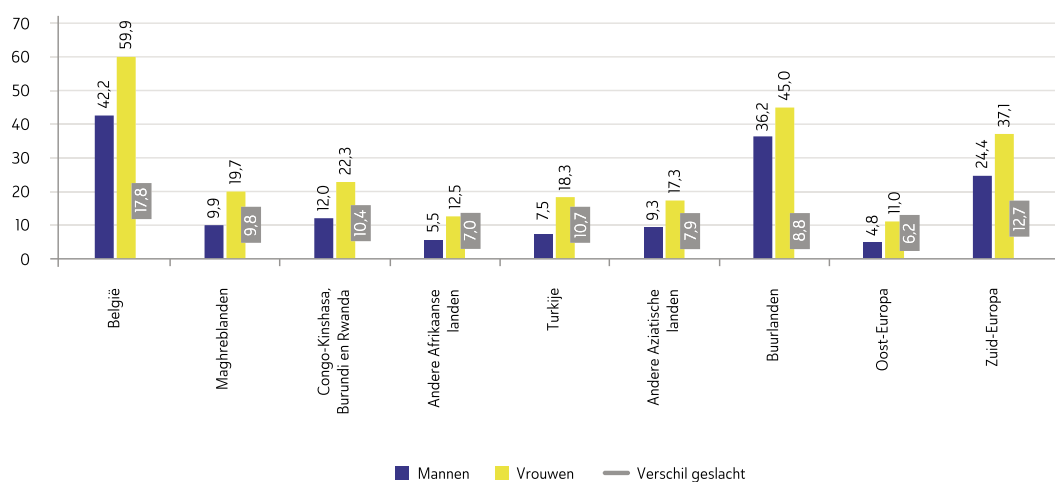
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Eerdere studies hebben reeds aangetoond dat jonge vrouwen van niet-Europese origine beter geschoold zijn dan jonge mannen van niet-Europese origine. Deze vaststelling geldt voor alle origines zoals naar voren komt uit figuur 16. Hoewel het verschil tussen de seksen het meest gunstig uitvalt voor de vrouwen van Belgische en Oost-Europese origine (respectievelijk 17,8 en 12,7 procentpunten), is dit verschil ook tamelijk hoog bij jonge vrouwen van Turkse, Congolese/Burundese/Rwandese en Maghrebijnse origine (respectievelijk 10,7 pp, 10,4 pp en 9,8 pp).

Het grotere aandeel van vrouwen met een hoog diploma vertaalt zich bij jonge

vrouwen van Maghrebijnse en Turkse origine nochtans niet in significant aanzienlijkere inschakelingspercentages dan bij de mannelijke tegenhangers, zoals we verder zullen zien. Deze jonge vrouwen lijken op de arbeidsmarkt dus minder voordeel te halen uit een diploma van het hoger onderwijs dan mannen van dezelfde origine. Hier spelen voor deze vrouwen, naast het diploma, waarschijnlijk andere factoren mee wanneer zij op de arbeidsmarkt terechtkomen (met name of zij een hoofddoek dragen, wat negatief in verband wordt gebracht met de islam, en voor deze vrouwen een specifieke hindernis betekent die de voordelen van een hoog opleidingsniveau teniet doet).

Figuur 18: Aandeel hooggeschoolde jongeren onder de nieuw ingeschrevenen in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens geslacht en origine

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2. Analyse van de uitstroompercentages

2.1. Positieve uitstroom

Waarschuwing

De toegang tot de oplossingen "werk, opleiding, stage" wordt hier berekend op basis van de volledige cohorte van jongeren onder de 30 jaar nieuw ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd gedurende het jaar 2016. Als we de jongeren in mindering brengen die geen toegang hadden tot deze oplossingen en die na 12 maanden niet meer ingeschreven zijn bij Actiris, stijgt het totale percentage van 69% naar 89% tot toegang tot oplossingen. Deze stijging werd bij alle origines waargenomen. Dit is een belangrijke aanwijzing voor de jongeren om als werkzoekende bij Actiris geregistreerd te blijven om te kunnen genieten van de diensten die toegang geven tot oplossingen.

We maken een onderscheid tussen de oplossingen "werk/opleiding/stage" enerzijds en de oplossing "begeleiding" anderzijds. De eerste groep van oplossingen mikt op tewerkstelling of een verbetering van de rechtstreekse inzetbaarheid van de werkzoekenden (aan de hand van opleidingen en stages die ervoor zorgen dat de persoon nieuwe competenties verwerft of werkervaring opdoet). De tweede groep streeft ernaar om de persoon te begeleiden in de stappen die tot tewerkstelling kunnen leiden (persoonlijk begeleidingsplan, opstelling van een cv en een sollicitatiebrief, workshop voor het actief zoeken naar werk enz.). Al deze oplossingen vertrekken vanuit een dubbele betrachting: enerzijds verbinden de overheidsdiensten zich er zo toe om op het vlak van de socioprofessionele inschakeling een oplossing aan te reiken en anderzijds zorgen ze voor de empowerment van de werkzoekenden die een actieve rol opnemen in hun zoektocht naar werk.

Het percentage m.b.t. de toegang tot de oplossingen werk/opleiding/stage/cheque is

globaal gezien beter bij jongeren met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd dan voor alle nieuw ingeschreven personen samen, en dit ongeacht de origine. Opnieuw zijn het de werkzoekenden van Belgische origine (77,8%) en van buitenlandse Europese origine (met uitzondering van de groep Oost-Europa) die de beste percentages laten optekenen (73,1% voor de groep Zuid-Europa en 72,7% voor de werkzoekenden afkomstig uit de buurlanden). De laagste percentages vinden we terug bij de werkzoekenden uit "andere Aziatische landen" (53,3%) en Oost-Europa (54,3%).

De situatie op het gebied van de toegang tot de oplossing "begeleiding" is minder eenduidig. Naargelang de origine is het begeleidingspercentage meer of minder positief bij jongeren met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd in vergelijking met alle nieuw ingeschreven personen. De jongeren van Belgische, Maghrebijnse, Congolese/Burundese/Rwandese en Turkse origine blijken een beetje minder begeleiding te krijgen dan alle nieuw ingeschreven werkzoekenden met dezelfde origine, alle leeftijden door elkaar. Jongeren uit andere groepen komen daarentegen vaker terecht bij de begeleidingsoplossingen, in het bijzonder jongeren uit de categorie "andere Aziatische landen" (34,3%) en jongeren uit Oost-Europa (28,4%).

Het aandeel van werkzoekenden zonder toegang tot het aanbod van oplossingen is minder groot bij de jongeren in de beroepsinschakelingstijd. Het gaat met name om een tiende tegenover een kwart voor alle nieuw ingeschrevenen. Dit aandeel is het hoogst bij de jongeren afkomstig uit Oost-Europa (17,3%).

Tabel 11: Percentage m.b.t. de toegang tot de oplossingen van jonge nieuw ingeschreven werkzoekenden in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, in de loop van de 12 maanden na hun inschrijving, volgens origine⁴⁰

	1. Oplossing "werk, opleiding of stage"	2. Oplossing "begeleiding"	3. Geen enkele oplossing	Totaal	1. Oplossing "werk, opleiding of stage"	2. Oplossing "begeleiding"	3. Geen enkele oplossing	Totaal
	Absolute waarde				%			
België	1.621	310	153	2.084	77,8	14,9	7,3	100,0
Maghreblanden	1.650	580	235	2.465	66,9	23,5	9,5	100,0
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	389	121	58	568	68,5	21,3	10,2	100,0
Andere Afrikaanse landen	385	169	46	600	64,2	28,2	7,7	100,0
Turkije	368	121	40	529	69,6	22,9	7,6	100,0
Andere Aziatische landen	376	242	88	706	53,3	34,3	12,5	100,0
Buurlanden	571	129	85	785	72,7	16,4	10,8	100,0
Oost-Europa	364	190	116	670	54,3	28,4	17,3	100,0
Zuid-Europa	685	179	73	937	73,1	19,1	7,8	100,0
Totaal	6.409	2.041	894	9.344	68,6	21,8	9,6	100,0

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Hoewel de jongeren met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd over het algemeen vaker gebruikmaken van de voornoemde oplossingen, blijkt hun uitstromingspercentage naar werk toch minder goed dan gemiddeld het geval is bij de nieuw ingeschrevenen. Het verschil tussen de jongeren in de beroepsinschakelingstijd en het totaal van de nieuw ingeschreven personen is het grootst in de groep met als origine "andere Afrikaanse landen", die al de laagste uitstromingsgraad naar werk hadden. Minder dan één jonge begunstigde van deze origine heeft toegang gehad tot werk in de twaalf maanden na de inschrijving in de beroepsinschakelingstijd (ofwel 44,7%). De jongeren van Belgische origine leggen de beste score voor (uitstroom naar werk van 82,4%). Daarna komen de jongeren van buitenlandse, maar Europese afkomst (buurlanden: 78,5%; Zuid-Europa: 74,5%; Oost-Europa: 73,4%) en vervolgens de jongeren uit Turkije (72,6%).

Het aandeel van jongeren die een langlopende overeenkomst aangeboden krijgen (dat wil zeggen een overeenkomst van minstens

3 maanden), varieert naargelang de werkzoekenden: dit aandeel is het minst omvangrijk voor de groep met als origine "andere Afrikaanse landen" (70%) en het meest aanzienlijk voor de groep van Belgische origine (80%).

Als we ons toespitsen op de oplossingen opleiding, stage en cheques, dan merken we de omgekeerde tendens op in die zin dat de jongeren betere cijfers behalen dan gemiddeld het geval is bij nieuw ingeschrevenen. Bepaalde maatregelen (we denken hier aan de First-stage) zijn dan ook specifiek bedoeld voor het publiek van jonge werkzoekenden (jonger dan 30 jaar). In dit kader hebben jongeren van buitenlandse origine verhoudingsgewijs meer toegang tot stages dan hun equivalent met Belgische origine. Dit is meer bepaald zo voor jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine die met bijna twintig procent waren om stage te lopen tegenover iets minder dan een tiende van de Belgische jongeren van Belgische origine.

In vergelijking met het gemiddelde van alle nieuw ingeschreven personen maken de nieuw

⁴⁰ Dit is een subtotaal, aangezien alleen nationaliteitsgroepen die ten minste 5% van alle werkzoekenden vertegenwoordigen in de analyse zijn opgenomen.

ingeschreven jongeren meer gebruik van de beroepsopleiding. Ook in dit geval is de toegang tot opleiding belangrijker voor jongeren van niet-Belgische origine, met name jongeren van niet-Europese afkomst. Zo goed als de helft van de jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" heeft een opleiding gevolgd, bij de jongeren van Belgische origine is dit minder dan een vijfde.

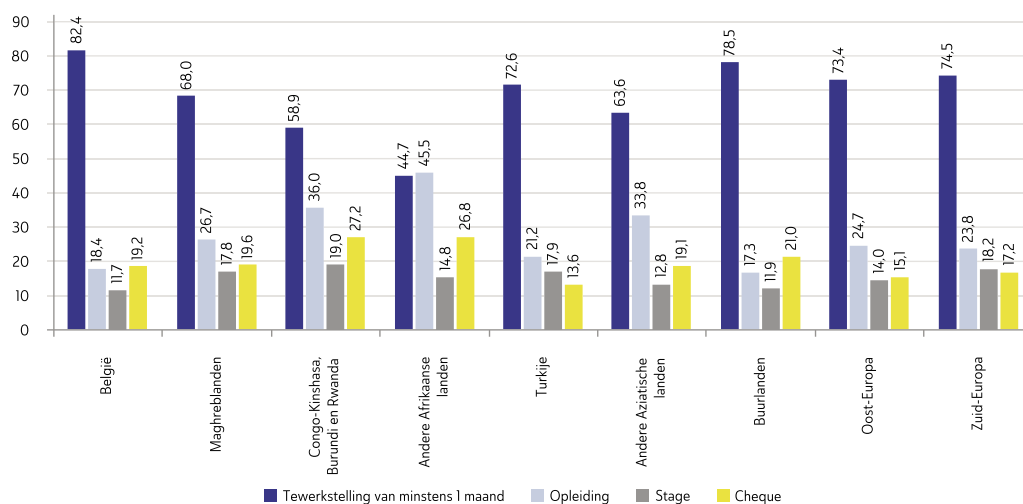
Het is interessant om de percentages voor de toegang tot beroepsopleidingen van jongeren in de beroepsinschakelingstijd in perspectief te plaatsen met de kwalificatiestructuur van deze doelgroep volgens de origine. Dan merken we dat de groepen die het meest toegang hebben tot opleidingen, van twee strekkingen zijn:

- Enerzijds zijn er de jongeren die het vaakst studies in hun thuisland hebben gevolgd zonder dat deze studies in België werden erkend. Dit is in het bijzonder het geval van jongeren uit "andere Afrikaanse landen". De begunstigden van een opleiding die in deze categorie vallen, hebben in twee derde van de gevallen een diploma in het buitenland behaald (met name van het hoger

secundair onderwijs en het hoger onderwijs). In deze gevallen rijst de kwestie van het diploma dat als minderwaardig wordt beschouwd (met als gevolg daarvan professionele declassering) omdat de kwalificaties en competenties die in het thuisland werden verworven niet worden erkend.

- Anderzijds zijn er de jongeren die massaal zijn vertegenwoordigd bij het middelhoge opleidingsniveau, zoals de jongeren van Maghrebijnse en Congoese/Burundese/Rwandese origine. Voor deze groepen lijkt het niet voldoende om in het bezit te zijn van een diploma van het hoger secundair onderwijs om gedurende de beroepsinschakelingstijd meteen een plaatsje op de arbeidsmarkt te veroveren. We zien dat een aantal jongeren van deze oorsprongen via beroepsopleidingen een omweg maken, omdat zij worden geconfronteerd met de noodzaak om, naast de competenties die op school werden aangeleerd, nieuwe competenties te verwerven die hen in staat moeten stellen om een job in de wacht te slepen.

Figuur 19: Percentage toegang tot de oplossingen werk/opleiding/stage/cheque van jonge nieuw ingeschreven werkzoekenden in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, in de loop van de 12 maanden na hun inschrijving, volgens origine

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Het is niet verwonderlijk dat jongeren in de beroepsinschakelingstijd massaal een individueel begeleidingsplan (IAP) hebben afgesloten, want zij vormen op dit moment de doelgroep van deze maatregel. 90%, alle oorsprongen samen, koos ervoor een IAP op te stellen. Dit percentage is het meest uitgesproken bij de jongeren van Belgische origine (98,1%) en is het laagst bij jongeren die afkomstig zijn van Congo/Burundi/Rwanda en

andere Afrikaanse landen (respectievelijk 90,9% en 92,9%). Bij de jongeren die tot deze twee laatste genoemde groepen behoren, is er nog marge om de participatiegraad van het IAP te verbeteren.

Inschakelingsacties worden voornamelijk benut door jongeren van niet-Europese origine en jongeren uit Oost-Europa. Ter illustratie vermelden we dat meer dan de helft van de jongeren uit de groep "andere Afrikaanse

landen" een dergelijke actie heeft genoten. Het gaat dan meer bepaald over het opstellen van een cv en een sollicitatiebrief of een workshop voor het zoeken naar werk. Jongeren van niet-Europese origine vallen bovenmatig vaak terug op inschakelingsacties, wat erop wijst dat zij bijzonder actief zijn in het zoeken naar werk. Dit kan wijzen op:

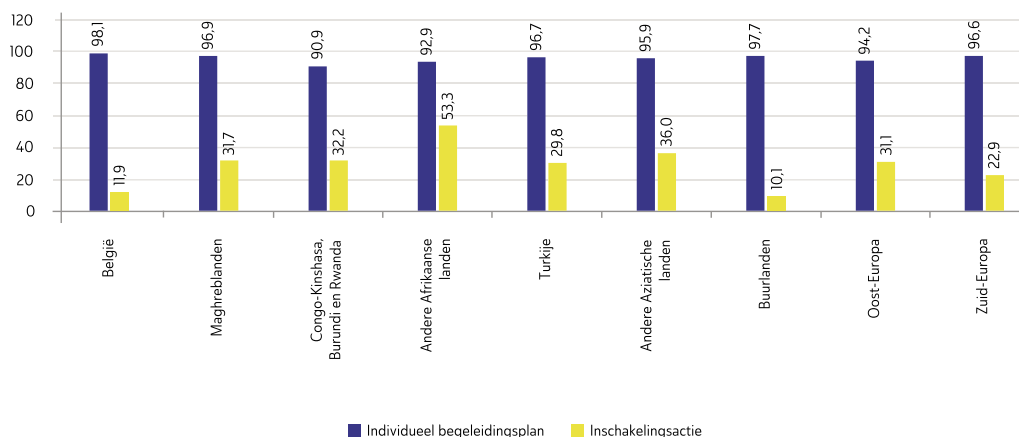
- een bereidheid de instrumenten voor het zoeken naar werk te verbeteren, zodat zij beschikken over de best mogelijke kansen om zich op de arbeidsmarkt te begeven in een context waar zowel de leeftijd als de etniciteit van deze jongeren een stigma betekent, en

waardoor het traject naar werk des te moeilijker verloopt;

- minder externe hulpmiddelen die deze jongeren in staat stellen om deze instrumenten onder de knie te krijgen in vergelijking met jongeren van Belgische origine of afkomstig uit een buurland die uit een familiaal of ander netwerk profijt zouden kunnen halen.

Aangezien het om bevolkingsgroepen van Afrikaanse afkomst gaat, leidt deze proactiviteit echter niet noodzakelijk tot werk, want zij hebben duidelijk lagere uitstromingsgraad naar werk dan andere groepen.

Figuur 20: Percentage toegang tot de oplossingen begeleiding/inschakeling van jonge nieuw ingeschreven werkzoekenden in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, in de loop van de 12 maanden na hun inschrijving, volgens origine

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Globaal gezien is een tiende van de jonge werkzoekenden op geen enkele oplossing teruggevallen. Bij de nieuw ingeschreven personen schommelt dit rond een kwart, hoewel er verschillen per origine zijn. Bij de werkzoekenden afkomstig uit Oost-Europa zien we het grootste aandeel van personen die geen begunstigde van een oplossing waren, ongeacht of het ging om de doelgroep van de jongeren in de beroepsinschakelingstijd of alle nieuw ingeschreven personen samen.

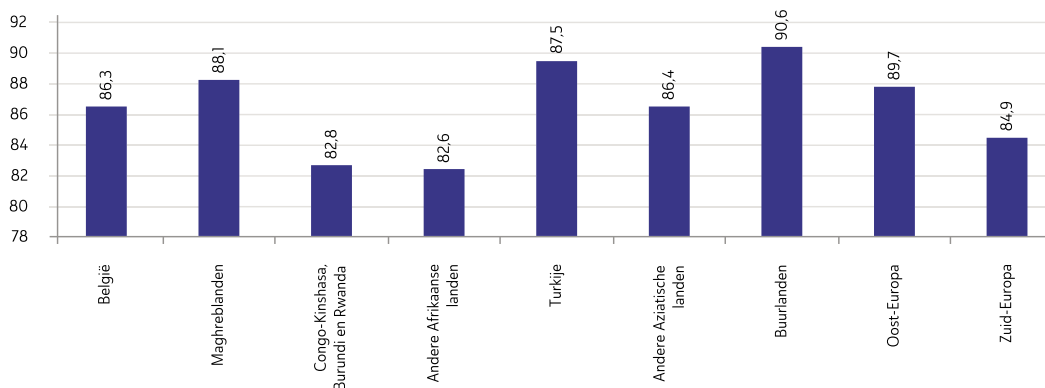
Het beperktere percentage bij de jongeren in de beroepsinschakelingstijd hangt samen met het feit dat overheidsinstellingen de laatste jaren via de Jongerengarantie flink wat moeite hebben gedaan voor de doelgroep van de nieuw

ingeschreven jongeren.

We stellen bovendien vast dat het uitschrijvingspercentage (na afloop van een jaar) van werkzoekenden die in de 12 maanden na hun inschrijving van geen enkele oplossing gebruik hebben gemaakt over het algemeen hoger is bij de jongeren in de beroepsinschakelingstijd dan gemiddeld genomen in alle leeftijdsgroepen. Het gemiddelde uitschrijvingspercentage schommelt tussen 60% en 70%, terwijl dit percentage bij de jongeren naargelang hun origine tussen 80% en 90% ligt. Dit is te verklaren doordat de inschrijving na de start van de beroepsinschakelingstijd 12 maanden geldig blijft. Sommige werkzoekenden stellen daarom uit om hun inschrijving te vernieuwen⁴¹.

⁴¹ De gegevens zijn te beperkt om de uitschrijvingspercentages op basis van origine te analyseren.

Figuur 21: Uitschrijvingspercentage (na afloop van een jaar) van jonge werkzoekenden die in de 12 maanden na hun inschrijving in de beroepsinschakelingstijd van geen enkele oplossing gebruik hebben gemaakt, volgens origine (januari tot december 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.2. Uitstromingsgraad naar werk volgens studieniveau en origine

Wij hebben ervoor gekozen om de klemtoon te leggen op de uitstromingsgraad naar werk van de jongeren. De inschrijving in de beroepsinschakelingstijd is immers een essentiële fase bij de toetreding tot de arbeidsmarkt. Deze graad vormt in die zin een indicatie van de waarschijnlijkheid om na de studies op middellange termijn (periode van 12 maanden) werk te vinden.

Alvorens we de resultaten van de uitstroom naar werk volgens origine en studieniveau bestuderen, dienen we op het gebied van de methodologie rekening te houden met de volgende opmerkingen:

- In groepen die slechts een beperkt aantal personen omvatten, kunnen verschillen van enkele eenheden de verhoudingen sterk veranderen, wat grote schommelingen in de percentages kan teweegbrengen. Deze vaststelling geldt in het bijzonder voor de personen met een hoog diploma van bepaalde origines ("andere Afrikaanse landen", Oost-Europa en Turkije). De uitstromingsgraad naar werk van de personen van deze groepen die in het hoger onderwijs zijn afgestudeerd, moeten dus met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.
- Hoewel de uitstromingsgraad naar werk een indicator is voor de toegang tot een tewerkstelling van beperkte duur (28 dagen) in de loop van een referentieperiode (12 maanden na het einde van de studies), zegt deze absoluut niets over de arbeidsomstandigheden noch over de

duurzaamheid of de sector waarin deze job wordt uitgeoefend. Aan de hand van deze cijfers kunnen we bijvoorbeeld niet bepalen hoeveel procent hooggeschoolde werkzoekenden werk uitvoeren dat bedoeld is voor personen met een lager opleidingsniveau en in een totaal andere sector dan deze waar zij op basis van hun studierichting normaal in zouden belanden.

Als we de gegevens dus omzichtig interpreteren, dan kunnen we vaststellen dat de uitstromingsgraad naar werk toeneemt, naarmate het diploma hoger is, en dit ongeacht de origine van de persoon. Iemand met een diploma van het hoger secundair onderwijs zal meer kans hebben om werk te vinden tijdens zijn beroepsinschakelingstijd dan een jonge laaggeschoolde werkzoekende. Hetzelfde geldt voor een diploma van het hoger onderwijs, wiens kansen op een job des te groter zijn.

Jongeren van Belgische origine hebben, los van de beschouwde studieniveaus, de hoogste uitstromingspercentages naar werk. De opvallendste kloof bij gelijke studieniveaus zien we bij laaggeschoolde jongeren van Belgische origine en jongeren met als origine "andere Afrikaanse landen" (17,2 procentpunten). Het verschil tussen deze twee groepen is ook groot wanneer we de middelhoge diploma's onderzoeken (13,8 pp).

De situatie van jongeren die studies in het buitenland hebben gevolgd die niet erkend zijn in België blijkt erg verschillend afhankelijk van

de origine. Zo slagen jongeren afkomstig uit een buurland en uit Zuid-Europa er beter in om zich op de arbeidsmarkt in te schakelen dan jongeren uit de categorie "andere Afrikaanse landen", "andere Aziatische landen" of, zij het in mindere mate, "Oost-Europa". De problematiek van de gelijkenschakeling van buitenlandse diploma's stelt zich niet voor alle buitenlandse diploma's in dezelfde mate. Sommige diploma's behouden hun waarde op de gewestelijke arbeidsmarkt, terwijl andere hun waarde verliezen. Dit blijkt in het bijzonder het geval te zijn van de diploma's die in sub-Saharaans Afrika of in Azië werden behaald.

De afstand met het percentage van de jongeren van buitenlandse origine (in dit geval niet-Europese) wordt dan wel kleiner naarmate het niveau van het diploma hoger is, maar het blijft globaal lager dan dat van hooggeschoolde Belgische jongeren. Jongeren afkomstig van buiten Europa hebben meer kansen om een job te vinden, naarmate zij houder zijn van een diploma van het hoger onderwijs, al maakt dit de achterstand die zij hebben ten aanzien van jongeren van Belgische origine niet helemaal ongedaan.

We wijzen op de goede prestaties van jongeren van Turkse origine, die dicht bij die van de jongeren van Belgische origine met een gelijkaardig studieniveau liggen. Als we focussen op de personen met een hoog diploma, noteren we voor hen zelfs een hoger percentage. Dit is een

behoorlijk verrassend resultaat, omdat het de vaststellingen van verschillende kwalitatieve en kwantitatieve studies die eerder werden verricht, tegensprekt. De laatste Socio-economische Monitoring op basis van de gegevens voor 2014 had bijvoorbeeld aangetoond dat hoogopgeleide jongeren van Turkse origine aanzienlijk minder kans maakten dan opgeleide jongeren van Belgische origine om snel na hun studies in een eerste job aan het werk te gaan (tussen beide groepen was een verschil van meer dan 20 procentpunten)⁴². Uit een enquête die werd verricht onder toezicht van de Koning Boudewijnstichting⁴³ gaf 60% van de Belgisch-Turkse respondenten aan het slachtoffer te zijn geweest van discriminatie bij aanwerving. De waarschijnlijkheid om zich het slachtoffer van discriminatie te noemen, bleek groter te zijn als men een diploma van het hoger onderwijs had behaald en in België was geboren.

Een kijk op de evolutie toont ons dat drie jaar eerder het percentage van Turkse jongeren met een diploma van het hoger onderwijs nochtans heel wat lager lag (-26,0 procentpunten, zie grafiek 8), hetgeen de resultaten van de Socio-economische Monitoring (2017) bevestigt. Bij een volgende analyse moeten we dus nagaan of deze positieve evolutie zich doorzet of dat het eerder om schommelingen gaat die toe te schrijven zijn aan het zeer kleine aantal jongeren van Turkse origine met een diploma van het hoger onderwijs.

Tabel 12: Uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens studieniveau en origine

	Laag	Midden	Hoog	Studies in het buitenland	Totaal	Laag	Midden	Hoog	Studies in het buitenland	Totaal
	Absolute waarde					%				
België	282	699	1.061	42	2.084	35,8	54,1	78,7	50,0	64,1
Maghreblanden	709	1.153	368	235	2.465	30,9	49,6	76,9	20,4	45,5
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	138	240	100	90	568	25,4	44,6	72,0	16,7	40,3
Andere Afrikaanse landen	97	176	57	270	600	18,6	40,3	75,4	14,8	28,7
Turkije	153	276	68	32	529	34,6	52,5	86,8	31,3	50,5
Andere Aziatische landen	77	160	88	381	706	27,3	45,6	70,5	21,8	33,9
Buurlanden	85	187	324	189	785	31,8	45,5	71,6	55,0	57,1
Oost-Europa	144	147	58	321	670	27,8	40,8	70,7	39,3	39,9
Zuid-Europa	178	309	287	163	937	36,0	54,7	71,4	44,2	54,4

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

42 FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – Unia, Socio-economische Monitoring. Arbeidsmarkt en origine 2017, Brussel, december 2017.

43 Adam I., Torrekens C., Marokkaanse en Turkse Belgen: een (zelf)portret van onze medeburgers, Koning Boudewijnstichting, Brussel, mei 2015.

Een stage wordt gezien als een overgangsmaatregel naar werk voor actieve jongeren en dus is het essentieel om te analyseren in welke mate de combinatie van een stage en een job in de loop van de referentieperiode (12 maanden na de inschrijving van de jongere in de beroepsinschakelingstijd) een positief effect op de uitstromingsgraad naar werk van schoolverlatende jongeren had. We hebben dus een herberekening gemaakt van de uitstromingsgraad naar werk door de personen uit te sluiten die in de referentieperiode een stage met een job hadden gecombineerd, met de bedoeling het effect van de stage te neutraliseren. Wij hebben dit percentage vergeleken met de totale uitstromingsgraad naar werk die eerder aan bod kwam en het verschil tussen beide hebben we in een overzicht

gegeven.

Op het eerste gezicht is het verschil het opvallendst bij de jongeren met een middelhoog diploma (alle origines samen). Dit lijkt erop te wijzen dat de combinatie stage/werk voor dit diplomaniveau de meest gunstige invloed op de uitstromingsgraad naar werk heeft. Bij niet-Europese groepen is het verschil groot, met name bij jongeren van Maghrebijnse origine en van Congolese/Burundese/Rwandese origine (+7,1 procentpunten in de twee gevallen).

De prestaties van jongeren van Turkse origine lagen, zoals reeds vermeld, boven die van andere groepen van niet-Europese afkomst en lijken in zekere mate ook beïnvloed te zijn door de stages, vooral voor de hooggeschoolde personen (+4,4 procentpunten).

Tabel 13: Verschil tussen de uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden zonder combinatie stage/job

	Laag	Midden	Hoog	Studies in het buitenland
België	5,7	6,4	2,5	2,4
Maghreblanden	3,9	7,1	2,4	3,0
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	3,6	7,1	3,0	3,3
Andere Afrikaanse landen	2,1	4,5	0,0	1,5
Turkije	2,0	5,8	4,4	0,0
Andere Aziatische landen	6,5	5,6	1,1	0,3
Buurlanden	3,5	4,8	2,2	3,7
Oost-Europa	2,1	6,1	1,7	1,6
Zuid-Europa	8,4	7,4	2,8	4,3

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

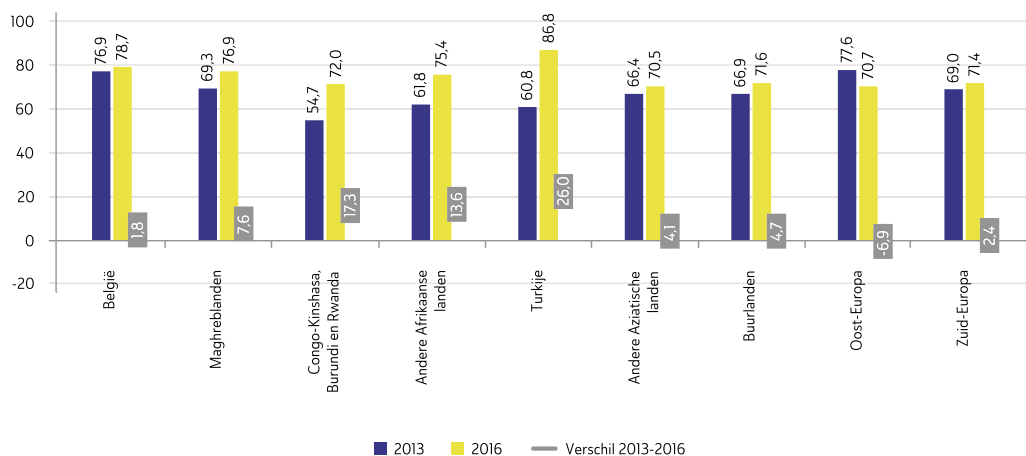
2.3. Evolutie van de uitstromingsgraad naar werk volgens studieniveau en origine

We onderzoeken de evolutie over de referentieperiode 2013-2016. Deze periode begint met de invoering van de Jongerengarantie in het Brussels Gewest en eindigt op het moment dat het systeem al twee jaar van toepassing is. Het gaat weliswaar niet om een evaluatie van dit systeem als dusdanig, maar het is wel de bedoeling om op basis van de origine van de begunstigden na te gaan of zich in de loop van deze periode een significante beweging voordoet en in welke richting dan wel.

Hoewel de percentages van de Turkse jongeren

met een diploma van het hoger onderwijs in 2016 overschat zouden kunnen zijn, stellen we vast dat de uitstroompercentages naar werk van de personen met een hoog diploma voor alle groepen, met uitzondering van Oost-Europa, over drie jaar zijn gestegen. **Deze stijging is globaal genomen meer uitgesproken voor de buitenlandse, niet-Europese jongeren voor wie de progressiemarge het grootst is.** We zullen deze evolutie moeten blijven opvolgen. Met een opvolging van de evolutie over een langere periode zou het mogelijk moeten zijn om fouten omwille van te weinig gegevens terug te dringen.

Figuur 22: Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van hooggeschoolde nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)

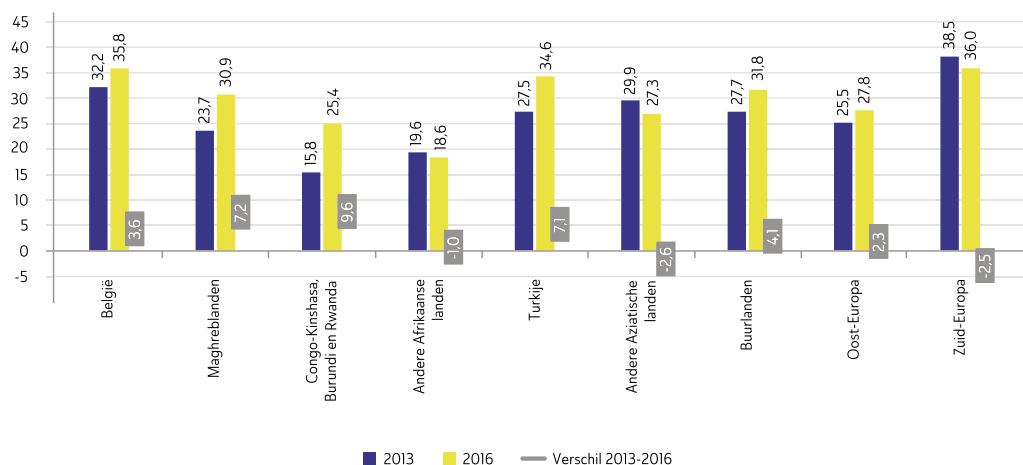

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Ook bij laaggeschoolde jongeren merken we dat de uitstromingsgraad naar werk erop vooruitgaat, zelfs al is dit iets minder spectaculair. De positieve evolutie is meer bepaald waar te nemen bij jongeren van Maghrebijnse, Turkse en Congoles/Burundese/Rwandese origine die voor dit studieniveau het meest vertegenwoordigd zijn (het gaat min of meer om

een kwart). Enkel voor laaggeschoolde jongeren uit de groepen "andere Aziatische landen", "Zuid-Europa" en "andere Afrikaanse landen" registreren we over een periode van drie jaar een daling op het gebied van de uitstroom naar werk na studies.

Figuur 23: Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van laaggeschoolde nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)

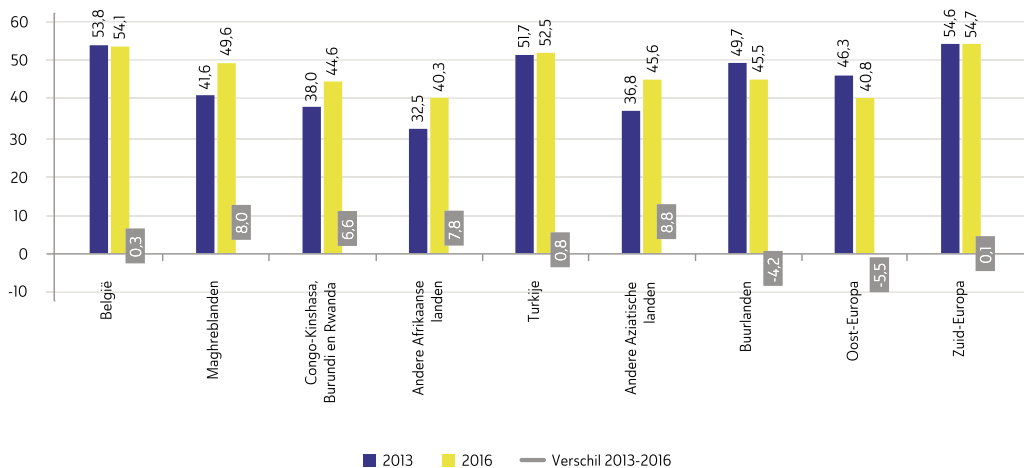

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Bij buitenlandse, niet-Europese jongeren met een middelhoog diploma neemt de uitstromingsgraad naar werk in drie jaar het sterkst toe, met uitzondering van de jongeren

van Turkse origine voor wie de cijfers min of meer hetzelfde blijven. We zien de verbetering met name bij de jonge Maghrebijnen die voor dit studieniveau het talrijkst zijn.

Figuur 24: Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van middelhooggeschoolde nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

2.4. Uitstromingsgraad naar werk volgens geslacht en origine

De verschillen in de toegang tot werk op grond van het geslacht, kunnen op twee manieren worden beoordeeld: we kunnen a) het verschil tussen mannen en vrouwen van naderbij bekijken, maar ook b) de percentages van de vrouwen onderling vergelijken, waarbij de vrouwen van Belgische origine als basisreferentie dienen. Dit dubbele uitgangspunt voor de analyse stelt ons in staat om de ongelijkheden tussen mannen en vrouwen aan het licht te brengen, maar ook tussen vrouwen onderling, en dit door het etnische criterium in overweging te nemen. De man-vrouwverschillen zeggen immers niet alles, aangezien we weten dat vrouwen naargelang hun origine niet dezelfde situatie op de arbeidsmarkt

hebben. Een gendermainstreaming-benadering zou in dit opzicht onvolledig zijn, mocht er als transversale analysecategorie geen rekening worden gehouden met het criterium etniciteit in de origine. De groep "vrouwen" beschouwen als een homogene groep waar enkel de groep "mannen" tegenover wordt gesteld, geeft geen volledig beeld van de specifieke situatie van vrouwen van buitenlandse afkomst die wordt gekenmerkt door de kruising van twee onafscheidbare dimensies: geslacht en etniciteit. Wanneer deze twee variabelen samenkomen, zorgt dit ervoor dat hun inschakeling op de arbeidsmarkt moeilijker verloopt dan bij Belgische vrouwen van Belgische origine.

Tabel 14: Uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens geslacht en origine

	Aantal nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd			Uitstromingsgraad naar werk in T+12		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
België	1.058	1.026	2.084	59,2	69,1	64,1
Maghreblanden	1.201	1.264	2.465	45,1	45,9	45,5
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	259	309	568	41,3	39,5	40,3
Andere Afrikaanse landen	256	344	600	35,9	23,3	28,7
Turkije	266	263	529	50,8	50,2	50,5
Andere Aziatische landen	428	278	706	36,4	29,9	33,9
Buurlanden	329	456	785	48,6	63,2	57,1
Oost-Europa	251	419	670	41,4	38,9	39,9
Zuid-Europa	476	461	937	50,2	58,8	54,4

Bronnen: K SZ, Actiris; berekeningen view.brussels

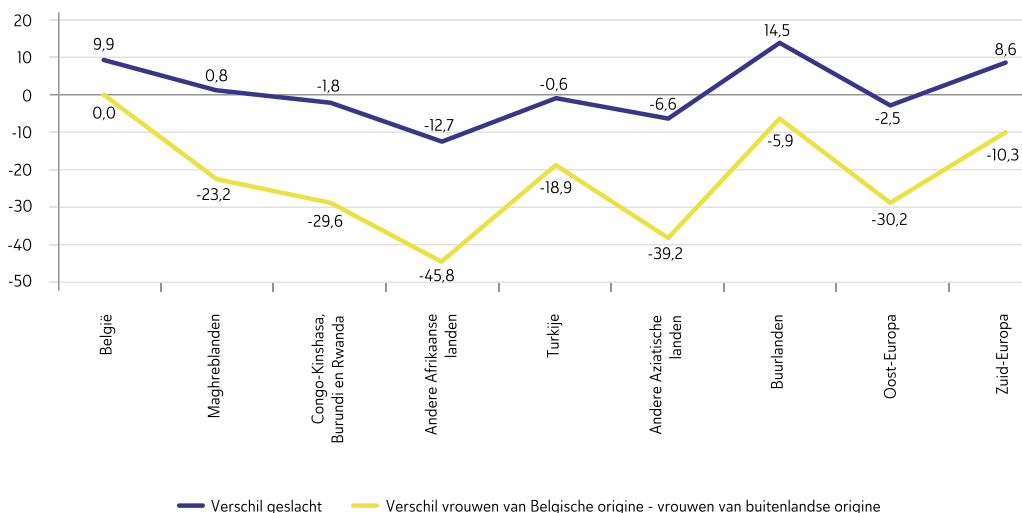
Figuur 23 bevestigt de volgende tweeledige vaststelling:

- Het verschil tussen de seksen valt meestal voordelig uit voor de vrouwen van Belgische en Europese origine (buurlanden en Zuid-Europa), maar het blijkt heel wat nadeliger voor hen te zijn in de andere groepen (andere Afrikaanse landen, andere Aziatische landen, Oost-Europa). Het is belangrijk om niet uit het oog te verliezen dat in deze drie groepen de grootste percentages terug te vinden zijn van werkzoekenden die in het buitenland hebben gestudeerd zonder een gelijkschakeling van de studies in België. Zij worden nadrukkelijk geconfronteerd met de problematiek van de professionele downgrading. Het gaat vooral om de vrouwen in deze groepen die oververtegenwoordigd zijn in de zorg- en schoonmaaksector. Er is bijna geen verschil tussen mannen en vrouwen voor de groepen uit de Maghreblanden en Turkije. We zien op dit vlak duidelijk dat het leeftijdseffect speelt, want voor deze origines is het verschil tussen mannen en vrouwen significantief groter (meer

dan 10 procentpunten) bij de personen van 55 jaar en ouder met een nieuwe inschrijving. Het meer gekwalificeerd zijn van jonge vrouwen van Maghrebijnse en Turkse origine die het onderwijs verlaten, verklaart gedeeltelijk hun betere positie op de arbeidsmarkt in vergelijking met de ouderen. Toch betekent een hoog diploma voor hen slechts een beperkt voordeel, zoals we eerder zagen.

- De categorie "origine" stelt ons in staat om zeer ongelijke situaties tussen vrouwen vast te stellen. Het verschil met de uitstromingsgraad naar werk van vrouwen van Belgische origine varieert namelijk sterk tussen de origines. Dit verschil is bijzonder groot voor de drie voornoemde groepen (personen met een origine in de categorie "andere Afrikaanse landen", "andere Aziatische landen" en "Oost-Europa"). Zo hebben de vrouwen van Belgische origine een uitstromingsgraad die drie keer hoger ligt dan vrouwen met als origine "andere Afrikaanse landen". Ook voor de groepen Congo-Kinshasa/Burundi/Rwanda, Maghreblanden en Turkije is er een kloof.

Figuur 25: Verskil tussen geslacht en verschil tussen vrouwen van Belgische origine en vrouwen van buitenlandse origine in de uitstromingsgraad naar werk na 12 maanden van de nieuw ingeschreven jongeren in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december 2016, volgens origine

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

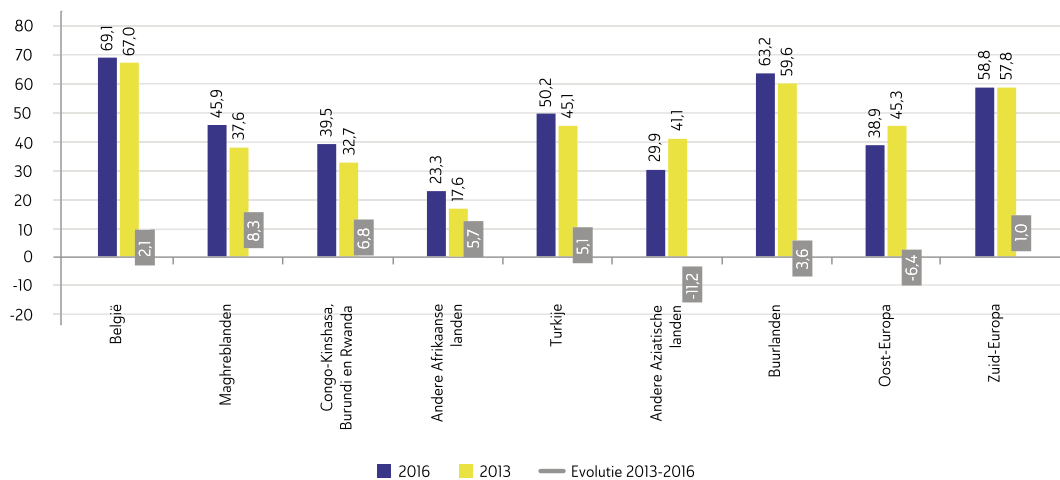
2.5. Evolutie van de uitstromingsgraad naar werk volgens geslacht en origine

Zoals voor het studieniveau het geval was, willen we nagaan in welke mate de uitstromingsgraad naar werk van de jonge vrouwen met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd sinds de invoering van de Jongerengarantie is geëvolueerd. Deze evolutie over drie jaar blijkt behoorlijk positief voor de vrouwelijke doelgroep, met uitzondering van de vrouwen afkomstig uit "andere Aziatische landen" en Oost-Europa (respectievelijk -11,2 en -6,4 procentpunten). Het aantal vrouwen dat zich in deze periode in de beroepsinschakelingstijd inschreef, is aanzienlijk gestegen maar dit ging voor hen niet gepaard met een naar verhouding equivalente groei van de tewerkstellingskansen. De andere groepen van buitenlandse, niet-

Europese origine kenden een gunstige evolutie. We vermelden met name de jonge Maghrebijnse vrouwen van wie de uitstromingsgraad naar werk in drie jaar met 8,3 procentpunten is gestegen. Deze toename zien we voor alle studieniveaus, maar in het bijzonder voor de laaggeschoolde vrouwen en dit omwille van een dubbele beweging tijdens de referentieperiode:

- enerzijds is het aantal jonge laaggeschoolde Maghrebijnse vrouwen die zich in de beroepsinschakelingstijd hebben ingeschreven, lichtjes gedaald;
- anderzijds konden zij die zich zijn komen inschrijven, vaker worden ingeschakeld op de arbeidsmarkt.

Figuur 26: Evolutie over 3 jaar van de uitstromingsgraad naar werk van jonge nieuw ingeschreven vrouwen in de beroepsinschakelingstijd van januari tot december, volgens origine (2013-2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

› Samenvatting van de waarnemingen

Nieuwe inschrijvingen bij de leeftijdsgroep 18 tot 64 jaar

a) Kwalificatiestructuur

- Jonge werkzoekenden van Belgische origine studeren het vaakst af in het hoger onderwijs⁴⁴ (50,9%), gevolgd door de werkzoekenden uit een buurland (41,3%). Voor de andere groepen liggen de percentages heel wat lager (bijvoorbeeld: Oost-Europa: 8,7%; andere Afrikaanse landen: 9,5%; Turkije: 12,9%; Maghreblanden: 14,9%). Werkzoekende jongeren van Turkse, Maghrebijnse en Congolese/Burundese/Rwandese origine hebben de hoogste percentages als we kijken naar de laaggeschooldheid (respectievelijk 28,9%, 28,8% en 24,3%).

- Het aandeel van jongeren met een buitenlands diploma van het hoger secundair onderwijs of van het hoger onderwijs (die dus een gelijkwaardigheidserkenning kunnen aanvragen) is zeer groot bij werkzoekenden van de dichtstbijzijnde Europese landen

(buurlanden: 92,5% en Zuid-Europa: 82,2%). Voor de werkzoekenden die niet afkomstig zijn uit de EU (met name werkzoekenden die tot de groep "andere Aziatische landen", de Maghreblanden en "andere Afrikaanse landen" behoren) is dit percentage eveneens tamelijk hoog.

- Jonge vrouwen die zijn ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd beschikken over het algemeen over een beter opleidingsniveau dan jonge mannen in de beroepsinschakelingstijd. Het verschil tussen mannen en vrouwen valt bij de jongeren met een hoog diploma het meest voordelig uit voor werkzoekenden van Belgische origine (+17,8 procentpunten); en verder, werkzoekenden uit Zuid-Europa (12,7 pp); uit Turkije (10,7 pp); uit Congo/Rwanda/Burundi (10,4 pp) en de Maghreblanden (9,8 pp).

b) Positieve uitstroom – globale resultaten

- Hoewel de jongeren met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd over het algemeen vaker gebruikmaken van de oplossingen, blijkt hun uitstromingsgraad naar werk toch minder goed dan gemiddeld het geval is bij de nieuw ingeschrevenen (alle leeftijden door elkaar). Het verschil tussen de jongeren in de beroepsinschakelingstijd en het totaal van de nieuw ingeschreven personen is het grootst in de groep met als origine "andere Afrikaanse landen" waar we reeds de laagste uitstromingsgraad naar werk opmerkten.

- Minder dan één jonge begunstigde op twee met als origine "andere Afrikaanse landen" (ofwel 44,7%) heeft toegang gehad tot werk in de twaalf maanden na de inschrijving in de beroepsinschakelingstijd. De jongeren van Belgische origine leggen de beste score voor (82,4% aan het werk). Daarna komen de jongeren van buitenlandse, maar Europese afkomst (buurlanden: 78,5%; Zuid-Europa: 74,5%; Oost-Europa: 73,4%) en vervolgens de

jongeren uit Turkije (72,6%).

- Jongeren die voor het eerst zijn ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd blijken het hoogste percentage m.b.t. de toegang tot opleidingen, stages en cheques te hebben. Jongeren van buitenlandse origine hebben verhoudingsgewijs meer toegang tot stages dan hun tegenhangers van Belgische origine: bijvoorbeeld, bijna een vijfde van de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine heeft een stage gehad, tegenover iets meer dan een tiende van de jongeren van Belgische origine.

- De toegang tot opleidingen speelt ook een grotere rol voor jongeren van niet-Belgische origine, met name jongeren van niet-Europese origine. Bijna de helft van de jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" heeft zich bijvoorbeeld voor een opleiding ingeschreven, bij de jongeren van Belgische origine is dit minder dan een vijfde.

c) Uitstromingsgraad naar werk volgens studieniveau

- Jongeren van Belgische origine hebben, los van de beschouwde studieniveaus, de

hoogste uitstroompercentages naar werk. Het grootste verschil zien we bij laaggeschoolde

44 Op basis van in België gedane studies.

jongeren van Belgische origine en jongeren met als origine "andere Afrikaanse landen" (17,2 procentpunten). Het verschil tussen deze twee groepen is ook aanzienlijk als we inzoomen op de middelhoge diploma's (13,2 pp).

- De situatie van jongeren die studies in het buitenland hebben gevolgd en die niet erkend zijn in België blijkt erg verschillend naargelang de origine: jongeren afkomstig uit een buurland en uit Zuid-Europa slagen er beter in om zich op de arbeidsmarkt in te schakelen dan jongeren uit de categorie "andere Afrikaanse landen", "andere Aziatische landen" of de Maghreblanden.

- De verschillen tussen de uitstromingsgraden naar werk van de jongeren van niet-Europese origine en de jongeren van Belgische origine komen in elkaars buurt naarmate het studieniveau hoger is, maar globaal genomen zijn de percentages minder groot voor de eerstgenoemde groep dan voor de tweede

groep, zelfs bij een hoog opleidingsniveau.

- Jongeren van Turkse origine laten uitstroompercentages naar werk optekenen die hoger zijn dan het gemiddelde van jongeren van niet-Europese afkomst.

- De evolutie over drie jaar (2013-2016) toont aan dat de uitstromingsgraden naar werk van de jongeren met een hoog diploma in stijgende lijn gaan. Deze groei is aanzienlijker bij jongeren van niet-Europese origine voor wie er een grotere progressiemarge was (hun uitstromingsgraad naar werk lag immers heel wat lager dan hun Belgische tegenhangers). We merken ook een duidelijke verhoging van de tewerkstellingsgraad van laaggeschoolde jongeren van Maghrebijnse, Turkse, Congolese/Burundese/Rwandese origine en ook bij Maghrebijnse jongeren met een middelhoog diploma zien we een stijging van de tewerkstellingsgraad.

d) Uitstromingsgraad naar werk volgens geslacht

- Het verschil in de uitstromingsgraad naar werk tussen mannen en vrouwen valt meestal voordelig uit voor de vrouwen van Belgische en Europese origine (buurlanden en Zuid-Europa), maar blijkt heel wat nadeliger te zijn voor vrouwen in de andere groepen (andere Afrikaanse landen, andere Aziatische landen, Oost-Europa).

- De genderkloof ligt dicht bij 0 voor jongeren van Maghrebijnse en Turkse origine, terwijl deze voor de ouderen (55 jaar en +) aanzienlijk groter is.

- Het verschil met de uitstromingsgraad naar werk van vrouwen van Belgische origine varieert sterk naargelang de origines. Ter illustratie: vrouwen van Belgische origine hebben een percentage die driemaal hoger ligt dan vrouwen met origine "andere Afrikaanse landen" en tweemaal zo hoog als die van vrouwen met origine "andere Aziatische landen". Voor de groepen Congo-Kinshasa/Burundi/Rwanda, Maghreblanden en Turkije is deze kloof ook zeer groot.

- De uitstromingsgraden naar werk van jonge werkzoekende vrouwen blijkt over drie jaar (2013-2016) eerder positief te evolueren, behalve voor de jonge vrouwen uit de categorie "andere Aziatische landen" en Oost-Europa van wie de uitstromingsgraad naar werk er in deze periode op achteruit ging (respectievelijk -11,2 en -6,4 procentpunten). De uitstromingsgraad naar werk van jonge laaggeschoolde vrouwen afkomstig uit de Maghreblanden groeide in drie jaar met 8,3 pp.

➤ Voorlopige conclusie

In dit tweede hoofdstuk kwamen een aantal interessante vaststellingen aan bod, omdat we voor het eerst de toegang tot de oplossingen bestudeerden vanuit het standpunt van de origine van de werkzoekenden.

➔ De oververtegenwoordiging in de arbeidsreserve van werkzoekenden van niet-Europese origine, en meer bepaald van Maghrebijnse en Turkse origine, is een indicatie dat zij langer werkloos zouden blijven ten opzichte van de werkzoekenden van Europese origine, die sneller een uitweg uit de werkloosheid zouden vinden. Werkzoekenden uit "andere Aziatische landen" lijken dan weer minder in de werkloosheid verzeild te geraken, wat waarschijnlijk te maken heeft met het feit dat zij zich massaal in de categorie van de vrij ingeschreven werkzoekenden inschrijven, waarbij de inschrijving om de drie maanden moet worden vernieuwd.

➔ Jonge werkzoekenden van Afrikaanse origine nemen in groten getale deel aan de inschakelingsacties (bijvoorbeeld: opstellen van een cv/sollicitatiebrief, deelnemen aan een workshop voor het actief zoeken naar werk enz.). Meer dan de helft van de jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" maakten gebruik van dergelijke acties. Ze nemen eveneens vaker deel aan beroepsopleidingstrajecten. Toch monden al deze inspanningen niet uit in hun inschakeling op de arbeidsmarkt, aangezien zij in vergelijking met andere groepen duidelijk lagere uitstromingsgraden naar werk laten optekenen. Er blijkt een discrepantie te zijn tussen de moeite die personen van Afrikaanse origine zich getroosten in het kader van hun zoektocht naar werk en hun daadwerkelijke tewerkstelling. Om een job te vinden, volstaat het voor hen dus blijkbaar niet om hun inzetbaarheid te vergroten en actief naar werk te zoeken.

➔ Vrouwen van niet-Europese origine (ongeacht de leeftijd) blijken vaker terecht te komen in begeleidingstrajecten, evenwel zonder dat zij de kans krijgen om meteen aan de slag te gaan, stage te lopen of een opleiding te volgen in de maanden nadat zij zich als werkzoekende hebben ingeschreven.

➔ De ongelijke toegang tot het hoger onderwijs, het waternetstelsel en het vroegtijdig verlaten van de schoolbanken treft jongeren van Maghrebijnse, Turkse en Congolese/Burundese/Rwandese origine hard, hoewel zij in België school hebben gelopen

(en hier waarschijnlijk geboren zijn). Zij komen veelvuldig voor in de cijfers m.b.t. lage en middelhoge scholing. Slechts in zeer geringe mate vinden we deze jongeren terug in de gegevens m.b.t. de afgestudeerden van het hoger onderwijs.

➤ Het aantal jongeren van niet-Europese origine met een nieuwe inschrijving in de beroepsinschakelingstijd met een hoger studieniveau (dat wil zeggen bachelor en master) is beduidend minder ten aanzien van de "peer group" van Belgische origine.

➤ De nieuw ingeschreven jongeren van Turkse, Maghrebijnse en Congolese/Burundese/Rwandese origine zijn oververtegenwoordigd bij de afgestudeerden van het secundair onderwijs, meer bepaald het technisch en beroepssecundair onderwijs. In tegenstelling tot de jongeren van Belgische origine die vaker een getuigschrift van het algemeen secundair onderwijs behalen. Deze jongeren maken vaker gebruik van beroepsopleidingen dan hun Belgische "peers", alsof hun diploma niet volstaat om aan een job te geraken en zij extra competenties dienen te verwerven.

➤ Laaggeschooldheid komt opnieuw het meest voor bij jongeren van Maghrebijnse, Turkse en Congolese/Burundese/Rwandese origine.

➔ De **gelijkschakeling van buitenlandse diploma's** is voornamelijk voor nieuw ingeschreven jongeren uit "andere Aziatische landen", Oost-Europa, "andere Afrikaanse landen" en de Maghreblanden een issue. Nieuw ingeschreven jongeren die afkomstig zijn uit "andere Afrikaanse landen" en die in het buitenland een diploma van het hoger secundair onderwijs en het hoger onderwijs hebben behaald, vallen uiterst dikwijls terug op beroepsopleidingen, waarschijnlijk omdat zij zich er bewust van zijn dat hun diploma op de Belgische arbeidsmarkt als minderwaardig wordt beschouwd en hun competenties er niet worden erkend. Jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" en Aziatische landen die in het buitenland hebben gestudeerd, hebben minder vlot toegang tot werk, wat erop wijst dat deze groepen het bijzonder moeilijk hebben om hun opleiding op de arbeidsmarkt te laten erkennen. Dit is minder het geval bij jongeren van wie de roots in een buurland of in Zuid-Europa liggen. De problematiek van de gelijkstelling van de diploma's is dus niet

voor alle groepen even prangend. Ook voor vrouwen van deze origines is de situatie anders, aangezien zij vaker worden geconfronteerd met **professionele downgrading**.

➤ Hoewel de uitstromingsgraad naar werk over het algemeen toeneemt naarmate het studieniveau hoger is, moeten we deze vaststelling op twee vlakken nuanceren:

➤ Jonge werkzoekende vrouwen van Maghrebijnse en Turkse origine zijn **frequenter in het bezit van een diploma van het hoger onderwijs** dan jonge werkzoekende mannen met dezelfde afkomst. Dit leidt voor hen echter niet noodzakelijk tot significant hogere uitstromingsgraden naar werk dan bij de mannen van dezelfde origine. Deze jonge vrouwen lijken op de arbeidsmarkt dus **minder voordeel te halen uit een diploma van het hoger onderwijs** dan de mannelijke "peers".

➤ De kansen van jongeren afkomstig van buiten de Europese Unie om een job te vinden nemen toe, naarmate zij houder zijn van een diploma van het hoger onderwijs, **al maakt dit de achterstand die zij hebben ten aanzien van jongeren van Belgische origine met hetzelfde studieniveau niet helemaal ongedaan**. Er bestaat evenwel een uitzondering: jongeren van Turkse origine met een hoog diploma hebben een enorm hoge tewerkstellingsgraad⁴⁵.

➤ Hoe dan ook, over een periode van drie jaar (2013-2016), dus als we de situatie voor en na de invoering van de Jongerengarantie onder de loep nemen, is er een **gunstige evolutie van de uitstromingsgraad naar werk** van jongeren van niet-Europese origine. Deze vaststelling geldt globaal genomen voor alle studieniveaus en meer bepaald voor de jongeren van Maghrebijnse en Congolese/Burundese/Rwandese origine met een laag en middelhoog diploma (in het bijzonder voor jonge laaggeschoolde vrouwen afkomstig uit de Maghreblanden) en voor jongeren van Turkse origine met een hoog diploma.

➤ Hoewel het aspect "geslacht" in heel de analyse een belangrijke categorie is, krijgt dit aspect pas zijn volle betekenis wanneer het wordt gecombineerd met de categorie "origine", want anders dreigen **specifieke hindernissen** die **vrouwen van buitenlandse origine** (vooral vrouwen van niet-Europese origine) op de arbeidsmarkt ervaren niet aan de oppervlakte

te komen. De vergelijking tussen de variabelen "mannen" en "vrouwen" volstaat niet, want er zijn duidelijke ongelijkheden die niet altijd door de man-vrouwtegenstelling te verklaren zijn: voor jonge vrouwen van Belgische origine zien we betere inschakelingsgraden dan voor jonge mannen (hoofdzakelijk dan jonge mannen van niet-Europese origine). Jonge vrouwen van buitenlandse, niet-Europese origine lijken in hun "vrouw worden" vroeger terecht te komen in een socio-politieke categorie die op de arbeidsmarkt wordt gestigmatiseerd. Deze vrouwen zijn immers in grotere mate benadeeld wanneer zij tot de arbeidsmarkt willen toetreden, vooral zij die studies in het buitenland hebben gedaan die niet in België worden erkend, waardoor zij duidelijk worden geconfronteerd met de professionele downgrading.

45 Schommeling door de zeer beperkte gegevens of een werkelijke groei van de uitstromingsgraad naar werk van jongeren van Turkse origine? De volgende edities van deze studie zullen ons een nauwkeuriger beeld kunnen geven als we deze problematiek vanuit een evolutief perspectief benaderen.

Hoofdstuk III: Kenmerken van de toegang tot werk - Longitudinale analyse over 36 maanden

Methodologisch kader

Dit derde hoofdstuk analyseert de kenmerken van de toegang tot werk van de werkzoekenden met een nieuwe inschrijving bij Actiris over een relatief lange waarnemingsperiode (36 maanden). Het baseert zich op de cohorte van de nieuw ingeschreven personen van het jaar 2013.

De variabele "origine" is een combinatie van de "nationaliteit" van de persoon, de "nationaliteit bij geboorte" van de persoon zelf en de "nationaliteit bij geboorte" van de ouders van de persoon. Ter bescherming van de privacy werden er herkomstgroepen gemaakt:

- België
- Buurlanden: Nederland, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg
- Zuid-Europa: Spanje, Italië, Portugal, Griekenland
- Oost-Europa: Polen, Hongarije, Slowakije, Slovenië, Tsjechische Republiek, Bulgarije, Roemenië, Estland, Letland, Litouwen, Cyprus, Malta, Kroatië (vanaf 1 juli 2013)
- Maghreb: Marokko, Algerije, Tunesië, Libië, Mauritanië
- Turkije
- Andere Aziatische landen
- Congo-Kinshasa/Burundi/Rwanda
- Andere Afrikaanse landen

De aanduiding "van Afrikaanse origine" hanteren we als we het hebben over de sub-Saharaanse bevolkingen in het algemeen (Congo/Burundi/Rwanda en andere Afrikaanse landen samen), wanneer de resultaten voor deze twee groepen gelijkaardig zijn.

De gebruikte methode is als volgt: de socio-economische positie die de werkzoekende op de arbeidsmarkt inneemt (werkend of andere) wordt maandelijks geregistreerd over een periode van in totaal 36 maanden. De nomenclatuurposities werden bepaald op grond van een synthese van de gegevens die beschikbaar zijn in de IBIS-databank van de werkzoekenden (Actiris) en de Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de

Sociale Zekerheid (KSZ).

We zijn dus van die gegevens uitgegaan om een aantal indicatoren te berekenen die ons inzicht verschaffen in de inschakeling in het arbeidsproces van enerzijds werkzoekenden jonger dan 30 jaar die in de beroepsinschakelingstijd zijn ingeschreven en anderzijds vrouwen (alle leeftijden door elkaar) op basis van de samenstelling van hun gezin.

In het kader van dit onderzoek hebben we voor het eerst met de onderstaande indicatoren gewerkt:

- De totale gewerkte tijd omvat alle acties werk (ongeacht de duur) die in de loop van de 3 jaar na de inschrijving bij Actiris werden geregistreerd. Kenmerkend voor een lage werkintensiteit is dat de persoon tijdens de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris relatief weinig periodes aan het werk was. Omgekeerd wijst een forse werkintensiteit erop dat er in de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris in totaal betrekkelijk veel tewerkstellingsperiodes waren.
- De participatiegraad voor lange tewerkstellingen geeft weer of de werkzoekende in de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris minstens één keer een betrekking van minimum 3 maanden heeft uitgeoefend.
- De inzetbaarheidsindex peilt naar de tijd die de persoon aan werk en opleiding heeft gependend in de 36 maanden volgend op de inschrijving bij Actiris. De kwetsbaarheidsindex meet voor dezelfde periode hoe vaak de persoon als werkloze, OCMW-steuntrekker en/of zieke/invalide staat geregistreerd.

1. Jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd

Dit derde hoofdstuk werpt een bijkomend licht op het vorige door de professionele inschakeling van jongeren die uit het onderwijs komen en die in de beroepsinschakelingstijd zijn ingeschreven te analyseren over een langere tijdspanne dan de periode van 12 maanden na de inschrijving die gewoonlijk wordt onderzocht. Het idee was tevens om een vervolg te breien aan de resultaten van de Socio-economische Monitoring waarvan de laatste editie⁴⁶ het mogelijk had gemaakt om aan te tonen dat de duur van de zoektocht naar een eerste baan na de studies sterk kon afhangen van de origine.

De tijdspanne is een belangrijk aspect in de opbouw van de instapfase in het beroepsleven en verplicht ons een behoorlijk lange onderzoeksperiode te overwegen. Bij een lange waarnemingsperiode gaan we het volgende na: is de veranderlijkheid in de duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling te verklaren op basis van de origine? Blijken jongeren van buitenlandse origine minder vaak aan het werk dan de Belgen met een gelijk opleidingsniveau? Vinden we jongeren van buitenlandse origine significant vaker terug in kwetsbare statuten? Heel wat vragen waarop dit hoofdstuk een antwoord tracht te geven.

1.1. Situatie 36 maanden na de inschrijving bij Actiris

De situatie 36 maanden na de inschrijving bij Actiris geeft op een specifiek moment "T" een beeld van de positie die jongeren op de arbeidsmarkt bekleden, 3 jaar nadat zij zich in de beroepsinschakelingstijd hebben ingeschreven. Hoewel het mogelijk is dat zij in de loop van deze periode vóór het moment "T" een heleboel andere posities op de arbeidsmarkt hebben ingenomen, heeft deze indicator als voordeel dat hij een gemakkelijk te interpreteren voorstelling biedt van wat er van de jongeren geworden is op de arbeidsmarkt, omdat we tijdens hun traject op een welbepaald moment halt houden. De analyse is gebaseerd op een cohorte van 11.138 jongeren, alle origines samengenomen. Hiervan hebben 2.618 jongeren een Maghrebijnse afkomst, zijn 2.536 jongeren van Belgische origine en zijn 1.065 jongeren afkomstig uit Zuid-Europa.

Meer dan twee derde van de jongeren van Belgische origine zijn na 36 maanden aan het werk, tegenover iets meer dan de helft van de jongeren van Turkse origine en iets minder dan de helft van de jongeren van Maghrebijnse origine. Bij jongeren van Afrikaanse origine zijn er in verhouding minder tewerkstellingen

(amper een derde van de jongeren heeft een baan en dit geldt zowel voor de groep Congo/Burundi/Rwanda als voor de groep "andere Afrikaanse landen"). Samen met de jongeren van Maghrebijnse origine, bevinden zij zich procentueel gezien het vaakst in de werkloosheid (het gaat om iets minder dan een kwart).

De categorie "schrapping" heeft betrekking op alle situaties waarin de werkzoekenden niet bij Actiris zijn ingeschreven: het betreft jongeren die om diverse redenen werden uitgeschreven (omdat ze niet zijn ingegaan op een uitnodiging van Actiris, uit het Brussels Gewest zijn verhuisd, lang in ziekteverlof waren enz.), maar eveneens jongeren die zich na het einde van hun inschrijvingsperiode bewust of uit vergetelheid niet opnieuw hebben ingeschreven. De schrappingen omwille van tewerkstelling komen in theorie niet voor in deze kolom, want deze werden reeds meegeteld onder de kolom "tewerkstelling". Hoewel we dus niet precies kunnen achterhalen welke maatschappelijke realiteit achter de schrapping schuilt, merken we op dat deze positie 36 maanden na de inschrijving het meest wordt ingenomen door buitenlandse jongeren.

⁴⁶ FOD Werkgelegenheid, Unia, Socio-economische Monitoring, arbeidsmarkt en origine, Brussel, december 2017.

Tabel 15: Situatie op 36 maanden van jongeren onder de 30 jaar in de beroepsinschakelingstijd, volgens origine (2013 – 2016)

	Tewerkstelling	Opleiding	Werkloosheid	Schrapping	Totaal	
België	68%	5%	9%	17%	100%	2.536
Maghreb	46%	7%	23%	25%	100%	2.618
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	38%	7%	24%	30%	100%	611
Andere Afrikaanse landen	34%	13%	23%	30%	100%	600
Turkije	55%	5%	20%	19%	100%	583
Andere Aziatische landen	46%	5%	17%	32%	100%	571
Buurlanden	59%	4%	10%	27%	100%	856
Oost-Europa	44%	3%	18%	34%	100%	472
Zuid-Europa	60%	4%	11%	25%	100%	1.065
Algemeen totaal	53%	6%	16%	25%	100%	11.138

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

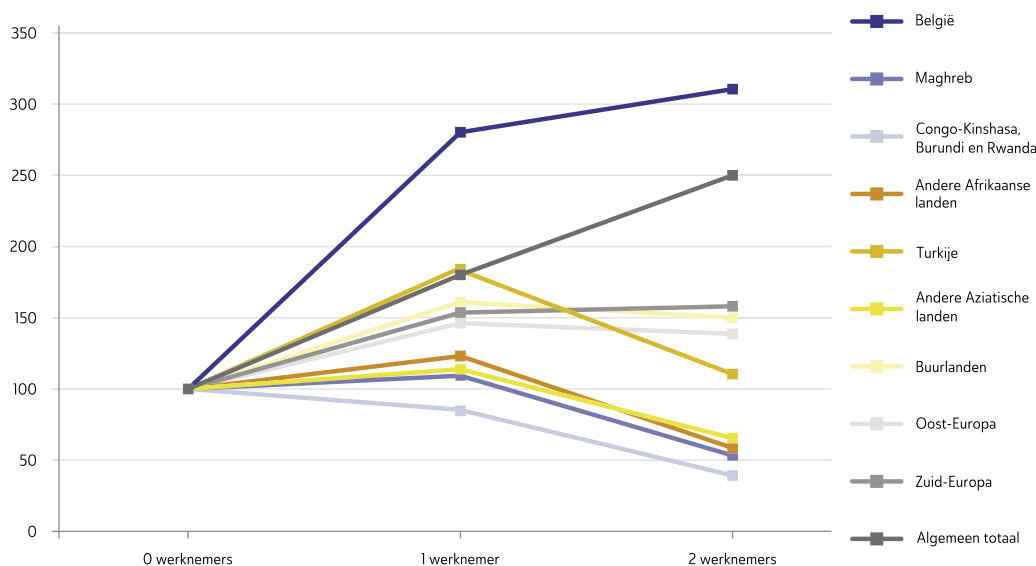
Zoals we eerder zagen, blijken factoren zoals het opleidingsniveau en de origine doorslaggevend voor het traject dat jongeren afleggen wanneer zij voor het eerst op de arbeidsmarkt terechtkomen. Daarnaast zou ook het gezin bepalend zijn. We kunnen de factor "gezin" benaderen aan de hand van indicatoren zoals de scholingsgraad van de ouders, de hoogte van hun inkomen of nog, het aantal werknemers in het huishouden. We hebben er omwille van de beschikbaarheid van de gegevens voor geopteerd om van deze laatste variabele gebruik te maken. We zijn dus 36 maanden na de inschrijving gaan kijken naar de situatie van de jongeren in de beroepsinschakelingstijd die nog bij hun ouders wonen, en hebben hierbij rekening gehouden met hoe het binnen het gezin met de werkintensiteit gesteld is.

Jongeren die leven in een huishouden zonder werknemers (en waar dus geen van beide ouders een job uitoefent) zijn het minst talrijk om na 36 maanden een baan te hebben. Er zijn evenwel

nuances naargelang de origine: jongeren die uit een buurland afkomstig zijn, doen het beter dan de andere jongeren. Jongeren van Turkse origine leggen in dit verband dezelfde prestaties voor als Belgische jongeren. Helemaal onderaan de ladder bevinden zich de jongeren uit Oost-Europa en Congo/Burundi/Rwanda.

Hoe meer werknemers een gezin telt, hoe beter het gesteld is met de tewerkstelling van de jongeren na 36 maanden. De progressiecurve verloopt echter niet voor alle herkomstgroepen lineair. Deze curve stijgt het snelst bij jongeren van Belgische origine (vooral tussen 0 en 1 werknemer). Voor andere jongeren, in het bijzonder de jongeren van Turkse origine, heeft de tewerkstelling na 36 maanden de neiging om te verslappen vanaf één werknemer in het gezin. Het aantal gezinsleden (in de eerste plaats de ouders) dat een job heeft, heeft dus zeker een impact op de inschakeling van jongeren op de arbeidsmarkt na 36 maanden, maar de intensiteit verschilt van origine tot origine.

Figuur 27: Graad van tewerkgestelden binnen de doelgroep die bij hun ouders wonen, volgens origine en volgens het aantal werknemers in het gezin met 0 werknemers als index (inschrijvingsdatum in 2013 + berekening situatie precies 3 jaar later)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

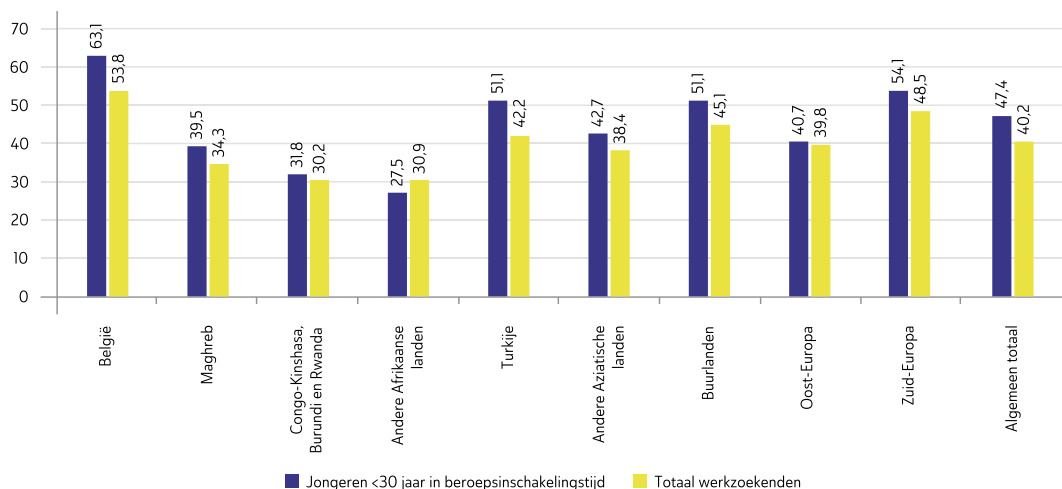
Wanneer werkzoekenden 36 maanden na hun inschrijving bij Actiris een baan met een minimumduur van 3 maanden uitoefenen, vormt dit nog een indicatie van hun inschakeling op de arbeidsmarkt op lange termijn. Aangezien het de situatie op een moment "T" weergeeft, is het dan ook niet zeker dat alle personen die op dat ogenblik in een lange tewerkstelling zitten werkelijk een stabiele vaste job hebben. Desondanks biedt deze indicator de mogelijkheid om onrechtstreeks te zien hoeveel personen er niet in geslaagd zijn om zich 3 jaar na hun inschrijving bij Actiris op een duurzame manier op de arbeidsmarkt in te schakelen. In de volgende grafiek vergelijken we voor lange tewerkstellingen de werkgelegenheidsgraad van jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd met die van alle werkzoekenden (ongeacht de leeftijd).

De situatie van werkzoekenden van Belgische origine (alle leeftijdsgroepen door elkaar) is stabielere dan die van werkzoekenden van buitenlandse origine 36 maanden na hun inschrijving. Van de eerstgenoemde groep heeft meer dan de helft op dat moment immers

een lange tewerkstelling in handen, tegenover minder dan een derde van de werkzoekenden van Afrikaanse origine. In deze laatste groep ligt het aantal personen die 3 jaar na hun inschrijving als werkzoekende geen stabiele job hebben het hoogst. Ze worden gevolgd door de werkzoekenden van Maghrebijnse origine. Daarna komen de werkzoekenden afkomstig uit "andere Aziatische landen" en Oost-Europa.

De situatie van jongeren ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd blijkt 3 jaar na hun inschrijving gunstiger dan gemiddeld het geval is bij alle werkzoekenden samen. Verhoudingsgewijs zijn er op dat ogenblik meer jongeren die een functie met een minimale duur van 3 maanden vervullen. Deze tendens is evenwel meer gematigd bij de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese en van Oost-Europese origine. Bij jongeren uit de categorie "andere Afrikaanse landen" is de tendens zelfs totaal omgekeerd: zij vullen na 36 maanden juist minder vaak een lange betrekking in dan gemiddeld bij de werkzoekenden van hun groep.

Figuur 28: Graad van lange tewerkstelling 36 maanden na inschrijving, volgens origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

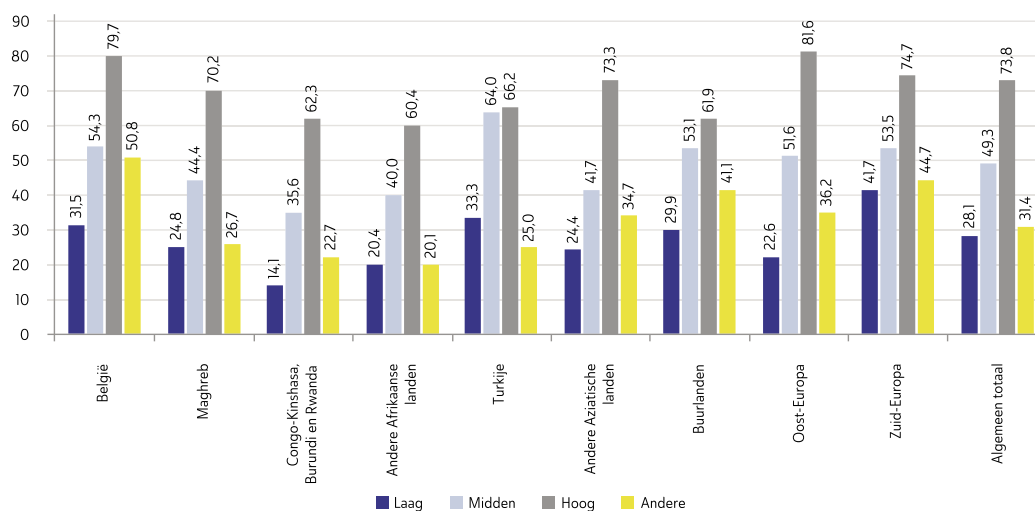
Zoals geweten, is het opleidingsniveau van jongeren die van de schoolbanken komen bepalend voor de inschakeling op de arbeidsmarkt. Hoe hoger zij zijn opgeleid, hoe gemakkelijker zij toegang hebben tot werk. De vorige hoofdstukken hebben deze vaststelling wel wat genuanceerd, aangezien de uitstroomgraad naar werk sterk afhangt van de origine van de werkzoekenden. De analyse over een lange waarnemingsperiode toont inderdaad twee zaken aan:

- 3 jaar na de inschrijving als werkzoekende is de situatie gunstiger naarmate het opleidingsniveau hoger is. Personen met een diploma van het hoger onderwijs werken namelijk vaker in een lange tewerkstelling dan zij die houder zijn van een lager diploma.
- bij een gelijk studieniveau halen jongeren van buitenlandse origine minder profijt uit hun diploma dan jongeren van Belgische origine, want procentueel gezien vullen zij minder vaak jobs van lange duur in dan de jongeren van Belgische origine.

Wat nog veelzeggender is, is dat het verschil in de werkgelegenheidsgraad bij lange tewerkstellingen tussen jongeren van Belgische

origine en jongeren van buitenlandse origine niet vermindert naarmate het scholingsniveau toeneemt. Dit verschil is daarentegen over het algemeen zelfs groter bij de personen met een hoog diploma dan bij de laaggeschoolden. Het meest aanzienlijke verschil merken we op bij de jongeren van Afrikaanse oorsprong: respectievelijk 47,4 % en 50,7 % van de jongeren met als origine "Congo/Burundi/Rwanda" en "andere Afrikaanse landen" oefenen een lange tewerkstelling uit drie jaar na hun inschrijving bij Actiris, tegenover 66,2 % van de jongeren van Belgische origine (ofwel 18,9 en 15,5 procentpunten verschil met deze laatsten). Ze staan echter vaker in de categorie "schrapping" dan zij van Belgische origine. Dit zou erop kunnen wijzen dat er bij deze jongeren enkele jaren nadat zij op de arbeidsmarkt zijn toegetreden in grotere mate sprake is van institutionele vervreemding. Zelfs wanneer zij hooggeschoold zijn, zijn jongeren van Afrikaanse origine in vergelijking met jongeren van Belgische origine met hetzelfde diplom niveau twee keer talrijker om niet onder de categorieën "tewerkstelling", "werkloosheid" of "opleiding" te vallen (bijgevolg is de kans des te groter dat zij niet bij Actiris ingeschreven blijven).

Figuur 29: Graad van lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd 36 maanden na inschrijving, volgens origine en volgens opleidingsniveau (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

1.2. Totale gewerkte tijd

In het vorige hoofdstuk hebben we de uitstroomgraad naar werk volgens origine vastgesteld en dit over een periode van 12 maanden na de inschrijving bij Actiris. De totale gewerkte tijd die we hier berekenen, vormt een aanvulling op die indicator. De totale gewerkte tijd drukt uit hoeveel en hoelang de persoon was tewerkgesteld in de loop van de periode van 36 maanden die volgt op de inschrijving bij Actiris. Op die manier kan de werkintensiteit worden gemeten in de eerste jaren na de toetreding van de jongeren tot de arbeidsmarkt.

Het hoeft niet te verbazen dat de totale gewerkte tijd fors varieert naargelang de origine. Voor de groepen van Afrikaanse origine noteren we de laagste werkintensiteit: jongeren van Belgische origine waren meer dan de helft van de waarnemingsperiode (namelijk de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris) aan het werk, terwijl dit aandeel halveert voor de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine. Bij de jongeren die tot de categorie "andere

Afrikaanse landen" behoren, is dit aandeel nog kleiner en vertegenwoordigt de totale gewerkte tijd amper meer dan een kwart van de periode. Wanneer we kijken naar de tewerkstelling in lange tewerkstellingen (> 3 maanden), dan zien we dat deze twee groepen niet alleen het laagste aandeel hebben wat betreft de gewerkte tijd, maar bovendien de minst goede percentages voorleggen als het aankomt op het invullen van jobs van lange duur.

Met uitzondering van de groep "andere Afrikaanse landen" waren de jongeren in de beroepsinschakelingstijd over het algemeen meer aan de slag dan gemiddeld bij alle nieuw ingeschreven werkzoekenden samen (dit is in het bijzonder het geval voor jongeren van Belgische origine en jongeren van Turkse origine). Er speelt dus een leeftijdseffect ten gunste van de jonge werkzoekenden op het vlak van de toegang tot werk over de periode van 3 jaar waarin de waarnemingen plaatsvonden.

Tabel 16: Totale gewerkte tijd volgens origine (2013 – 2016)

	< 30 jaar in de beroepsinschakelingsstijd	Totaal werkzoekenden
België	56,8%	48,5%
Maghreb	34,2%	30,2%
Congo-Kinshasa, Burundi en Rwanda	28,5%	27,2%
Andere Afrikaanse landen	22,7%	28,2%
Turkije	40,1%	32,8%
Andere Aziatische landen	35,1%	31,9%
Buurlanden	49,9%	43,5%
Zuid-Europa	47,0%	42,5%
Oost-Europa	37,6%	33,3%
Algemeen totaal	41,7%	35,7%

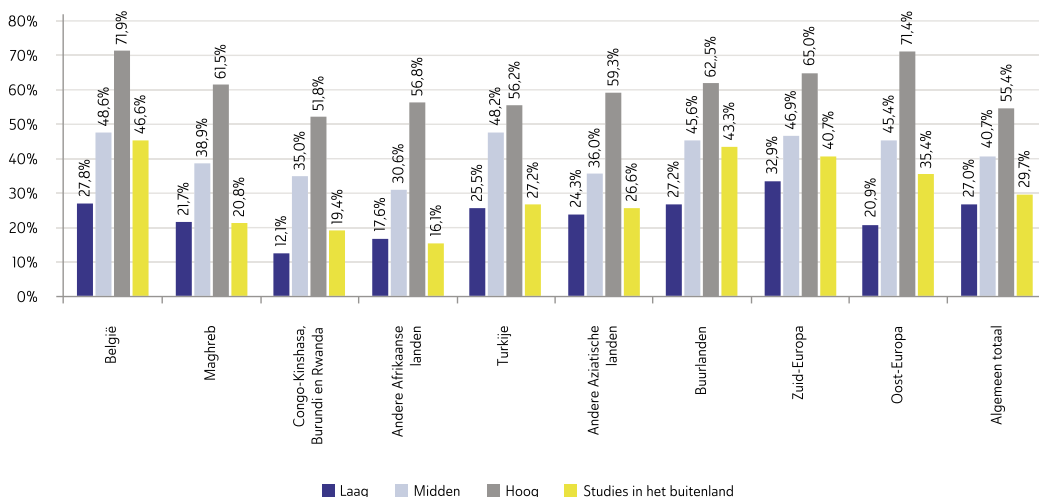
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

We zien bovendien dat bij gelijke opleidingsniveaus, de totale gewerkte tijd systematisch hoger is bij jongeren van Belgische origine dan bij het merendeel van de jongeren van buitenlandse origine. Bij de personen met de hoogste diploma's is het verschil het grootst tussen de jongeren van Belgische origine (71,9 %) en de jongeren van Congoles/Burundese/Rwandese origine (51,8 %). Het gaat om een verschil van 20 procentpunten. Bij de personen met een middelhoog diploma is het verschil het opvallendst tussen de jongeren van Belgische

origine (48,6 %) en de jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" (30,6 %). Het gaat om een verschil van 18 procentpunten.

De afstand met de referentiegroep van "Belgische origine" is des te aanzienlijker wanneer de studies in het buitenland werden gedaan: 30,5 procentpunten verschil voor de jongeren met een origine in "andere Afrikaanse landen"; 27,2 procentpunten verschil voor jongeren van Congoles/Burundese/Rwandese origine en 25,8 procentpunten verschil voor de jongeren van Maghrebijnse origine.

Figuur 30: Totale gewerkte tijd bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingsstijd, volgens opleidingsniveau en origine (2013 – 2016)

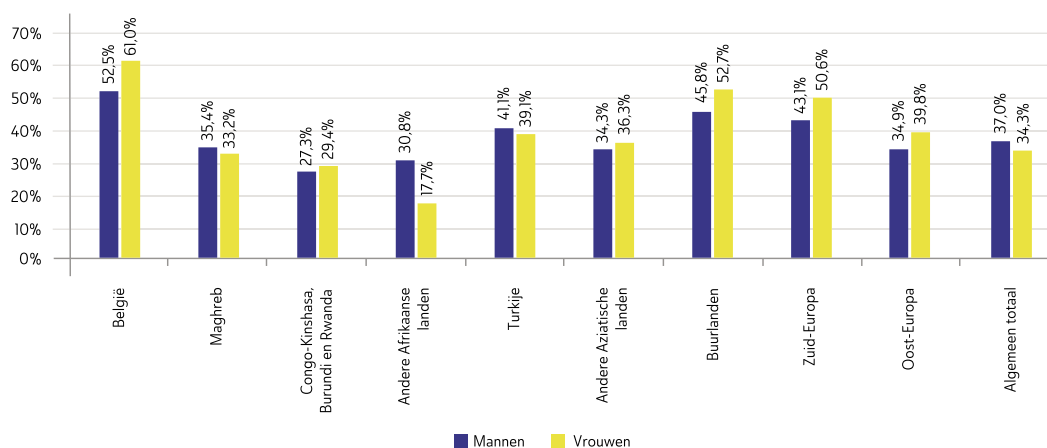
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Het genereffect waarvan bij de werkintensiteit van jongeren ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd sprake is, varieert eveneens naargelang de origine. Jonge vrouwen van Belgische en Europese origine (buurlanden, Zuid-Europa, Oost-Europa) waren in de 36 maanden na hun inschrijving bij Actiris heel wat vaker aan de slag dan Belgische en Europese mannen. In mindere mate geldt dit ook voor jonge vrouwen van Congolese/Burundese/Rwandese origine en jonge vrouwen met een origine in "andere Aziatische landen". Zij zijn iets vaker aan het werk dan jonge mannen van dezelfde origine. Bij de jongeren met als origine "andere Afrikaanse landen" zijn het daarentegen de mannen die meer tijd aan het werk waren dan de vrouwen.

Het is eveneens interessant om erop te wijzen dat de totale gewerkte tijd van jonge vrouwen van

Belgische origine het grootst is. Concreet waren zij bijna 24 van de 36 maanden tewerkgesteld, wat niet alleen meer is dan de jonge mannen van Belgische origine, maar ook het meest van alle groepen samen (mannen en vrouwen zonder onderscheid). Ter illustratie vermelden we dat de jonge vrouwen van Belgische origine in tijd tweemaal vaker tewerkgesteld waren dan jonge mannen uit de categorie "andere Afrikaanse landen" en drie keer meer dan jonge vrouwen in die laatstgenoemde categorie. Zoals reeds uiteengezet in hoofdstuk I en II is de gender- en inschakelingsproblematiek dus niet universeel, maar wel afhankelijk van de origine. Dit is wat we afleiden uit de positie van jonge Belgische vrouwen, die voordeliger is dan die van jonge buitenlandse vrouwen én mannen (in het bijzonder wanneer zij afkomstig zijn van buiten Europa).

Figuur 31: Totale gewerkte tijd bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

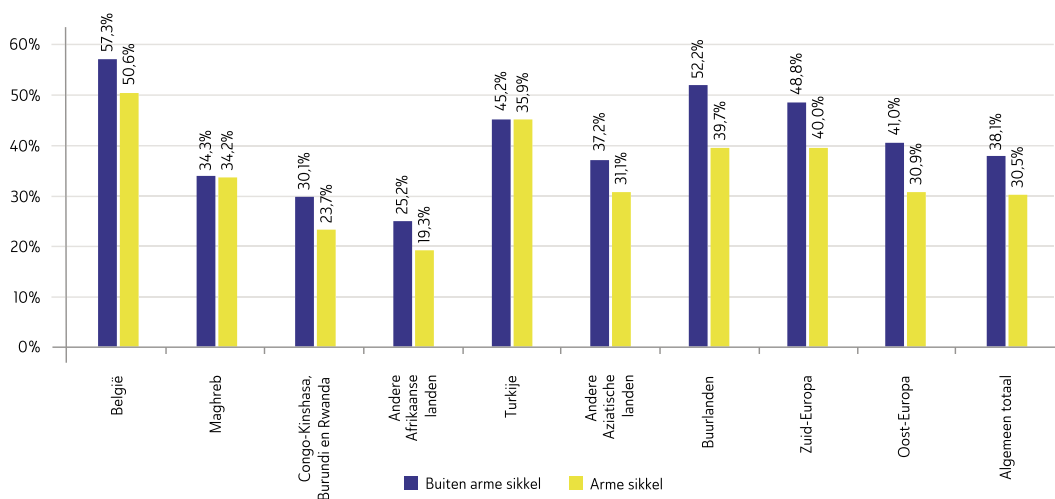

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

De werkintensiteit is hoger of lager naargelang de werkzoekenden al dan niet in de wijken van de arme sikkels wonen. De totale gewerkte tijd is namelijk systematisch minder hoog in de arme sikkels dan elders in het Brussels Gewest. Enkel de werkintensiteit van jongeren van Maghrebijnse origine blijft constant, zij het betrekkelijk laag, ongeacht waar zij wonen (zij vulden een derde van de tijd een job in). Wonen in een wijk met een zwakke socio-economische index, doet de kansen op een sterke werkintensiteit dus slinken. Dit geldt voor de jongeren met een niet-Europese origine, die sowieso al vaker te

maken krijgen met de ongelijke toegang tot werk, maar ook voor jongeren van Europese origine. Aangezien de eerstgenoemden minder vlot tot de arbeidsmarkt toetreden, is de invloed van het territoriale aspect voor hen des te duidelijker. Dit komt tot uiting in de zeer lage werkintensiteit van jongeren die afkomstig zijn uit "andere Afrikaanse landen" en die in de arme sikkels wonen (een percentage van 19,3 % betekent dat zij gemiddeld ongeveer 7 van de 36 maanden aan het werk waren, tegenover één op twee maanden bij jongeren van Belgische origine in dezelfde wijken).

Figuur 32: Totale gewerkte tijd bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens woonplaats (buurt) en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

1.3. Participatiegraad voor lange tewerkstellingen

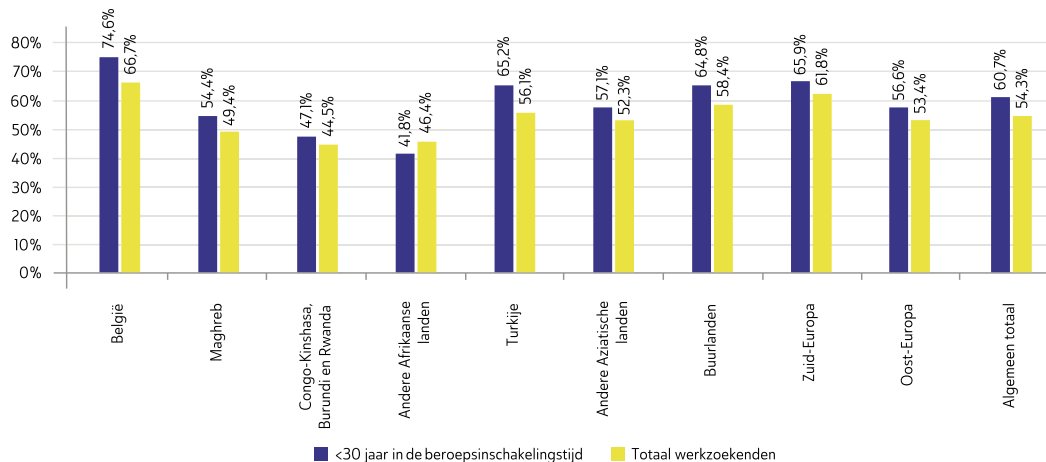
In punt 1.2. konden we aantonen dat jongeren ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd over het algemeen vaker aan het werk zijn dan gemiddeld het geval is bij werkzoekenden met een nieuwe inschrijving bij Actiris. Ze hebben gemiddeld tevens een betere participatiegraad voor lange tewerkstellingen. Jongeren uit "andere Afrikaanse landen" vormen hierop een uitzondering, want zij komen minder vaak terecht in een job van lange duur dan gemiddeld het geval is bij werkzoekenden uit dezelfde herkomstgroep.

Wij hebben de participatiegraad voor een lange tewerkstelling (dat wil zeggen een baan met een minimale duur van 3 maanden) over de volledige in beschouwing genomen periode (36 maanden na de inschrijving bij Actiris nadat men is afgestudeerd) onder de loep genomen.

Drie vierde van de jongeren van Belgische origine heeft een lange tewerkstelling gehad (74,6 %), maar voor jongeren van Afrikaanse origine is dat minder dan één op twee (41,8 % bij jongeren uit "andere Afrikaanse landen" en 47,1 % bij Congolese/Rwandese/Burundese jongeren). De participatiegraad voor een lange tewerkstelling van Maghrebijnse jongeren is dan weer amper hoger (54,40 %) en wordt gevolgd door de 56,6 % en de 57,1 % van de jongeren afkomstig uit respectievelijk Oost-Europa en "andere Aziatische landen".

De jongeren van Turkse origine behalen, in de groep "niet-EU", de beste percentages voor het uitoefenen van jobs met een minimumduur van 3 maanden.

Figuur 33: Participatiegraad voor lange tewerkstellingen, volgens origine (2013 – 2016)

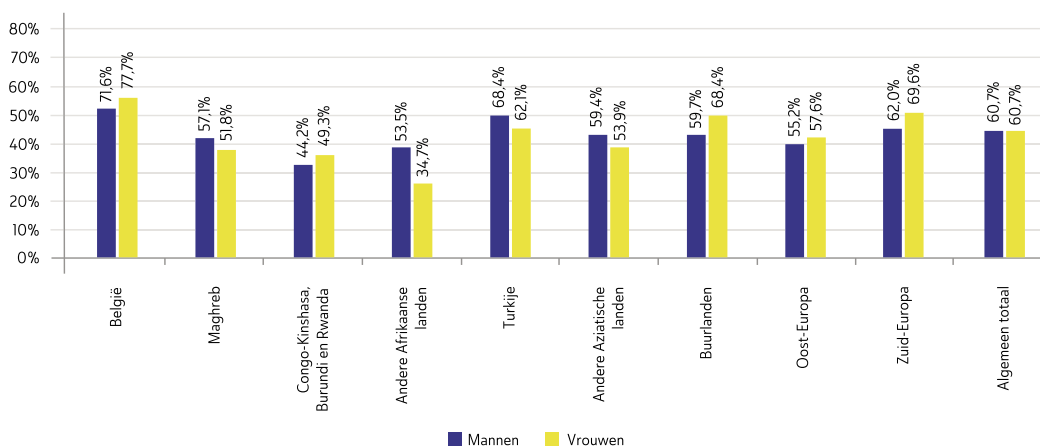
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Als we de jongeren in de beroepsinschakelingstijd die aan het werk zijn geweest in het kader van een lange tewerkstelling volgens geslacht en origine opdelen, dan zien we dat de vrouwen van Belgische en Europese origine (buurlanden, Oost-Europa, Zuid-Europa) meer een lange tewerkstelling invullen dan mannen van Belgische en Europese origine. Dit is evenwel niet het geval bij vrouwen van niet-Europese origine (met uitzondering van de groep Congo/Burundi/Rwanda). Het verschil tussen de seksen is het duidelijkst bij de werkzoekenden met een origine "andere Afrikaanse landen" (bijna 19 procentpunten ten nadele van de vrouwen in deze groep). Het is interessant om erop te wijzen dat de verschillen tussen vrouwen van niet-Europese origine en vrouwen van Belgische origine duidelijk meer uitgesproken zijn dan

de verschillen tussen mannen en vrouwen. Ter illustratie vermelden we dat er tweemaal meer jonge vrouwen van Belgische origine zijn die in een betrekking van lange duur terechtkomen dan vrouwen die tot de origine "andere Afrikaanse landen" worden gerekend (het gaat om een verschil van meer dan 40 punten).

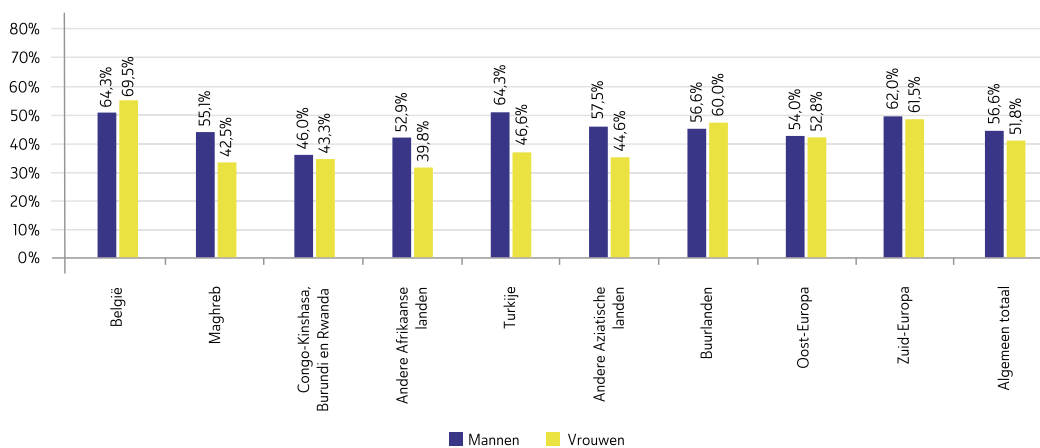
De man-vrouwverschillen vallen des te nadeliger uit voor vrouwen van niet-Europese origine wanneer we ons toespitsen op alle nieuwe ingeschreven personen ongeacht hun leeftijd. Dit wijst erop dat de vrouwen met niet-EU-roots het in de hogere leeftijdsgroepen, in vergelijking met jonge vrouwen van dezelfde origine die recenter tot de arbeidsmarkt zijn toegetreden, moeilijker hebben om zich duurzaam op de arbeidsmarkt in te schakelen nadat ze door de fase "zoeken naar werk" zijn gegaan.

Figuur 34: Participatiegraad voor lange tewerkstellingen bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Figuur 35: Participatiegraad voor lange tewerkstellingen bij nieuw ingeschreven werkzoekenden, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

1.4. Duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling

De participatiegraad voor lange tewerkstellingen moet worden afgezet tegen de duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling: hoe langer de zoektocht, hoe kleiner de participatiegraad.

De resultaten van de recentste editie van de Socio-economische Monitoring hadden het mogelijk gemaakt om de discrepanties vast te stellen

die bestaan op het vlak van de toegang tot een eerste job bij jongeren die zijn ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd op basis van hun origine. Ter aanvulling van de gegevens van de monitoring wordt hier de duur van de zoektocht naar een job met een minimale duur van 3 maanden in de periode na de inschrijving in de beroepsinschakelingstijd berekend. Jongeren die zijn afgestudeerd

en die op de arbeidsmarkt instappen, krijgen immers vaak te maken met jobonzekerheid en de frequente afwisseling tussen werk, werkloosheid en inactiviteit⁴⁷. De variabele "lange tewerkstelling" (d.w.z. een job van minstens 3 maanden) laat dus zien vanaf welk moment jongeren zich op een duurzame manier op de arbeidsmarkt beginnen in te schakelen.

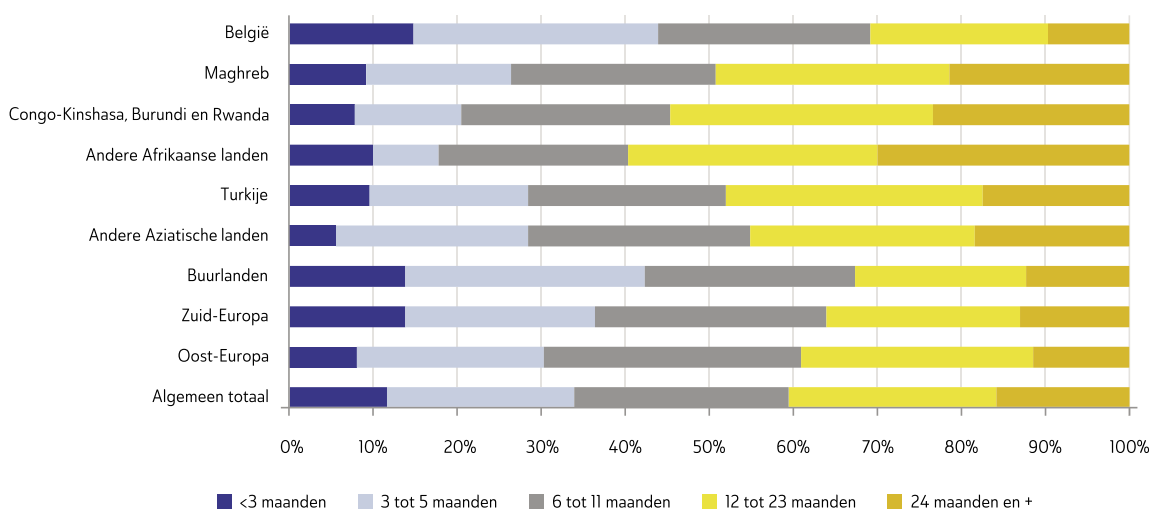
De indicatoren voor stabiel werk, zoals de duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling, zijn essentieel om inzicht te verwerven in de inschakelingsdynamieken op de arbeidsmarkt. De werkintensiteit zegt op zichzelf immers niet alles, aangezien één persoon een aantal zeer korte jobs kan uitoefenen en dus een behoorlijke werkintensiteit kan hebben, terwijl hij er wel meerdere jaren over doet om in een job van lange duur te belanden.

Er is gebleken dat jongeren van Belgische origine en jongeren afkomstig uit de buurlanden veel sneller een lange tewerkstelling vinden dan jongeren uit de andere herkomstgroepen (en in het bijzonder de niet-Europese). Er zijn in de eerste groep namelijk meer dan twee op de vijf jongeren die binnen de 6 maanden na hun inschrijving als werkzoekende in de beroepsinschakelingstijd een job van lange duur in de wacht slepen, terwijl dit voor de jongeren van buitenlandse origine heel wat minder is. Minder dan één op de vijf

jongeren met als origine "andere Afrikaanse landen" wordt binnen het halfjaar voor minstens 3 maanden in dienst genomen. Bij de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese afkomst en van Maghrebijnse origine is dit respectievelijk een vijfde en een kwart.

Deze laatste drie groepen zijn daarentegen oververtegenwoordigd wanneer de duur van de zoektocht naar een eerste lange tewerkstelling zeer lang is. 29,9 % van de jongeren met als origine "andere Afrikaanse landen", 23,3 % van de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine en 21,3 % van de jongeren van Maghrebijnse origine doet er minstens 24 maanden over om in een eerste lange tewerkstelling te worden aangeworven, tegenover ongeveer 10 % van de jongeren van Belgische origine. Voor sommige jongeren lukt dit zelfs pas na de waarnemingsperiode van 36 maanden volgend op de inschrijving bij Actiris, wat betekent dat zij er verschillende jaren over doen om in een lange tewerkstelling te worden aangenomen. Uit deze resultaten kunnen we afleiden dat jongeren van niet-Europese origine, voornamelijk jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine, in de werkloosheid dreigen vast te lopen en meer risico lopen met jobonzekerheid te maken te krijgen.

Figuur 36: Duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

⁴⁷ Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid en Opleiding (view.brussels), Precariteit bij jongeren, september 2013.

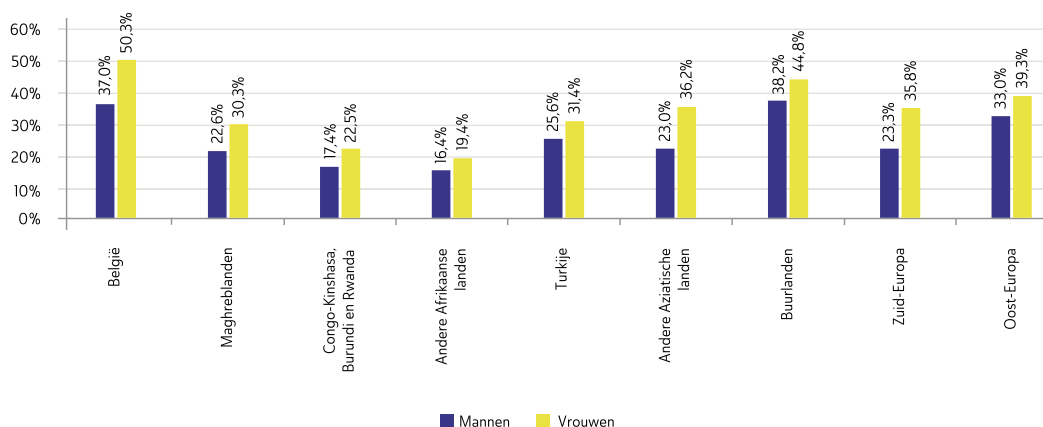
Vanuit de invalshoek van het geslacht hebben we binnen de zoektochten naar een eerste lange tewerkstelling een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de zoektochten van korte duur (minder dan 6 maanden) en anderzijds de zoektochten van zeer lange duur (minstens 24 maanden), waaruit we kunnen afleiden dat personen vastlopen in de werkloosheid en/of met werkonzekerheid worden geconfronteerd (openvolging van jobs van korte duur).

Op het eerste gezicht lijken jonge vrouwen na de inschrijving bij Actiris sneller te worden aangeworven dan mannen van dezelfde origine. Dit is vooral het geval voor jonge werkzoekende vrouwen die afkomstig zijn uit België, een ander Aziatisch land, een buurland of Zuid-Europa: zij nemen in vergelijking met mannen een grote

voorsprong. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn minder groot in de groepen van niet-Europese origine.

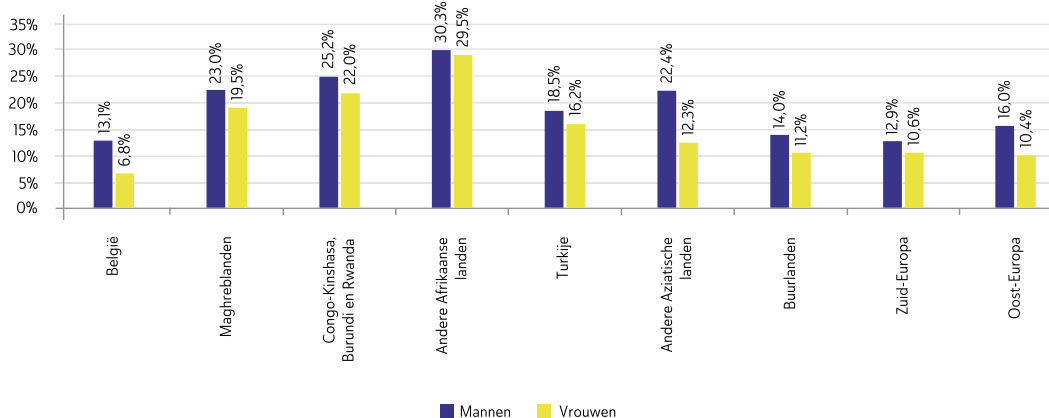
Jonge mannen doen er over het algemeen langer over om voor het eerst in een functie van lange duur te worden aangeworven. Verhoudingsgewijs zijn er overigens meer jonge mannen die pas 24 maanden (of langer) na hun inschrijving als werkzoekende in een lange tewerkstelling aan de slag gaan. Dit geldt zeker voor jonge mannen uit de groep "andere Aziatische landen" die, in vergelijking met de vrouwen afkomstig uit "andere Aziatische landen", bijna twee keer zoveel kans hebben om 24 maanden of meer te moeten wachten alvorens ze voor langdurig werk in dienst worden genomen.

Figuur 37: Korte (< 6 maanden) zoektocht naar een lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Figuur 38: Zeer lange (> 24 maanden) zoektocht naar een lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Het niveau van het diploma heeft een weerslag op de zoektocht naar langdurig werk. Gemiddeld 45 % van de hooggeschoolde jonge werkzoekenden vindt binnen de 6 maanden na de inschrijving bij Actiris werk met een arbeidsovereenkomst van minimaal 3 maanden. Bij de laaggeschoolden slaagt slechts 20 % hierin. Bij gelijke opleidingsniveaus lopen de cijfers tussen de jonge werkzoekenden ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd erg uiteen naargelang hun origine.

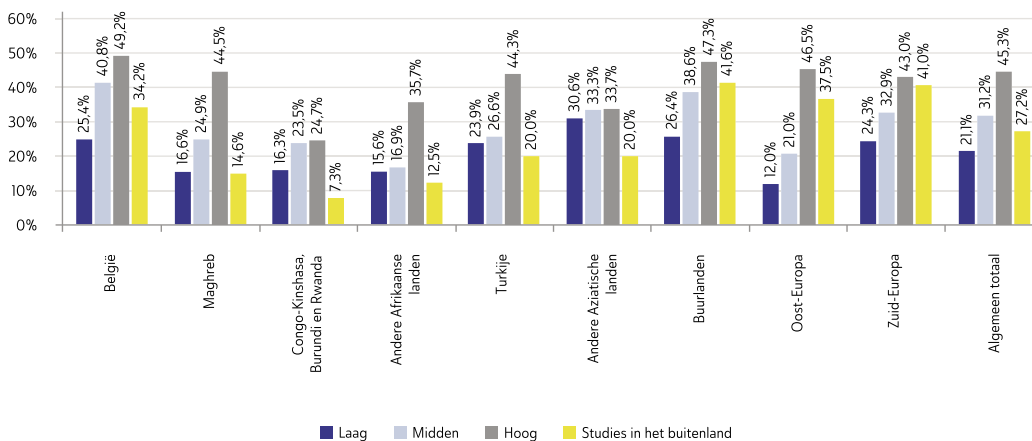
Hooggeschoolde jongeren van Belgische origine geraken het snelst aan een job van lange duur (49,2 %, ofwel één op de twee jongeren vindt binnen de 6 maanden na zijn inschrijving een baan met een duur van minstens 3 maanden). Daarna volgen de jongeren afkomstig uit de buurlanden (47,3 %), de jongeren van Oost-Europese origine (46,5 %) en de jongeren van Maghrebijnse en Turkse origine (respectievelijk 44,5 % en 44,3 %).

De voordelen van een diploma van het hoger onderwijs ten opzichte van een getuigschrift van het hoger secundair onderwijs, blijken op het vlak van de duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling vooral aanzienlijk bij

jongeren van Oost-Europese, Maghrebijnse, "andere Afrikaanse" en Turkse origine. Jongeren uit "andere Aziatische landen" en "Congo/Burundi/Rwanda" die over een diploma van het hoger onderwijs beschikken, halen hier slechts weinig baten uit voor een vlotte doorstroming naar werk van lange duur.

Een diploma van het hoger onderwijs dat in het buitenland werd behaald en dat niet in België werd erkend, biedt geen garantie op een snelle en duurzame professionele inschakeling. Hooggeschoolde jongeren van niet-EU-origine die in het buitenland hebben gestudeerd (vooral jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine) scoren immers niet zo goed wat betreft de toegang tot de arbeidsmarkt. In figuur 13 zien we dat zij er meestal zeer lang over doen om voor een lange tewerkstelling in dienst te worden genomen. De fenomenen van overkwalificatie bij aanwervingen en declassering waarmee voornamelijk personen die niet in het bezit zijn van een erkend diploma te maken krijgen, verklaren deels waarom zij zoveel moeite hebben om vlot een betrekking van lange duur te vinden.

Figuur 39: Korte (< 6 maanden) zoektocht naar een eerste lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens opleidingsniveau en origine (2013 – 2016)

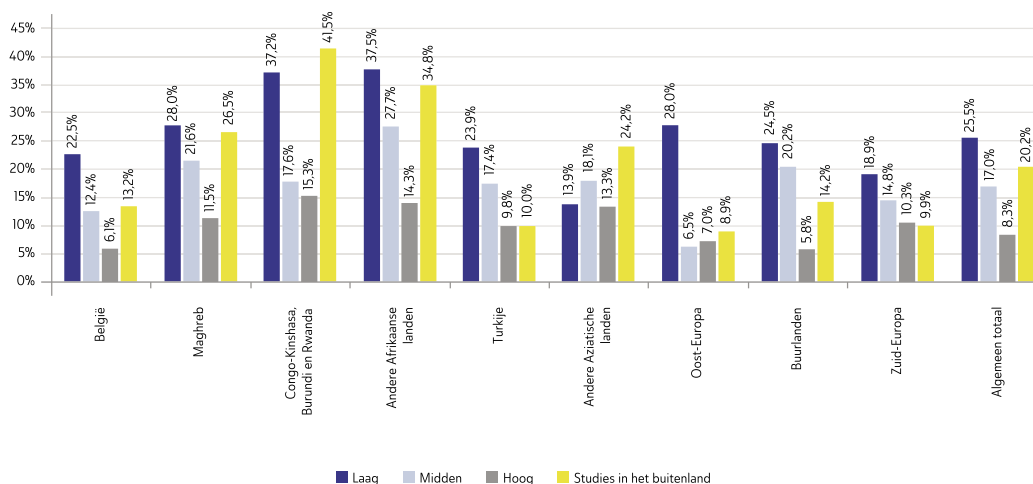
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Een zeer lange zoektocht naar een job van lange duur na de inschrijving in de beroepsinschakelingstijd betekent dat jonge werkzoekenden het moeilijk hebben om vast werk te vinden. Laaggeschoolde personen en personen die in het buitenland hebben gestudeerd (dit is procentueel gezien de grootste groep bij de jongeren van niet-Europese origine) worden op het eerste gezicht het meest met dit fenomeen geconfronteerd. De problematiek geldt in het bijzonder voor bepaalde groepen: meer dan een derde van de laaggeschoolde jongeren van Afrikaanse origine en zelfs twee op de vijf jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine die in het buitenland hebben gestudeerd, vinden niet gemakkelijk een stabiele baan. Jongeren van Afrikaanse origine die geen diploma van het hoger secundair onderwijs hebben, lopen tegenover jongeren van Belgische origine ruim anderhalve keer meer het risico om zeer lang te moeten zoeken naar een eerste lange tewerkstelling. Zelfs bij gelijke studieniveaus merken we duidelijk dat het voor deze jongeren een werk van erg lange adem is om een arbeidsovereenkomst met een minimumduur van drie maanden binnen te halen.

Hoewel een diploma van het hoger onderwijs over het algemeen een snelle en duurzame

inschakeling op de arbeidsmarkt waarborgt, stellen we evenwel vast dat een klein aandeel van de jonge werkzoekenden twee jaar na de inschrijving bij Actiris nog steeds geen toegang heeft gehad tot een lange tewerkstelling (8 % van de hooggeschoolden ten opzichte van een kwart van de laaggeschoolden). De groepen met een niet-EU-origine worden het vaakst getroffen, in het bijzonder de jongeren afkomstig uit "Congo/Burundi/Rwanda", "andere Afrikaanse landen", "andere Aziatische landen" en de Maghreblanden: tussen één op de tien en één op de zeven van de jongeren met een diploma van het hoger onderwijs die uit deze groepen komen, doet er meerdere jaren over om een contract van minstens drie maanden in de wacht te slepen. Ook als zij hogere studies achter de rug hebben, kost het jongeren van niet-Europese origine aanzienlijk meer tijd dan de hooggeschoolde jongeren van Belgische origine om aan de slag te gaan in een eerste lange tewerkstelling. Er zijn, in vergelijking met jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine, twee keer minder jongeren van Belgische origine met een diploma van het hoger onderwijs die er meer dan 24 maanden over doen om werk van lange duur te vinden.

Figuur 40: Zeer lange (> 24 maanden) zoektocht naar een eerste lange tewerkstelling bij jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens opleidingsniveau en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

1.5. Indexen voor inzetbaarheid en kwetsbaarheid

De inzetbaarheidsindex meet hoelang personen in werk- en opleidingsstatuten staan geregistreerd, terwijl de kwetsbaarheidsindex de tijd in precare statuten weergeeft (werkloosheid, OCMW en/of ziekte/invaliditeit). Beide indexen worden berekend voor de periode van 36 maanden na de inschrijving bij Actiris. Met inzetbaarheid bedoelen we hier de inzetbaarheid in ruime zin, dus niet alleen wanneer de persoon aan het werk is, maar ook als hij opleidingsacties onderneemt die ernaar streven om hem dichterbij de arbeidsmarkt te brengen door hem nieuwe beroepscompetenties aan te leren. De notie van kwetsbaarheid koppelen we dan weer specifiek aan het ontvangen van een vervangingsinkomen. Dit betekent bijgevolg dat bepaalde kwetsbare en precare situaties (met name de inactieve bevolking) uit de boot vallen. Iemand die niet werkt, geen opleiding volgt, noch een vervangingsinkomen geniet en niet uitkeringsgerechtigd werkloos is, verdwijnt volledig van iedere institutionele radar en valt naast alle vangnetten van de sociale zekerheid, op economisch, sociaal en onderwijsniveau. Achter een origine met een lagere kwetsbaarheidsindex kan dus evengoed een grotere kwetsbaarheid schuilgaan.

Jongeren onder de 30 jaar die in de beroepsinschakelingstijd zijn ingeschreven, hebben globaal genomen een betere inzetbaarheidsindex dan het gemiddelde van alle werkzoekenden (zonder onderscheid in leeftijd en categorie). Vergeleken met de respectieve

herkomstgroepen, behalen de jongeren van Turkse en Belgische origine de beste inzetbaarheidsindexen. Ze worden gevolgd door de jongeren van Maghrebijnse origine en jongeren uit de categorie "buurlanden". Dat de jongeren een betere inzetbaarheidsindex voorleggen, is niet alleen te verklaren doordat zij in vergelijking met het gemiddelde van alle werkzoekenden van hun herkomstgroep een grotere totale gewerkte tijd hebben. Ze hebben bovendien meer tijd in opleiding doorgebracht. Bij wijze van voorbeeld halen we aan dat jongeren van Maghrebijnse en Turkse origine anderhalve tot twee keer vaker in opleidingstijd zijn dan het gemiddelde van de werkzoekenden van hun groep.

Jongeren ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd hebben over het algemeen ook een beduidend lagere kwetsbaarheidsindex dan het gemiddelde van de werkzoekenden van hun respectieve groep. Dit betekent niet noodzakelijk dat zij zich minder vaak in precare situaties bevinden, maar dat zij ten aanzien van alle werkzoekenden samen minder vaak terugvallen op vervangingsinkomens (werkloosheidsuitkering, OCMW-steun, ziekte- of invaliditeitsuitkering). Het grootste verschil in de kwetsbaarheidsindex tussen de jongeren en het gemiddelde van de werkzoekenden situeert zich in de groep van Turkse origine. Het kleinste verschil daarentegen vinden we terug in de groepen "Oost-Europa" en "andere Aziatische landen".

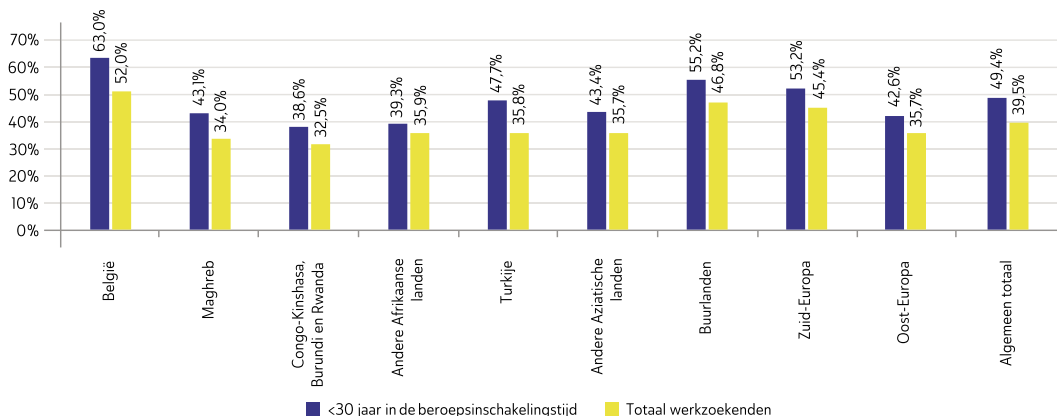
De groepen met als origine "België", "buurlanden" en "Zuid-Europa" laten voor de jongeren in de beroepsinschakelingstijd een inzetbaarheidsindex optekenen die dit van de andere groepen ruim overtreft. De laagste inzetbaarheidsindex vinden we terug bij groepen van Afrikaanse origine die, zoals we eerder zagen (tabel 2), ook de laagste totale gewerkte tijd hebben. We zouden kunnen verwachten dat de groepen met de zwakste inzetbaarheidsindex een hogere kwetsbaarheidsindex dan gemiddeld hebben, maar dat is niet noodzakelijk zo. In dit geval hebben de jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen", die meer moeilijkheden ondervinden dan andere groepen om zich op de arbeidsmarkt in te schakelen, een lagere kwetsbaarheidsindex dan de personen in de "peer group" van Belgische origine (15,3% tegenover 20,6%).

Aangezien deze index wordt berekend op basis van statuten die recht geven op vervangingsinkomens (werkloosheidsuitkering,

leefloon/maatschappelijke hulp, ziekte-/invaliditeitsuitkering) kunnen we hieruit afleiden dat de jongeren die in deze groep vallen een groter risico lopen om in een precare situatie terecht te komen. Zij zijn immers niet alleen minder dikwijls aan het werk dan hen in andere groepen, maar beschikken op de koop toe minder vaak over een vervangingsinkomen. Voor de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine kunnen we een gelijkaardige vaststelling doen.

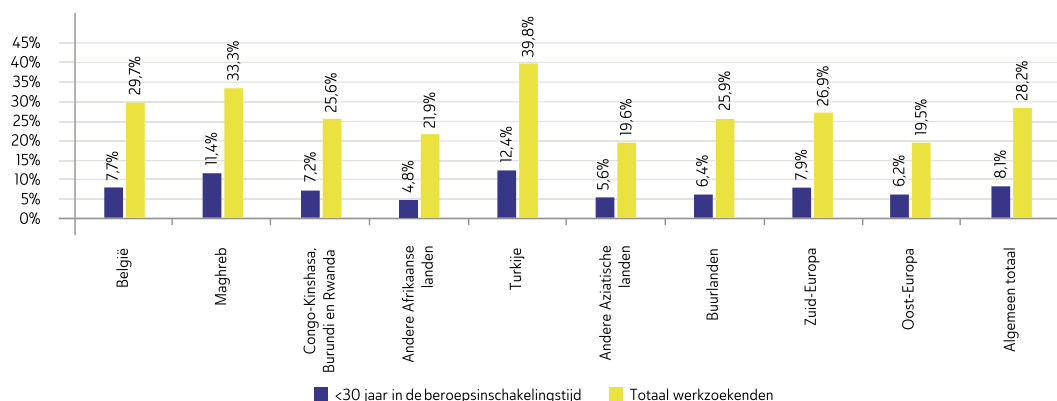
Als we ons focussen op de jongeren van niet-Europese origine, dan zien we dat de jongeren van Turkse origine de beste inzetbaarheidsindex hebben, wat eerder vermelde waarnemingen bevestigt: zij hebben globaal genomen een gunstigere uitstroomgraad naar werk dan andere jongeren van niet-Europese origine met een equivalent opleidingsniveau (in het bijzonder de jongeren met een hoog diploma) en hebben daarenboven in totaal langer gewerkt.

Figuur 41: Inzetbaarheidsindex volgens origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Figure 42 : Kwetsbaarheidsindex volgens origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

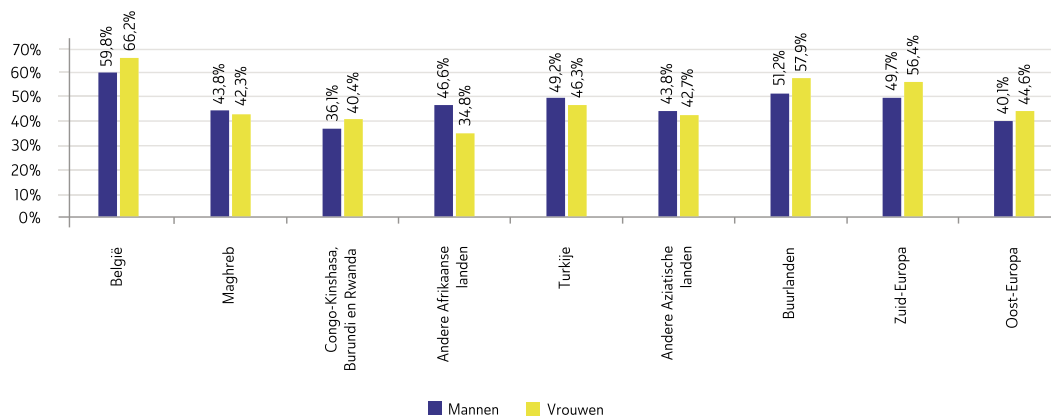
De man-vrouwverschillen bij de kwetsbaarheidsindex blijken gering voor de jongeren in de beroepsinschakelingstijd van de meeste groepen. Jonge mannen hebben over het algemeen een grotere kwetsbaarheidsindex dan jonge vrouwen van dezelfde origine, met uitzondering van de jongeren van Turkse origine en de jongeren uit "andere Aziatische landen". Dit wil zeggen dat, voor de waarnemingsperiode die hier van toepassing is, de jonge vrouwen uit deze twee groepen vaker een werkloosheidsuitkering, OCMW-steun of een ziekte-/invaliditeitsuitkering ontvingen dan de jonge mannen van dezelfde origine. Zij waren overigens minder tijd aan het werk en volgden minder vaak een opleiding dan de mannen. Ook voor de jonge vrouwen uit "andere Afrikaanse landen" en de Maghreblanden is dit het geval.

Jonge vrouwen van Belgische, Europese en Congolese/Burundese/Rwandese origine hebben dan weer een betere inzetbaarheidsindex

dan jonge mannen van dezelfde origine. Dit bevestigt de vaststelling die in punt 1.2 aan bod kwam, namelijk dat deze jonge vrouwen tijdens de 3 jaar na hun inschrijving bij Actiris meer tijd aan het werk waren dan de jonge mannen van dezelfde origine. Jonge vrouwen van Congolese/Burundese/Rwandese origine werken meer en waren meer in opleiding dan de jonge mannen van Congolese/Burundese/Rwandese origine.

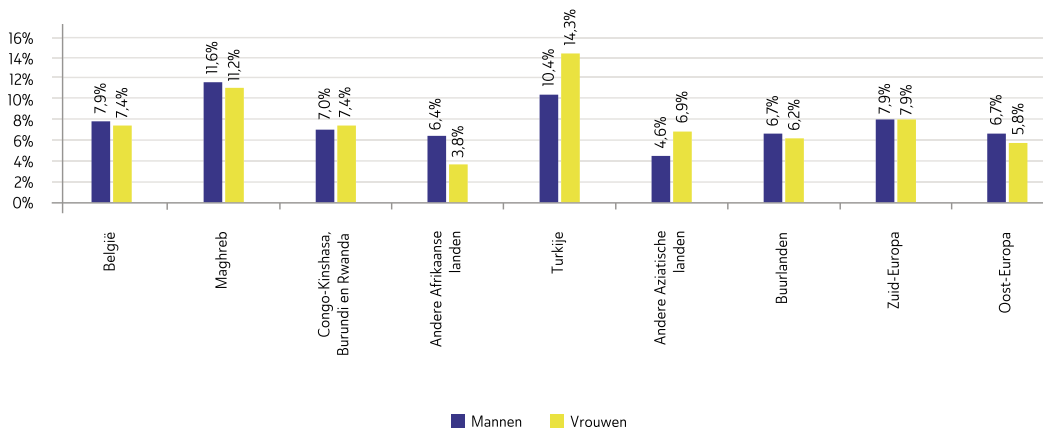
De vergelijking van de groepen van jonge werkzoekende vrouwen toont dat er grote verschillen tussen deze groepen bestaan. De inzetbaarheidsindex van jonge vrouwen van Belgische origine is bijna dubbel zo hoog als die van jonge vrouwen uit "andere Afrikaanse landen". Hun kwetsbaarheidsindex is dan weer bijna tweemaal lager dan die van jonge vrouwen van Turkse origine.

Figuur 43: Inzetbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Figuur 44: Kwetsbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens geslacht en origine (2013 – 2016)

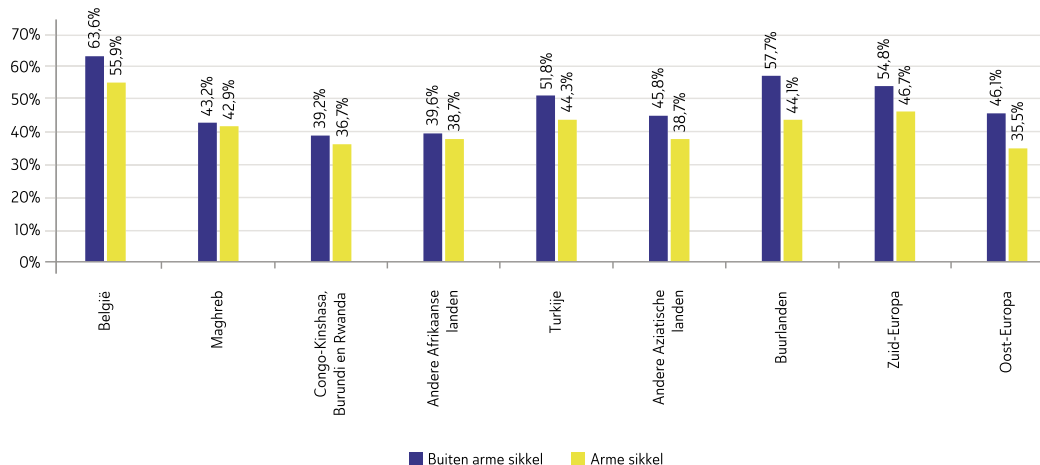
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Jongeren in de beroepsinschakelingstijd die in een wijk van de arme sikkel wonen, blijken frequenter een minder goede inzetbaarheidsindex te hebben. Dit is des te meer het geval voor jongeren van Belgische, Europese en Turkse origine en jongeren afkomstig uit "andere Aziatische landen". De woonplaats van jongeren uit Maghreblanden, Congo/Burundi/Rwanda of uit "andere Afrikaanse landen" is minder bepalend: de inzetbaarheidsindex van deze jongeren ligt reeds onder het gemiddelde.

We zouden ervan kunnen uitgaan dat de kwetsbaarheidsindex toeneemt in de wijken van de arme sikkel, maar dit is niet systematisch het geval voor jongeren in de beroepsinschakelingstijd. Jongeren van Belgische, Europese, Maghrebijnse en Turkse origine bevinden zich inderdaad vaker in een precare situatie (werkloosheid, OCMW, ziekte/invaliditeit) wanneer zij in socio-

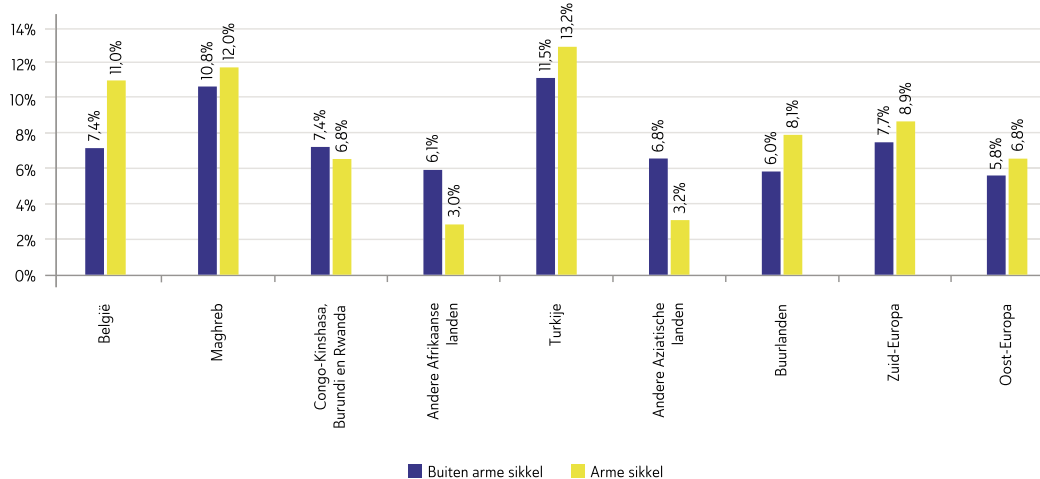
economisch zwakkere wijken wonen, maar we merken het tegenovergestelde voor jongeren met een origine uit "andere Aziatische landen", "andere Afrikaanse landen" en Congo/Burundi/Rwanda. Voor de jongeren van deze drie groepen die in de arme sikkel wonen, neemt de kwetsbaarheidsindex af: dit betekent dat het feit dat zij minder tewerkgesteld zijn en/of minder veelvuldig opleidingen volgen niet noodzakelijk gepaard gaat met hogere percentages voor het ontvangen van werkloosheidsuitkeringen, OCMW-steun en ziekte-/invaliditeitsuitkeringen. Zoals reeds gezegd, kan een minder hoge kwetsbaarheidsindex in werkelijkheid een sociale en economische kwetsbaarheid verhullen, vermits de kans groot is dat deze jongeren niet op de institutionele radar staan en naast de vangnetten van de sociale zekerheid vallen.

Figuur 45: Inzetbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens woonplaats en origine (2013 – 2016)

Bronnen: K SZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Figuur 46: Kwetsbaarheidsindex van jongeren < 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, volgens woonplaats en origine (2013 – 2016)

Bronnen: K SZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Focus nr. 2: Impact van de samenstelling van het gezin op de tewerkstelling van vrouwen

Dit laatste hoofdstuk focust op het verband tussen de samenstelling van het gezin en de toegang van vrouwen tot werk.

De samenstelling van het gezin en de aanwezigheid van (jonge) kinderen hebben een ontegensprekelijke invloed op de participatie van moeders aan de arbeidsmarkt. Er werd reeds aangetoond dat vrouwen globaal genomen minder aan de arbeidsmarkt neigen deel te nemen door het extra huishoudelijk werk als gevolg van het moederschap, vooral tijdens de eerste jaren na de geboorte van een kind en afhankelijk van het aantal kindere⁴⁸. Wanneer

vrouwen de zorg voor de kinderen alleen dragen, heeft dit eveneens een weerslag op hun deelname aan het beroepsleven.

Vertrekkende vanuit deze vaststellingen zullen we bekijken hoe de gezinssamenstelling er voor de vrouwen van de verschillende origines uitziet en op welke manier dit in relatie staat tot hun toegang tot werk. De kruising van de variabelen geslacht, origine en gezinssituatie levert immers nuttige informatie op over het verloop van de arbeidsparticipatie.

Sociodemografisch kader

De typologie van de huishoudens vertrekt van twee kerngegevens: de aanwezigheid van een partner en de aanwezigheid van kinderen in het gezin. Op die basis worden vijf huishoudtypes onderscheiden: eenoudergezin, samenwonend met kind(eren), samenwonend zonder kinderen, bij de ouders wonend en alleenwonend. Een zesde restcategorie onder de noemer "andere" omvat de collectieve huishoudens en de categorie "onbekend".

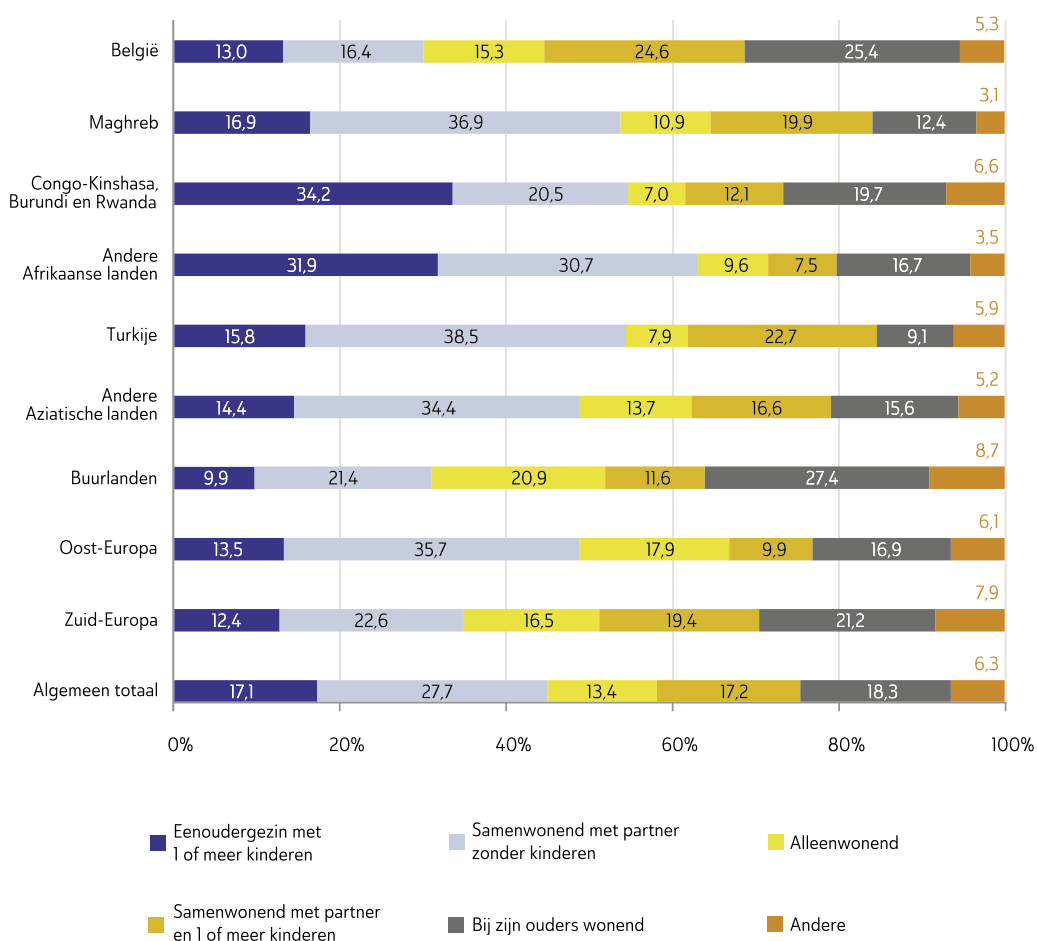
Een kwart van de werkzoekende vrouwen van Belgische origine woont alleen, een kwart woont bij zijn ouders en ongeveer een derde woont

samen met een partner (waarvan 16,4 % met minstens één kind en 15,3 % zonder kinderen). Bijna één op de acht staat aan het hoofd van een eenoudergezin.

Het aandeel van de eenoudergezinnen stijgt aanzienlijk bij de vrouwen van Afrikaanse origine: hier draagt ongeveer 1 op 3 de zorg voor de kinderen alleen. De hoogste percentages vrouwen die met een partner en een of meer kinderen samenwonen, vinden we in de volgende groepen: Turkije (38,5 %), Maghreblanden (36,9 %), Oost-Europa (35,7 %) en andere Aziatische landen (34,4 %).

48 Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad en Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid en Opleiding, Vrouwen op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2015, Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en Actiris, Brussel.

Figuur 47: Verdeling van de werkzoekende vrouwen volgens type huishouden en origine (2013-2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

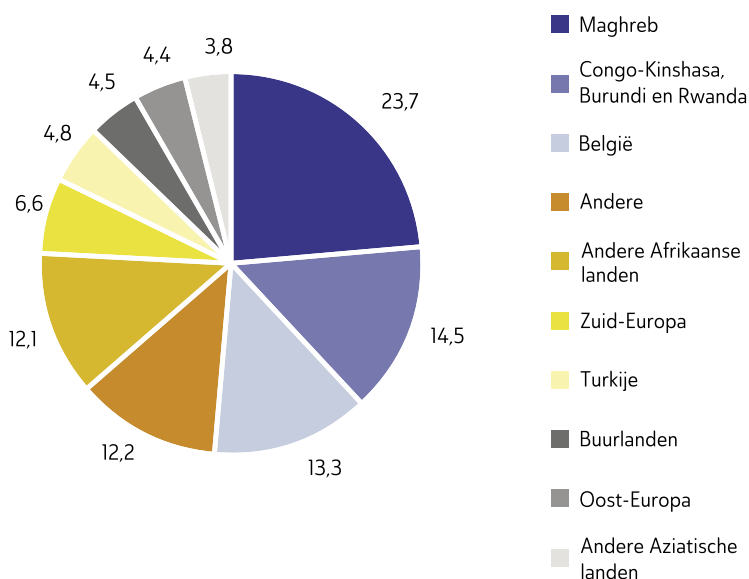
Het is geweten dat het aantal eenoudergezinnen verhoudingsgewijs hoger ligt in het Brussels Gewest. Wanneer een koppel met kinderen uiteengaet, lijkt dit een aanzienlijke impact te hebben op het inkomen, de levensomstandigheden en de professionele activiteit. Aangezien een eenoudergezin in ruim 9 op de 10 gevallen uit een moeder en kinderen bestaat, zijn het vooral de vrouwen die hierdoor worden getroffen. Deze huishoudens lopen een groter risico op armoede. Zo ligt het armoederisico voor eenoudergezinnen op 36 %, tegenover slechts 9 % voor koppels met een

kind⁴⁹.

Behalve het feit dat 9 op de 10 eenoudergezinnen in het Brussels Gewest door een vrouw worden geleid, zien we bovendien dat meer dan de helft van deze vrouwen van niet-Europese afkomst is: 23,7 % is van Maghrebijnse origine, 14,5 % van Congolese/Burundese/Rwandese afkomst en 12,1 % komt uit "andere Afrikaanse landen".

⁴⁹ Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid en Opleiding (view.brussels), Situatie van de eenoudergezinnen op het vlak van werkgelegenheid en werkloosheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, oktober 2009.

Figuur 48: Verdeling van de werkzoekende vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin volgens origine (2013-2016)

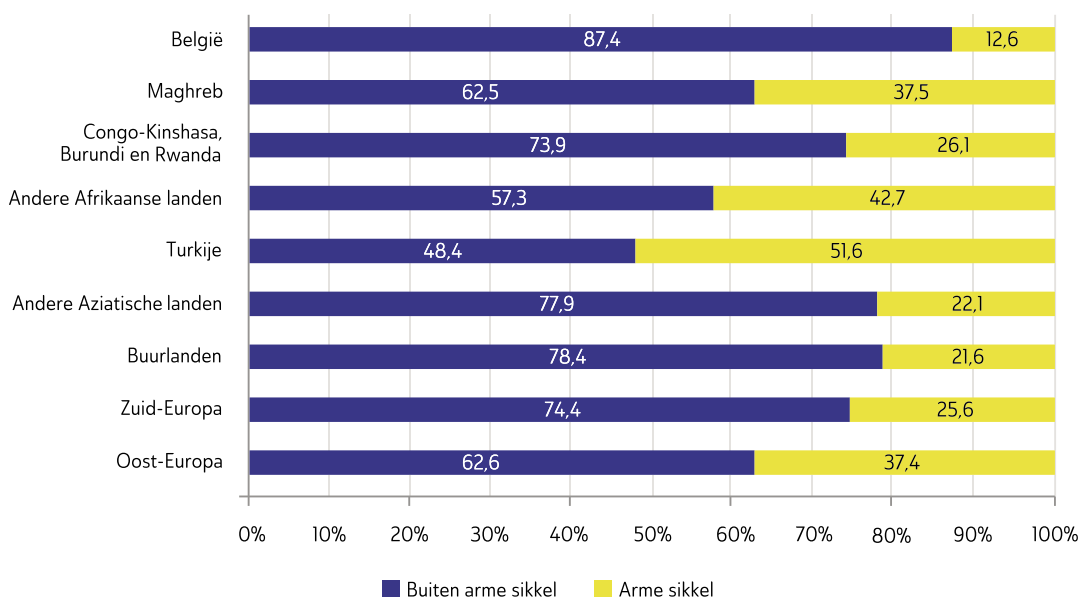
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

In hoofdstuk 1 zagen we dat werkzoekende vrouwen van buitenlandse (en in het bijzonder van niet-Europese) afkomst oververtegenwoordigd zijn in de arme sikkels in vergelijking met Belgische werkzoekende vrouwen. Deze discrepantie lijkt nog groter te zijn wanneer het gaat om vrouwen die de zorg voor de kinderen alleen dragen. Bij dit type huishouden liggen de cijfers het verst uiteen voor de moeders van Turkse origine aan de ene kant en de moeders van Belgische origine aan de andere kant. Meer dan de helft van deze Turkse moeders woont in de arme sikkels, tegenover slechts 12,7 % van de Belgische moeders. Dit is een kloof van bijna 40 procentpunten. Ook tussen de moeders

van Belgische origine en de moeders van een "andere Afrikaanse", Maghrebijnse en Oost-Europese origine lopen de verschillen hoog op (respectievelijk 30,1; 24,9 en 24,8 pp).

De werkzoekende vrouwen uit deze groepen combineren dus duidelijk vaker het feit dat zij de zorg voor een gezin alleen moeten dragen met het feit dat zij in een sociaaleconomisch achtergestelde buurt wonen waar het werkloosheidscijfer boven het gewestelijk gemiddelde ligt en waar de woningen over het algemeen ouder en goedkoper zijn en vaker van het sociale type dan in de rest van het gewest.

Figuur 49: Werkzoekende vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin volgens woonwijk en origine (2013-2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Gezinssamenstelling en vrouwelijke arbeidsparticipatie

Hoe beïnvloedt de gezinssamenstelling de arbeidsparticipatie van werkzoekende vrouwen? Om deze vraag te beantwoorden, hebben we alle geregistreerde werkacties bekeken van moeders met een kind onder de 3 jaar over een periode van 36 maanden na hun inschrijving bij Actiris, en dit gekruist met de variabelen origine en gezinssamenstelling. De reden waarom we op moeders van zeer jonge kinderen focussen, is omdat vrouwen vooral in deze fase van het moederschap moeilijker toegang hebben tot werk (gelet op het tekort aan kinderopvangplaatsen en de hoge opvangkosten).

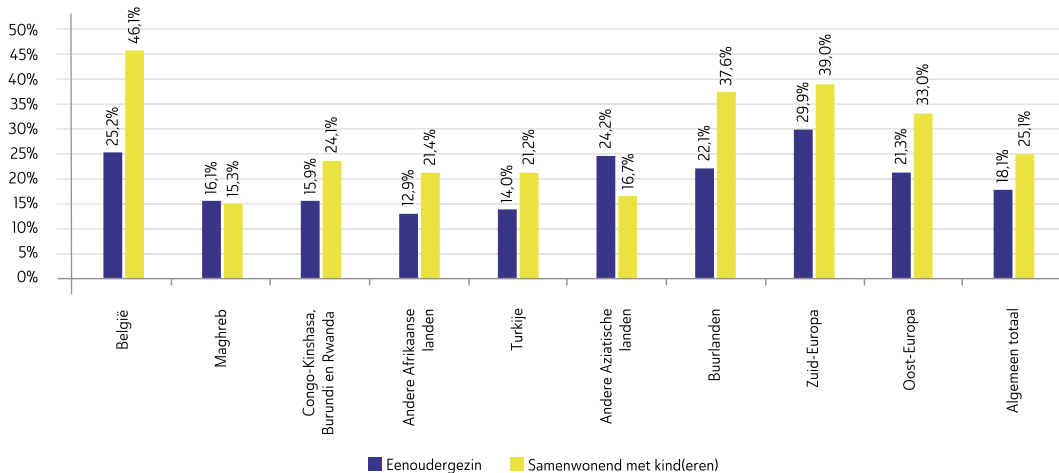
We stellen vast dat werkzoekende alleenstaande vrouwen met inwonende kinderen over een periode van 3 jaar na hun inschrijving in totaal minder lang gewerkt hebben dan werkzoekende vrouwen met een partner en kinderen. Dit lijkt te bevestigen dat het voor alleenstaande vrouwen met kinderen in huis een moeilijke opgave is om een vaste plek op de arbeidsmarkt

in te nemen, vooral wanneer de kinderen nog klein zijn. Gezins- en beroepsleven vallen voor deze vrouwen moeilijk te combineren en de kinderopvangkosten zijn voor huishoudens met één inkomen in verhouding zwaarder om dragen.

De kruising van type huishouden en origine leert ons evenwel dat de eenouderstatus op moeders van Belgische afkomst en moeders uit de buurlanden een groter effect heeft dan op de andere origines. Vrouwen uit "andere Aziatische landen" zijn zelfs vaker aan het werk wanneer ze alleen een huishouden met kinderen bestieren dan wanneer ze samenleven met een partner en kinderen. Dit heeft te maken met het feit dat moeders die er alleen voor staan sterker vertegenwoordigd zijn in de minst gunstige socioprofessionele categorieën⁵⁰. Het is geweten dat vrouwen van niet-Europese afkomst in deze categorieën oververtegenwoordigd zijn.

⁵⁰ INSEE, Couples et familles, Parijs, december 2015.

Figuur 50: Totale gewerkte tijd bij vrouwen met jonge kinderen, volgens huishouden en origine (2013-2016)

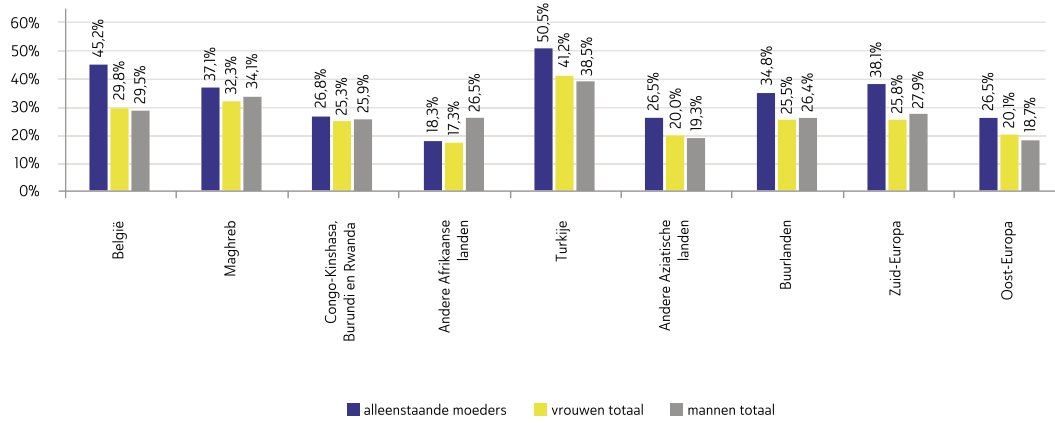
Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

Het is geweten dat eenoudergezinnen, in dit geval allestaande moeders, een groter risico op armoede lopen, aangezien het huishouden maar één inkomen heeft en deze moeders vaker in lage-loonsectoren werken. De grafiek hieronder toont ons dat vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin zich frequenter dan de gemiddelde man en vrouw in een precare situatie bevinden (werkloosheid, OCMW, ziekte/invaliditeit), en dit bij alle origines.

De verschillen tussen het vrouwelijke gemiddelde en de moeders die hun kinderen alleen opvoeden, zijn groter voor de groepen met de hoogste vrouwelijke werkintensiteit (namelijk de vrouwen uit België, de buurlanden en Zuid-Europa, met een respectievelijk totale gewerkte tijd van 51,3 %, 44,3 % en 43,3 %),

maar zijn ook aanzienlijk in andere groepen waar vrouwen minder vaak toegang tot werk hebben (namelijk bij de vrouwen van Turkse afkomst, met een totale gewerkte tijd van 27,3 %). De eenouderstatus heeft met andere woorden duidelijk tot gevolg dat vrouwen zich uit het beroepsleven terugtrekken, ongeacht of zij al dan niet tot een groep behoren met gemiddeld een intensieve arbeidsparticipatie. Alleen bij de vrouwen van Afrikaanse origine, met globaal genomen de geringste werkintensiteit, laten deze gevolgen zich minder voelen. Dat vrouwen die aan het hoofd van een eenoudergezin staan minder aan de arbeidsmarkt deelnemen, is te verklaren door het vele huishoudelijke werk, dat nog verzaamd wordt door het gebrek aan kinderopvangstructuren en de stereotypen rond de verdeling van de rollen in het huishouden.

Figuur 51: Vergelijking van de kwetsbaarheidsindex volgens geslacht, gezinssamenstelling en origine (2013-2016)

Bronnen: KSZ, Actiris; berekeningen view.brussels

➤ Samenvatting van de waarnemingen

Jongeren onder de 30 jaar ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd

a) Situatie 36 maanden na inschrijving

- Drie jaar na de inschrijving in de beroepsinschakelingstijd is 68 % van de jongeren van Belgische origine aan het werk tegenover 55 % van de jongeren van Turkse origine, 46 % van de jongeren van Maghrebijnse origine, 38 % van de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine en 34 % van de jongeren uit de categorie "andere Afrikaanse landen".

- Verhoudingsgewijs zijn de jongeren die in de beroepsinschakelingstijd zijn ingeschreven talrijker dan gemiddeld het geval is bij de werkzoekenden om, 36 maanden na hun inschrijving bij Actiris, een job van lange duur uit te oefenen. De jongeren met als origine "andere Afrikaanse landen" vormen hierop een uitzondering.

- De verschillen in de werkgelegenheidsgraad bij een lange tewerkstelling op 36 maanden

na de inschrijving zijn omvangrijk: bijna twee derde van de jongeren van Belgische origine is op dat moment tewerkgesteld tegenover amper iets meer dan een kwart van de jongeren afkomstig uit "andere Afrikaanse landen" (er is dus een verschil van 35,6 procentpunten).

- Bij de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine en de jongeren uit "andere Afrikaanse landen", zijn de verschillen nog groter bij een hoog opleidingsniveau: respectievelijk 47,4 % en 50,7 % werkt in een lange tewerkstelling drie jaar na zijn inschrijving bij Actiris, tegenover 66,2 % van de jongeren van Belgische origine (ofwel 18,9 en 15,5 procentpunten verschil met deze laatste tegenover 15,7 en 11 punten verschil met de jongeren van Belgische origine voor de middelmatig geschoolde personen).

b) Totale gewerkte tijd⁵¹

- De werkintensiteit van jongeren van Afrikaanse origine is het laagst wanneer we kijken naar de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris: respectievelijk 22,7 % en 28,5 % voor de jongeren met als origine "Congo/Burundi/Rwanda" en "andere Afrikaanse landen" ten opzichte van 56,8 % voor de jongeren van Belgische origine.

- Bij gelijke opleidingsniveaus is de totale gewerkte tijd systematisch hoger bij jongeren van Belgische origine dan bij het merendeel van de jongeren van buitenlandse origine. Bij de personen met de hoogste diploma's is het verschil het grootst tussen de jongeren van Belgische origine (71,9 %) en de jongeren van Congolese/Burundese/Rwandese origine (51,8 %). Het gaat om een verschil van zo'n 20

procentpunten.

- De totale gewerkte tijd van vrouwen van Belgische origine is het grootst. Concreet waren zij bijna 24 van de 36 maanden tewerkgesteld, wat niet alleen meer is dan de jonge mannen van Belgische origine, maar ook het meest van alle groepen samen (mannen en vrouwen zonder onderscheid).

- De totale gewerkte tijd is systematisch minder hoog bij werkzoekenden die in de arme sikkels wonen. Jongeren uit de categorie "andere Afrikaanse landen" in deze wijken hebben een bijzonder lage werkintensiteit (zij werkten ongeveer zeven op zesendertig maanden, Belgische jongeren die ook in de arme sikkels wonen, werkten daarentegen één maand op twee).

c) Participatiegraad voor lange tewerkstellingen⁵²

- Drie vierde van de jongeren van Belgische origine heeft een lange tewerkstelling gehad

⁵¹ De totale gewerkte tijd omvat alle acties werk (ongeacht de duur) die in de loop van de 3 jaar na de inschrijving bij Actiris werden geregistreerd. Kenmerkend voor een lage werkintensiteit is dat de persoon tijdens de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris relatief weinig periodes aan het werk was in vergelijking met de groep van Belgische origine.

⁵² De participatiegraad voor lange tewerkstellingen geeft weer of de werkzoekende in de 36 maanden na de inschrijving bij Actiris minstens één keer een betrekking van minimum 3 maanden heeft uitgeoefend.

(74,6 %), maar voor jongeren van Afrikaanse origine is dat minder dan één op twee (41,8 % bij jongeren uit "andere Afrikaanse landen" en 47,1 % bij Congolese/Rwandese/Burundese jongeren). Jongeren van Maghrebijnse origine hebben een participatiegraad die nauwelijks hoger is (54,40 %). Na hen volgen de jongeren afkomstig uit Oost-Europa (56,6 %) en de jongeren uit "andere Aziatische landen" (57,1 %).

- Het verschil tussen de seksen is het

duidelijkst bij de werkzoekenden met een origine "andere Afrikaanse landen" (bijna 19 procentpunten ten nadele van de vrouwen in deze groep). De vergelijking tussen de vrouwen onderling toont dat er ruim tweemaal meer jonge vrouwen van Belgische origine zijn die in een betrekking van lange duur terechtkomen dan vrouwen die tot de origine "andere Afrikaanse landen" worden gerekend (het gaat om een verschil van meer dan 40 punten).

d) Duur van de zoektocht naar een eerste lange tewerkstelling

- De jongeren van Belgische origine vinden we het meest terug in de korte zoektochten naar een lange tewerkstelling: twee op de vijf jongeren van Belgische origine vinden binnen de 6 maanden na hun inschrijving werk tegenover minder dan een vijfde van de jongeren van de groep "andere Afrikaanse landen" en een kwart van de jongeren van Maghrebijnse origine.

- Jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine zijn oververtegenwoordigd als we de zeer lange zoektochten naar een lange tewerkstelling van naderbij bestuderen: tussen de 20 % en de 30 % van hen doet er meer dan twee jaar over om een job van lange duur uit te oefenen.

- Jonge vrouwen kost het gemiddeld minder tijd dan jonge mannen om te worden aangeworven in een arbeidsovereenkomst van drie maanden of meer. Het gaat dan voornamelijk over vrouwen afkomstig uit België, de buurlanden of Oost-Europa.

- Het niveau van het diploma heeft een impact op de zoektocht naar werk van lange duur. Niettemin heeft 8 % van de jongeren met een hoger diploma 24 maanden na de inschrijving nog steeds geen duurzame baan. De groepen met niet-EU-origine krijgen het meest te maken met dit fenomeen. Hoofdzakelijk jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine alsook jongeren uit de groep "andere Aziatische landen".

e) Indexen voor inzetbaarheid en kwetsbaarheid⁵³

- Jongeren die in de beroepsinschakelingstijd zijn ingeschreven, hebben een betere inzetbaarheidsindex dan het gemiddelde van alle werkzoekenden. Het betreft in het bijzonder jongeren van Turkse en Belgische origine. Zij hebben eveneens minder hoge kwetsbaarheidsindexen dan gemiddeld het geval is bij de werkzoekenden.

- De inzetbaarheidsindex is het hoogst bij jongeren van Belgische origine (63,0 %), jongeren uit de buurlanden (55,2 %) en uit Zuid-Europa (53,2%).

- De kwetsbaarheidsindex is het laagst bij jongeren die in de groepen "andere Afrikaanse landen" en "andere Aziatische landen" vallen (respectievelijk 4,8 % en 5,6 %).

- Voor de kwetsbaarheidsindex zijn de man-vrouwverschillen tamelijk gering voor de meeste groepen van jongeren in de

beroepsinschakelingstijd. Uitzondering zijn de jonge vrouwen van Turkse origine en uit "andere Aziatische landen": zij hebben hogere kwetsbaarheidsindexen dan hun mannelijke tegenhangers.

- Jonge vrouwen van Belgische, Europese en Congolese/Burundese/Rwandese origine hebben een betere inzetbaarheidsindex dan jonge mannen van dezelfde origine.

- De inzetbaarheidsindex van jonge vrouwen van Belgische origine is bijna dubbel zo hoog als die van jonge vrouwen uit "andere Afrikaanse landen". Hun kwetsbaarheidsindex is dan weer bijna tweemaal lager dan die van jonge vrouwen van Turkse origine.

⁵³ De inzetbaarheidsindex peilt naar de tijd die de persoon aan werk en opleiding heeft gespendeerd in de 36 maanden volgend op de inschrijving bij Actiris. De kwetsbaarheidsindex meet voor dezelfde periode hoe vaak de persoon als werkloze, OCMW-steuntrekker en zieke/invaliden staat geregistreerd.

Gezinssamenstelling en vrouwelijke tewerkstelling

a) Sociodemografisch kader

- Een kwart van de werkzoekende vrouwen van Belgische origine woont alleen, een kwart woont bij zijn ouders en ongeveer een derde woont samen met een partner (waarvan 16,4 % met minstens één kind en 15,3 % zonder kinderen). Bijna één op de acht staat aan het hoofd van een eenoudergezin.
- Het aandeel van de eenoudergezinnen stijgt aanzienlijk bij de vrouwen van Afrikaanse origine: hier draagt ongeveer 1 op 3 de zorg voor de kinderen alleen. Ruim de helft van de Brusselse eenoudergezinnen heeft een niet-Europese afkomst: 23,7 % is van Maghrebijnse origine, 14,5 % van Congolese/Burundese/Rwandese afkomst en 12,1 % komt uit "andere Afrikaanse landen".
- De hoogste percentages vrouwen die met een partner en een of meer kinderen samenwonen, vinden we in de volgende groepen: Turkije (38,5 %), Maghreblanden (36,9 %), Oost-Europa (35,7 %) en andere Aziatische landen (34,4 %).

b) Gezinssamenstelling en vrouwelijke arbeidsparticipatie

- De totale gewerkte tijd in de periode van 36 maanden na de inschrijving ligt in zijn geheel genomen lager bij vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin dan bij vrouwen die met een partner en een of meerdere kinderen samenwonen, vooral bij de vrouwen van Belgische origine en uit de buurlanden.
- Vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin bevinden zich frequenter dan de gemiddelde man en vrouw in een precaire situatie (werkloosheid, OCMW, ziekte/invaliditeit), en dit bij alle origines.

> Voorlopige conclusie

Dit laatste hoofdstuk bekrachtigt een aantal vaststellingen over jongeren in de beroepsinschakelingstijd die we in de twee voorgaande hoofdstukken uiteenzetten. In dit hoofdstuk komen we meer te weten over een relatief lange waarnemingsperiode (36 maanden). Ook nu beschouwen we de nieuwe inschrijving bij Actiris als vertrekpunt voor ons onderzoek:

- Wanneer jongeren in de beroepsinschakelingstijd nog bij hun ouders wonen, blijkt de werkintensiteit binnen het gezin waar zij deel van uitmaken gevolgen te hebben voor hun arbeidsparticipatie. De werkgelegenheidsgraad van jongeren is immers minder goed wanneer geen van de gezinsleden (ouders) werkt. Naarmate het aantal werknemers binnen het gezin toeneemt, stijgt ook de werkgelegenheidsgraad, ook al moeten we dit nuanceren naargelang de origine. Vanaf één werknemer in het gezin is de impact op de werkgelegenheidsgraad van de jongeren minder opvallend (in het bijzonder bij de jongeren van Turkse origine).
- Hoewel het studieniveau binnen een groep van een bepaalde origine een invloed heeft op de toegang tot werk van jongeren, noopt de vergelijking tussen de verschillende groepen ons tot het plaatsen van een kanttekening: wat betreft de werkgelegenheidsgraad bij een lange tewerkstelling 36 maanden na inschrijving halen jongeren van buitenlandse origine bij een gelijk studieniveau namelijk minder voordeel uit hun diploma dan jongeren van Belgische origine. Deze vaststelling geldt des te meer voor jongeren van Afrikaanse origine, want zij scoren minder goed wanneer zij een diploma van het hoger onderwijs hebben.
- Over het algemeen zien we dat het leeftijdseffect in het voordeel van de jongeren in de beroepsinschakelingstijd speelt, aangezien hun werkintensiteit over de volledige beschouwde periode beter is dan het gemiddelde van de werkzoekenden (alle leeftijden). Toch komt naar voren dat de werkintensiteit van jongeren van Afrikaanse origine bijzonder laag ligt. Verder is hun participatiegraad voor lange tewerkstellingen in vergelijking met alle jongeren het minst hoog. De verklaring hiervoor ligt in het feit dat zij betrekkelijk lang moeten wachten alvorens zij een duurzame job vinden.
- Het aspect woonplaats is eveneens bepalend

voor de participatiegraad van jongeren. In de wijken van de arme sikkkel is de werkintensiteit systematisch zwakker dan elders in het Brussels Gewest. Dit klopt voor alle groepen, behalve voor de jongeren van Maghrebijnse origine van wie de werkintensiteit hetzelfde (maar aan de lage kant) blijft, ongeacht de woonplaats. Wonen in een wijk met een zwakke socio-economische index heeft bovendien een negatieve impact op de inzetbaarheidsindex van jongeren in de beroepsinschakelingstijd. Opnieuw is de impact van de woonplaats minder uitgesproken voor de groepen met een reeds lage index (jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine).

- Zoals aan het einde van de twee vorige hoofdstukken werd aangehaald, brengt de kruising van het geslacht en de origine naar voren dat vrouwen van Belgische origine een relatief voordelige positie innemen tegenover de vrouwen (maar ook tegenover de mannen) van buitenlandse origine (vooral van niet-Europese origine): deze vrouwen scoren het best qua werkintensiteit en ze slagen er sneller in om werk van lange duur te vinden dan andere groepen (ongeacht het geslacht). De verschillen tussen vrouwen van niet-Europese origine en vrouwen van Belgische origine zijn overigens groter dan de verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft de participatiegraad voor lange tewerkstellingen. **Deze resultaten dreigen elke genderanalyse van de arbeidsmarkt die niet tegelijk de factor "origine" in aanmerking neemt onvolledig te maken.**

- De duur van de zoektocht naar een lange tewerkstelling is een indicator van de stabilisering van het traject dat de persoon op de arbeidsmarkt aflegt. Jongeren van niet-Europese origine, in het bijzonder jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine, doen er gemiddeld langer over om zich duurzaam op de arbeidsmarkt in te schakelen. Zelfs wanneer zij houder zijn van een diploma van het hoger onderwijs, doen zij er langer over (in sommige gevallen zelfs jaren) om een betrekking van lange duur te vervullen. Diploma's van het hoger onderwijs die in een niet-Europees land werden behaald, geven nog minder garantie op een snelle en duurzame professionele inschakeling. We zien dat jongeren van Afrikaanse en Maghrebijnse origine vaker te maken krijgen met overkwalificatie bij aanwervingen en professionele declassering, met als gevolg dat zij in de werkloosheid dreigen vast te lopen en met jobonzekerheid te maken krijgen.

- Bij de jongeren van niet-Europese

origine springen de jongeren van Turkse origine er het meest uit. Zij leggen de beste inzetbaarheidsindex voor, situeren zich voor de werkintensiteit bij de hoogste resultaten en behalen de beste uitstroomgraad naar werk in de categorie van de hogeschoolden in vergelijking met hen van niet-Europese origine. Een van de hypothesen die in dit verband naar voren kan worden geschoven, is dat de bevolking van Turkse origine meer "als gemeenschap" functioneert, wat een vangnet zou kunnen vormen tegenover discriminatie⁵⁴.

- De kwetsbaarheidsindex, die peilt naar het gebruik van vervangingsinkomens zoals werkloosheidsuitkeringen, OCMW-steun, ziekte-/invaliditeitsuitkeringen, ligt in de arme sikket niet noodzakelijk hoger. Jongeren afkomstig uit "andere Aziatische landen" en jongeren van Afrikaanse origine die in de arme sikket wonen, hebben niet alleen een zwakke inzetbaarheidsindex maar ook een zwakke kwetsbaarheidsindex, wat betekent dat zij zowel minder vaak aan het werk en in opleiding zijn als minder vaak een vervangingsinkomen genieten.

Dit derde hoofdstuk belicht ook de deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt, beschouwd vanuit origine en samenstelling van het gezin:

- De vrouwen van niet-Europese afkomst zijn sterker vertegenwoordigd in de kerngezinnen met kinderen en in de eenoudergezinnen (meer dan de helft van de eenoudergezinnen in Brussel telt een niet-Europese moeder, in dit geval van Maghrebijnse of Afrikaanse origine). De Belgische vrouwen wonen vaker alleen of bij hun ouders.

- De combinatie alleenstaande vrouw met zorg voor de kinderen en huisvesting in een sociaaleconomisch achtergestelde buurt, komt frequenter voor bij werkzoekende vrouwen van Turkse, "andere Afrikaanse", Maghrebijnse en Oost-Europese origine. Werkloze of sociaal kwetsbare personen (in dit geval alleenstaande ouders met inwonende kinderen) van niet-Europese afkomst zijn zo vaker terug te vinden in de arme sikket dan hun Belgische tegenhangers. Bij de sociale en territoriale kloof komt dus ook een wezenlijk etnische dimensie.

- Globaal gesteld leidt eenouderschap ertoe dat vrouwen zich in meer of mindere mate, naargelang van hun origine, uit het beroepsleven terugtrekken. Vrouwen aan het hoofd van een eenoudergezin bekleden vaker

een kwetsbare positie (werkloosheid, OCMW, ziekte/invaliditeit) dan de gemiddelde vrouw van dezelfde origine. Dit is minder het geval voor vrouwen met een Afrikaanse achtergrond, bij wie de verlaagde arbeidsdeelname onder alleenstaande moeders met kinderen in huis zich niet vertaalt in het genot van een vervangingsinkomen, wat zou kunnen wijzen op een grotere inactiviteit voor deze vrouwen.

- Vrouwen met zeer jonge kinderen (jonger dan 3 jaar) aan het hoofd van een eenoudergezin zijn minder aan het werk dan moeders in een huishouden met een partner, en dan vooral vrouwen van Belgische en Europese origine (de buurlanden). Deze laatste zijn immers minder aanwezig in laagbetaalde sectoren met flexibele werkuren (zoals de schoonmaak of de horeca). Deze sectoren bieden doorgaans werkkansen voor niet-Europese vrouwen met een lage scholingsgraad of een buitenlands diploma, temeer wanneer zij sociaal kwetsbaar zijn (namelijk wanneer zij de zorg voor de kinderen alleen dragen en er geen verdienende partner is). Dit blijkt ook uit de grotere arbeidsdeelname van vrouwen uit "andere Aziatische landen" in een eenoudersituatie.

54 Torrekens C. en Adam I., Marokkaanse en Turkse Belgen: een (zelf)portret van onze medeburgers, Koning Boudewijnstichting, Brussel, mei 2015.

Algemene conclusie

1. Synthese van de vaststellingen i.v.m. de Jongerengarantie

Over het algemeen hebben werkzoekenden van Belgische origine, en in mindere mate werkzoekenden uit de buurlanden en Zuid-Europa, duidelijk vlotter toegang tot de oplossingen “werk, opleiding of stage”. Meer specifiek zien we dat jongeren van niet-Europese origine van hun kant sterker vertegenwoordigd zijn in de stages en beroepsopleidingen. Stages kunnen de beperkte toegang tot regelmatig werk voor deze jongeren voor een deel compenseren. Dezelfde categorie van jongeren volgt bovendien vaker een socioprofessioneel inschakelingstraject (in het bijzonder de groepen van Afrikaanse afkomst). Wanneer het gaat om de toegang tot werk, lijkt de maatregel van de Jongerengarantie a priori niet te ontsnappen aan de hindernissen waar jongeren van niet-Europese origine doorgaans tegenaan lopen.

De analyse volgens studieniveau leert ons dat de kansen op een inschakeling op de arbeidsmarkt voor jongeren van niet-Europese origine wel toenemen wanneer ze een diploma van het hoger onderwijs hebben, maar dat er, behalve voor de jongeren van Turkse origine, nog altijd een kloof is met de jongeren van Belgische origine. De evolutie van de uitstromingsgraad naar werk volgens studieniveau over een periode van 3 jaar blijkt eerder positief te zijn.

Dit is vooral merkbaar bij de hogeschoolden (die in absolute waarde minder talrijk zijn in de groepen van niet-Europese afkomst), maar ook bij de jongeren met een lager studieniveau.

Uit de genderanalyse blijkt dat de genderkloof grotendeels gunstig is voor vrouwen van Belgische origine, uit de buurlanden en Zuid-Europa, maar over het algemeen ongunstig is voor vrouwen van “andere Afrikaanse landen”, “andere Aziatische landen” en Oost-Europa. Over een periode van 3 jaar zien we een eerder positieve evolutie van de uitstromingsgraad naar werk bij jonge vrouwen van niet-Europese afkomst.

Kort samengevat onthouden we uit deze resultaten dat de Jongerengarantie, hoewel ze er niet in slaagt om de achterstand qua toegang tot werk van jongeren van niet-Europese origine ten opzichte van jongeren van Belgische en Europese origine volledig weg te werken, toch lijkt te helpen om de kloof te verkleinen, en dit zowel vanuit het perspectief van het studieniveau als vanuit de genderdimensie. Het grootste aandachtspunt is dat men erover moet waken dat deze jongeren niet oneindig in begeleidings- en opleidingstrajecten blijven vaststeken en dat de grote investeringen die ze op dit vlak doen ook in reële werkopportunities uitmondend.

2. Transversale conclusies

In het verlengde van eerdere werken en voortbouwend op de resultaten die de Socio-economische Monitoring van de FOD

Werkgelegenheid en Unia aan het licht heeft gebracht, kunnen we uit deze studie een aantal transversale conclusies trekken.

De structurele dimensie van de ongelijke toegang tot werk op basis van origine

Deze studie heeft aangetoond dat personen op basis van hun origine massaal en systematisch te maken krijgen met ongelijkheid wanneer het gaat om de toegang tot werk. De problematiek van de hoge werkloosheid en de ondertewerkstelling bij bevolkingsgroepen van niet-Europese origine is in Brussel bijzonder prangend in vergelijking met andere grote Belgische steden. In Brussel lopen deze bevolkingsgroepen meer dan elders het risico om in de werkloosheid te verzeilen of in de langdurige werkloosheid verstrikt te raken. Dit betekent dat zij minder snel werk vinden, en nog meer dat zij minder snel een langlopende baan

vinden aan het begin van hun beroepsleven, zelfs bij een gelijk studieniveau.

Tegenover de structurele ongelijkheden in de toegang tot werk worden verschillende strategieën ontpleoid in een poging om zijn kansen om werk te vinden te vergroten. Deze strategieën kunnen zich in het gemeenschapsleven afspelen (jongeren van Turkse origine verlaten zich bijvoorbeeld op de solidariteit binnen de familie of de Turkse gemeenschap). Een andere strategie kan zijn om meer te investeren in begeleidingsacties en beroepsopleiding, zoals het geval is bij jongeren met een Afrikaanse afkomst. Het risico

bestaat er dan in dat men in het domein van de beroepsinschakeling in kringetjes blijft draaien, zonder er echt in te slagen om een duurzame job te vinden. We zien inderdaad bij deze groepen dat de grote begeleidingsinspanningen om hun

inzetbaarheid te vergroten in de loop van het jaar na hun inschrijving bij Actiris niet resulteren in een betere toegang tot werk over een langere waarnemingsperiode (36 maanden). Voor de stages geldt deze vaststelling niet.

Het studieniveau verklaart niet alles

Zelfs bij een gelijk studieniveau ligt de inschakelingsgraad naar (langdurig) werk bij werkzoekenden van niet-Europese origine lager dan bij de werkzoekenden van Belgische of Europese origine (en met name de werkzoekenden uit de buurlanden). We kunnen er niet omheen: jonge werkzoekenden van niet-Europese afkomst halen minder voordeel uit een diploma van het hoger onderwijs, althans in de eerste jaren na hun toetreding tot de arbeidsmarkt, dan jongeren van Belgische origine. In het algemeen geldt dat de kans om snel werk te vinden toeneemt naarmate het studieniveau stijgt. Voor jongeren van niet-Europese origine blijkt dit niet altijd op te gaan: wat de tewerkstelling in een langdurige baan betreft, zijn de verschillen ten opzichte van jongeren van Belgische origine in deze groep groter bij de hooggeschoolden dan bij de laaggeschoolden.

Jongeren van niet-Europese afkomst zijn bovendien benadeeld op het moment dat zij zich op de arbeidsmarkt begeven, aangezien ze oververtegenwoordigd zijn in de lage en middelhoge studieniveaus (respectievelijk basisonderwijs en hoger secundair), terwijl de helft van de jongeren van Belgische origine hogere

studies doet (hogeschool of universiteit). De ongelijkheden op het vlak van onderwijs werken zeer duidelijk door in de ongelijkheden op het vlak van werk⁵⁵. Toch kan de ongelijke toegang tot werk niet alleen hieraan worden toegeschreven. Ook de manier waarop de regionale economie functioneert en discriminerende praktijken in het rekruteringsproces maken dat een deel van de lokale arbeidskrachten de facto wordt uitgesloten.

Het onderzoek van Engler⁵⁶ had aangetoond dat de hogere werkloosheid in het Brussels Gewest niet alleen te verklaren was door de lagere kwalificatieniveaus. Naast deze factor is het feit dat de inwoners van Brussel, met op de eerste plaats de niet-Europese bevolkingsgroepen, een groter risico op werkloosheid lopen ook te verklaren door de specifieke kenmerken van de vraag naar werk in het gewest. Het open karakter van de Brusselse economie, met een tewerkstellingsbekken dat tot ver buiten de administratieve grenzen van het gewest reikt, werkt immers de fenomenen van overkwalificatie en mogelijks discriminatie bij de aanwerving in de hand, door de taalvereisten die de rekruteerders stellen.

De verwevenheden van origine, woonplaats en sociaal statuut

Er is aan de ene kant een sterke samenhang tussen de variabelen woonplaats en origine: werkzoekenden van buitenlandse origine (in het bijzonder van Turkse, Maghrebijnse, "andere Afrikaanse" en Oost-Europese origine) wonen vaker in de arme sikkels dan werkzoekenden van Belgische origine. Aan de andere kant is er ook een sterke samenhang tussen woonplaats en de waarschijnlijkheid om werk te vinden: de arbeidsintensiteit van jonge werkzoekenden is systematisch lager dan elders in het Brussels Gewest.

Dit illustreert dat de factoren origine, woonplaats (wijk) en sociaal statuut (werk of werkloosheid, maar ook gezinssamenstelling) nauw met elkaar verbonden zijn. Deze factoren zijn

onderling verweven en wederzijds versterkend en de combinatie van deze factoren heeft voor de betrokkenen nefaste gevolgen. Een werkzoekende van niet-Europese afkomst die in de arme sikkels woont, maakt nog minder kans om werk te vinden. Bovendien is de kans groter voor vrouwen van niet-Europese origine om inactief te worden, omdat zij ook vaker de status van alleenstaande moeder met zorg voor de kinderen combineren met het wonen in een wijk met een lage sociaal-economische index.

Het zou dus gaan om een dubbel fenomeen van etnische en sociaal-ruimtelijke segregatie: bij de sociale en territoriale kloof komt immers ook een wezenlijk etnische dimensie. Personen met een niet-Europese achtergrond zijn vaker

55 Unia, Diversiteitsbarometer Onderwijs, februari 2018.

56 Engler M., Analyse des déterminants du chômage urbain et politique de rééquilibrage entre l'offre et la demande de travail en Région de Bruxelles-Capitale, januari 2013.

veroordeeld tot het gebied van de arme sikkkel, en zijn tegelijkertijd meer blootgesteld aan het

risico van sociale kwetsbaarheid (werkloosheid, inactiviteit en/of eenouderstatus).

De noodzaak van de kruising tussen gender en origine

De kruising van gender en origine brengt aan het licht dat de genderkloof zich niet alleen ten opzichte van de mannen manifesteert, maar ook tussen vrouwen naargelang van hun origine. Zo bekleden vrouwen van niet-Europese origine systematisch een nadeligere positie dan vrouwen van Belgische origine. Vrouwen van niet-Europese afkomst worden des te meer geconfronteerd met een situatie van sociale kwetsbaarheid. Ze hebben met andere woorden meer kans om in de werkloosheid of inactiviteit te verzeilen, geen werkloosheidsuitkering te ontvangen wanneer ze zonder werk zitten, aan het hoofd van een eenoudergezin te staan met het risico dat zij zich uit het beroepsleven moeten terugtrekken, en terecht te komen in beroepen met een lage verloning, bijvoorbeeld in de horeca, de verzorgingssector of de schoonmaak.

Hoewel vrouwen van Belgische origine nog altijd een lagere werkgelegenheidsgraad hebben dan mannen van Belgische origine leggen zij in de eerste jaren van hun beroepsleven globaal genomen betere resultaten voor dan de mannen (alle origines door elkaar): hun uitstromingsgraad naar werk ligt na 12 maanden beduidend hoger en ze hebben over een periode van 36 maanden ook langer gewerkt. Deze resultaten staan in contrast met de cijfers voor de vrouwen van niet-Europese origine (in dit geval van Marokkaanse en Turkse origine): zij hebben minder vaak toegang tot werk dan de niet-Europese mannen,

ook al hebben ze een hoger studieniveau.

Een eerdere studie over het belang van een intersectionele aanpak in de strijd tegen discriminatie⁵⁷ had reeds aangetoond dat het “vrouw worden” zich bij verschillende origines, tegen een verschillende sociale en politieke achtergrond, verschillend voltrekt. Vrouwen van Belgische origine voelen bij hun toetreding tot de arbeidsmarkt niet onmiddellijk het nadeel van hun vrouw zijn. Het is pas in de loop der jaren dat de genderkloof zich verdiept en dat zij de effecten ervan gewaarworden. Vrouwen van buitenlandse (niet-Europese) afkomst worden van hun kant op de arbeidsmarkt meteen geconfronteerd met het gewicht van hun gender: ze krijgen te maken met professionele downgrading (zoals in de verzorgingssector) of zijn onderhevig aan mechanismen of logica's die hen van het beroepsleven verwijderd houden (zij dragen de gezinslast, bijvoorbeeld als hoofd van een eenoudergezin, of ze worden gediscrimineerd omdat ze bijvoorbeeld een hoofddoek dragen).

Op grond van deze verschillende analyse-elementen blijkt dat het absoluut noodzakelijk is dat een gendermainstreamingbeleid ook rekening houdt met de dimensie origine, omdat we anders het risico lopen dat de obstakels en de specifieke discriminatie waar vrouwen van niet-Europese origine mee te maken krijgen, verborgen blijven.

De niet-erkenning van in het buitenland verworven kwalificaties

De kwestie van de gelijkschakeling van de diploma's wordt vaak naar voren geschoven als verklaring voor het feit dat personen met een buitenlands diploma moeilijk werk vinden op de Belgische arbeidsmarkt. In werkelijkheid stelt het probleem zich niet in gelijke mate voor alle origines. Het land waar het diploma werd behaald, heeft een onmiskenbare invloed op de professionele inschakeling. De resultaten van deze studie tonen immers aan dat een werkzoekende die in een van de buurlanden heeft gestudeerd meer kans heeft om werk te vinden dan een werkzoekende die zijn diploma in een “ander Afrikaans land”, “een ander Aziatisch land” of Oost-Europa heeft behaald. De procedure voor gelijkwaardigheidserkenning

is voor velen een waar hindernissenparcours en stelt nog hogere criteria aan gediplomeerden uit deze herkomstgroepen.

Als gevolg hiervan zien we dat de effecten van professionele downgrading en overkwalificatie bij de aanwerving, die voortvloeien uit de niet-erkenning van diploma's, vooral de groepen met een diploma dat buiten de Europese Unie werd behaald, treffen, en met name de personen afkomstig uit Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara, Azië en Oost-Europa. Deze personen lopen ook vaker het risico dat hun kwalificaties op de Belgische arbeidsmarkt niet worden erkend wanneer ze niet aan de hand van een diploma kunnen

⁵⁷ Bentouhami H., Khadhraoui R., Analyse de la transposition du concept d'intersectionnalité dans le cadre de la réforme des instruments de promotion de la diversité et de lutte contre les discriminations, 2018.

worden gestaafd. Zowel de gespecialiseerde als de eerstelijnsdienstverleners in de socioprofessionele inschakelingssector zien regelmatig dat personen die in hun thuisland als metselaar of verpleegster hebben gewerkt, maar geen studiebewijs kunnen voorleggen dat deze competenties bevestigt⁵⁸, moeite hebben om tot de arbeidsmarkt toe te treden, en dit ondanks het bestaan van centra voor de erkenning

van competenties. Aangezien vrouwen van buitenlandse origine over het algemeen beter opgeleid zijn dan mannen van buitenlandse origine, worden zij vaker getroffen door de effecten van professionele downgrading als gevolg van de niet-gelijkwaardigheidserkenning van hun diploma of de niet-validering van eerder verworven ervaring.

In de context verankerde discriminatie

De intersectionele aanpak⁵⁹ had al aangetoond dat de bevolkingsgroepen die in de sector werk het meest gediscrimineerd worden niet noodzakelijk degene zijn die in de statistieken het meest zichtbaar zijn. In dit opzicht heeft deze studie herbevestigd dat de variabele origine bijzonder waardevol is bij het meten van de ongelijke toegang tot de arbeidsmarkt. Desondanks volstaat deze variabele niet om dit fenomeen volledig te bevatten, vermits origine niet de volledige lading van etniciteit dekt. We hebben gezien dat bepaalde aspecten van deze lading, zoals huidskleur, religieuze factoren (het dragen van een hoofddoek) of het behoren tot een bepaalde volksgroep (de Roma) aan de variabele origine ontsnappen. Dergelijke aspecten kunnen bijgevolg onzichtbaar blijven en bij het bestuderen van discriminatie een “dode hoek” blijven als we de problematiek alleen tot nationale herkomst beperken.

Dit herinnert ons eraan dat het concept etniciteit voortdurend in beweging is en permanent verandert in het licht van de bestaande sociale verhoudingen. Discriminatie op basis van etnische kenmerken moet dus altijd worden begrepen binnen de sociale context die deze discriminatie voortbrengt. De problematiek van

de ongelijke toegang tot werk loopt immers gelijk met die van de raciaal gekleurde perceptie van bevolkingsgroepen van niet-Europese origine. Een werkgever die personeel aanwerft, kan er bijvoorbeeld etnisch discriminerende praktijken op nahouden om klanten die vooroordelen hebben over bepaalde groepen niet voor het hoofd te stoten.

Bij het onderzoeken van dit fenomeen dient men ook een subjectieve dimensie in acht te nemen. Hoewel origine toelaat om het massale en structurele karakter van discriminatie te objectiveren, zegt het niets over de dynamieken die binnen de meest gediscrimineerde bevolkingsgroepen bestaan en de inspanningen die zij leveren om toch aan werk te geraken. Denken we bijvoorbeeld aan de jongeren van Turkse origine, die, volgens een aantal enquête⁶⁰, sterk het gevoel hebben gediscrimineerd te worden, maar toch bij hun toetreding tot de arbeidsmarkt betere resultaten laten optekenen dan de andere jongeren van niet-Europese origine. Indien Turkse jongeren niet over het vangnet van hun gemeenschap zouden beschikken, zouden ze waarschijnlijk evenveel moeite hebben om werk te vinden als bijvoorbeeld jongeren van Maghrebijnse origine.

3. Synthese van de vaststellingen volgens herkomstgroep

In dit deel willen we niet een volledige inventaris maken van alle resultaten voor iedere groep van buitenlandse origine, maar willen we wel voor elk van deze groepen de meest opvallende vaststellingen op een rijtje zetten. Een aantal van deze vaststellingen zijn trouwens gemeenschappelijk aan verschillende groepen: zo zijn er gelijkenissen te vinden tussen de groepen met een Afrikaanse origine en de groep met een Maghrebijnse afkomst, net zoals

er parallellen zijn tussen deze laatste groep en de personen met een Turkse afkomst. Deze samenvattende analyse moet in feite worden gelezen met inachtnaam van de verschillende hoofdstukken waaruit deze studie bestaat, en in het bijzonder de voorlopige conclusies op het eind van ieder hoofdstuk.

58 CIRé, La reconnaissance des qualifications professionnelles en l'absence de diplôme, juli 2018.

59 Bentouhami H., Khadhraoui R., op. cit.

60 Torrekens C., Adam I., ibid.

Bevolkingsgroepen met origine “andere Afrikaanse landen” en “Congo/Burundi/Rwanda”

De groepen afkomstig uit “andere Afrikaanse landen” en “Congo/Burundi/Rwanda” vertonen een aantal gelijkenissen, maar ook een aantal verschillen. Het onderwijstraject is een van de grootste verschilpunten tussen beide groepen. De grote meerderheid van de werkzoekenden met een “andere Afrikaanse” origine heeft buitenlandse studies gevolgd die in België niet erkend zijn, terwijl de werkzoekenden van Congolese/Burundese/Rwandese origine in gelijke mate ofwel een buitenlands diploma bezitten, ofwel in België een diploma hebben behaald. Hoewel het waardeverlies van het diploma en het zich niet kunnen beroepen op competenties die in het land van herkomst werden verworven dus voor beide groepen realiteit zijn, stelt dit probleem zich sterker voor werkzoekenden afkomstig uit “andere Afrikaanse landen”. Deze laatste groep bevindt zich ook vaker in een situatie van niet-vergoede werkloosheid. Het feit dat de migratiebewegingen van de bevolkingen uit deze groep recenter zijn, vormt zeer waarschijnlijk een deel van de verklaring. Nieuwkomers kunnen immers moeilijker voldoen aan de voorwaarde van het verplichte aantal gewerkte dagen om recht te krijgen op een werkloosheidsuitkering.

Hoewel er dus verschillen zijn, geldt voor beide groepen dat ze massaal in de werkloosheid en de ondertewerkstelling vertegenwoordigd zijn. Deze overeenkomst pleit ervoor om ze toch samen te onderzoeken. De resultaten die uit deze studie naar voren komen, wijzen er immers op dat er ten aanzien van bevolkingsgroepen met een Afrikaanse achtergrond hardnekkige discriminatiemechanismen blijven bestaan, waarbij zwarten in de Belgische maatschappij (en bij uitbreiding in de Europese maatschappijen) uitgesloten, betutteld of genegeerd worden. Deze bevolkingsgroepen kampen dus met specifieke hindernissen wanneer zij zich op de arbeidsmarkt willen begeven en hun studieniveau speelt niet noodzakelijk in het voordeel van een grotere socio-economische

inclusie⁶¹. De jongeren uit deze groepen hebben de laagste uitstromingsgraad naar werk tijdens de beroepsinschakelingsstijd en kennen dus een bijzonder moeilijke instap in het beroepsleven: drie jaar na de betreding van de arbeidsmarkt vormen zij de grootste groep binnen de groep personen die niet werken. Daartegenover staat dat deze jongeren, en vooral dan de jongeren afkomstig uit “andere Afrikaanse landen”, oververtegenwoordigd zijn in de beroepsopleidingen en de inschakelingsacties. Deze overinvestering in opleiding en inschakelingsacties, die de toegang tot werk niet lijkt te bevorderen, weerspiegelt waarschijnlijk een poging om een tekortkoming op het vlak van scholing en het ontbreken van een professioneel netwerk te compenseren. Een andere verklaring kan zijn dat deze groepen eens zoveel inspanningen moeten doen om tegengewicht te bieden tegen de effecten van professionele downgrading en de typische vormen van discriminatie op de arbeidsmarkt waaraan zij onderhevig zijn.

De beschouwing vanuit genderperspectief leert ons dat vrouwen uit deze twee herkomstgroepen oververtegenwoordigd zijn in bepaalde beroepsdomeinen, zoals de medische/paramedische sector en de horeca, wat wijst op de gelaagdheid van de arbeidsmarkt op zowel genderniveau als herkomstniveau. Voor vrouwen van buitenlandse origine (in dit geval vrouwen met een Afrikaanse afkomst), die zich op het snijpunt van beide niveaus bevinden, zijn de hindernissen op de arbeidsmarkt des te zwaarder. De studie toont tevens aan dat ongeveer een derde van de vrouwen met een “andere Afrikaanse” en een “Congolese/Burundese/Rwandese” origine alleen aan het hoofd van een eenoudergezin staat. De problematiek van de eenoudergezinnen, met de bijbehorende effecten op de toegang tot werk en het risico op armoede, leeft dus sterk onder de vrouwen in deze twee groepen.

De bevolkingsgroep van Maghrebijnse origine

De groep van Maghrebijnse origine is onder de werkzoekenden ingeschreven bij Actiris het sterkst vertegenwoordigd. Deze groep belichaamt, samen met onder andere de groepen uit “andere Afrikaanse landen” en “Congo/Burundi/Rwanda”, de problematiek van de

oververtegenwoordiging van werkzoekenden van niet-Europese origine en is, na deze laatste, de groep die het zwaarst wordt getroffen door werkloosheid en ondertewerkstelling in het Brussels Gewest.

Zoals ook het geval is voor de personen met

⁶¹ Demart S., Schoumaker B., Godin M., Adam I., Burgers met Afrikaanse roots: een portret van Congolese, Rwandese en Burundese Belgen, Koning Boudewijnstichting, Brussel, november 2017.

een “andere Afrikaanse” en een “Congoles/Burundese/Rwandese” origine, is de grote werkloosheid onder personen van Maghrebijnse afkomst te wijten aan het feit dat zij na hun inschrijving bij Actiris moeilijk een eerste (langlopende) job vinden. Dit geldt onder meer voor jongeren ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd, die voor een groot deel te maken krijgen met onstabiele werksituaties (opeenvolging van korte werkperiodes en periodes van werkloosheid of inactiviteit) en verstriking in de werkloosheid. Deze vaststelling is niet zonder gevolgen, want aangezien de inschakelingsuitkeringen beperkt zijn tot maximum drie jaar lopen deze jongeren een groter risico om van het recht op deze uitkeringen te worden uitgesloten. Dit, in combinatie met lagere kansen op een duurzame tewerkstelling, stelt hen bloot aan een grotere sociale en economische kwetsbaarheid.

Voor de werkzoekenden van Maghrebijnse origine is het diplomaniveau een zeer belangrijk element. Deze groep werkzoekenden is vaker lager geschoold en heeft anderzijds in het hoger secundair onderwijs vaker een technische of beroepsrichting gevolgd. Slechts een bijzonder klein aandeel heeft een diploma van het hoger onderwijs behaald. Deze groep cumuleert in werkelijkheid verschillende vormen van segregatie die elkaar aanvullen en versterken: segregatie in het onderwijs, maar ook ruimtelijke

segregatie, die beide een negatieve invloed hebben op de beroepsinschakeling en sociale segregatie in de hand werken.

Kenmerkend voor deze groep zijn ook de zeer specifieke genderverschillen. Vrouwen van Maghrebijnse origine bevinden zich vaker dan mannen van dezelfde origine in een situatie van niet werken of zelfs inactiviteit, ook al hebben zij gemiddeld een beter studieniveau. Zij zijn vaker ingeschreven in de medische/paramedische sector, pedagogie en schoonmaak.

Hoewel de genderkloof het grootst is bij de werkzoekenden van 55 jaar en ouder, zien we dat het hogere studieniveau van de vrouwen van Maghrebijnse origine zich evenmin vertaalt in een duidelijk betere positie op de arbeidsmarkt. Deze vaststelling contrasteert met de resultaten voor de jonge vrouwen van Belgische origine, die meer dan de Belgische jonge mannen aan het werk zijn. Jonge vrouwen van Maghrebijnse origine halen op de arbeidsmarkt minder voordeel uit hun diploma. De specifieke hindernissen waarmee zij (en ook vrouwen van Turkse origine) worden geconfronteerd wanneer zij in het beroepsleven willen stappen, zijn hier niet vreemd aan. Een van deze hindernissen is het dragen van een hoofddoek. “Gesluierte” vrouwen bevinden zich op het snijpunt van de dimensies gender, origine en zichtbare religieuze overtuiging, en zijn daardoor driemaal zo kwetsbaar op de arbeidsmarkt.

De bevolkingsgroep van Turkse origine

De groep van Turkse origine vertoont een aantal gelijkenissen met de groep van Maghrebijnse origine. Deze groep is vaker langdurig werkloos, het aandeel laaggeschoolden ligt er relatief hoog, en de jongeren zijn oververtegenwoordigd in het middelhoge studieniveau, in het bijzonder in de technische en beroepsrichtingen, en zijn ondervertegenwoordigd in de hoge studieniveaus.

De kruising tussen gender en origine leert ons dat vrouwen van Turkse origine, net als vrouwen van Maghrebijnse origine, een specifieke positie bekleden en oververtegenwoordigd zijn in de beroepsdomeinen schoonmaak en handel. De genderverschillen tekenen zich niet enkel af ten opzichte van de mannen van dezelfde afkomst, maar ook ten opzichte van de vrouwen van Belgische origine (intragenderkloof). We zien dat jonge vrouwen van Turkse origine over een lange waarnemingsperiode in totaal minder hebben gewerkt dan jonge mannen van dezelfde afkomst en dat de uitstromingsgraad naar werk

na 12 maanden voor beide genders gelijkloopt, terwijl het aantal vrouwen met een diploma hoger onderwijs gevoelig hoger ligt.

Een opmerkelijk verschil met de groep van Maghrebijnse origine is dat jongeren van Turkse afkomst ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd sneller werk vinden, in het bijzonder wanneer zij hooggeschoold zijn. In vergelijking met alle andere jongeren van niet-Europese herkomst hebben de jongeren van Turkse origine een betere inzetbaarheidsindex en een hogere werkintensiteit. Zoals reeds gezegd, zou het uitgebreidere “netwerk” van de Belgisch-Turkse gemeenschap⁶², voor een deel een tegengewicht kunnen bieden tegen de discriminerende opvattingen waarmee jongeren met een Turkse achtergrond te maken kunnen krijgen. Hierdoor zouden zij gemakkelijker aan het werk kunnen gaan dan jongeren uit andere niet-Europese herkomstgroepen.

62 Torrekens C. et Adam I., Ibid.

De bevolkingsgroep met een “andere Aziatische” origine

De groep afkomstig uit “andere Aziatische landen” wordt gekenmerkt door een van de laagste werkgelegenheidsgraden in vergelijking met de andere groepen. Een belangrijk aandeel van de werkzoekenden van deze origine geniet geen werkloosheidsuitkeringen en is niet ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd. Het feit dat een ruime meerderheid van deze werkzoekenden een buitenlands diploma heeft dat in België niet erkend is (zoals ook het geval is bij de groepen afkomstig uit “andere Afrikaanse landen” en Oost-Europa), heeft grote gevolgen voor de toegang tot de arbeidsmarkt, maar ook voor de toegang tot inschakelingsuitkeringen. Werkzoekenden zonder gelijkgesteld diploma komen in principe immers niet voor deze uitkeringen in aanmerking.

Er zijn vandaag meer jonge werkzoekenden van “andere Aziatische” origine ingeschreven in de beroepsinschakelingstijd dan enkele jaren geleden. Deze evolutie kan het resultaat zijn van een relatieve toename van de bevolking uit deze landen (door een positief natuurlijk en/of

migratiesaldo). Maar ze kan ook duiden op een generationeel effect van de migratiegeschiedenis van deze bevolkingsgroep: de migranten van de eerste generatie die in hun herkomstland hebben gestudeerd, ruimen geleidelijk aan plaats voor de nieuwe generaties die in België geboren en opgeleid zijn. We zien dezelfde tendens bij de werkzoekenden van Oost-Europese origine.

De jonge werkzoekenden uit deze groep hebben de slechtste cijfers wanneer het gaat om de toegang tot een oplossing werk, opleiding of stage in het kader van de Jongerengarantie, maar ze zijn daarentegen meer aanwezig in de begeleidingstrajecten naar werk. Na de groep “andere Afrikaanse landen” is het genderverschil op het vlak van tewerkstelling het grootst bij de jonge werkzoekenden met een “andere Aziatische” afkomst. De vrouwen lijken meer moeite te hebben om zich op de arbeidsmarkt in te schakelen en lopen ook meer risico op professionele downgrading, aangezien ze vaker vertegenwoordigd zijn in flexibele en slecht betaalde sectoren zoals de horeca en de handel.

De bevolkingsgroepen van Oost-Europese origine

Terwijl werkzoekenden van Europese origine op de arbeidsmarkt over het algemeen een voordeligere positie hebben dan werkzoekenden van niet-Europese origine, is dit anders voor de groep “Oost-Europa”. Op het eerste gezicht legt deze groep een lage werkloosheidsgraad en een gemiddelde werkgelegenheidsgraad voor, maar wanneer we de trajecten naar werk van dichterbij bekijken, bemerken we een relatieve kwetsbaarheid bij deze werkzoekenden. Zowel qua genderverschillen, als qua etnostratificatie van de beroepsdomeinen, vergoede werkloosheid en gewerkte tijd in de eerste jaren van het beroepsleven, zijn werkzoekenden van Oost-Europese afkomst geneigd resultaten te vertonen die dichterbij die van de groepen van niet-Europese origine aanleunen dan bij die van de groepen van Europese origine.

Een verklaring hiervoor is de positie van “nieuwe leden van de Europese Unie” van de landen uit deze groep. Wat deze studie betreft, is de toegang van Bulgaren en Roemenen tot de Belgische arbeidsmarkt relatief recent. Een ruime meerderheid van hen heeft in het buitenland school gelopen zonder gelijkwaardigheidserkenning van het diploma in België, wat, zoals we weten, een tewerkstelling bemoeilijkt.

Daarnaast is er wat deze Oost-Europese groep betreft de specifieke kwestie van de Roma afkomstig uit Oost-Europa, die aan de statistische indeling naar nationale afstamming ontsnappen. Amnesty International klaagt regelmatig de discriminatie aan die Roma in heel Europa moeten ondergaan. Hun levenswijze, die zich in een heterogene en bewegende omgeving afspeelt, maakt hen onderhevig aan specifieke vormen van segregatie van racistische aard. Dit heeft reële nadelige gevolgen voor de toegang van deze bevolkingen tot de fundamentele rechten in de sectoren onderwijs, huisvesting, maar ook werk. Ook al lijden zij in België een minder nomadisch leven dan in het verleden⁶³, toch blijft men hen op de arbeidsmarkt discriminerend behandelen, wat ook doorweegt in de werkloosheids- en werkgelegenheidsstatistieken voor de groep van Oost-Europese origine.

63 Geurts K., Roma in beweging. Diverse groepen en evoluties in Brussel. Handvaten voor onderwijs en hulpverlening. Foyer, Brussel, juni 2014.

Bevolkingsgroepen met origine “buurlanden” en “Zuid-Europa”

De groep werkzoekenden afkomstig uit een buurland is de groep die, van alle groepen werkzoekenden met een buitenlandse afkomst, op de arbeidsmarkt de meest gunstige positie bekleedt. Dat hun werkgelegenheidsgraad in deze studie redelijk laag is, heeft te maken met het feit dat de gegevens van de Kruispuntbank geen rekening houden met de banen bij internationale instellingen. Als hiermee wel rekening wordt gehouden, ligt de werkgelegenheidsgraad van deze bevolkingsgroep in de buurt van of zelfs boven die van de bevolking van Belgische origine.

Iets minder dan de helft van de werkzoekenden afkomstig uit een buurland heeft niet in België gestudeerd. Wanneer we de uitstromingsgraad naar werk bekijken, zien we dat zij niettemin aan het begin van hun beroepsleven veel minder moeilijkheden hebben om de arbeidsmarkt te betreden dan de werkzoekenden afkomstig uit een “ander Afrikaans land” of een “ander Aziatisch land”, die zoveel meer vertegenwoordigd zijn in de categorie met buitenlandse studies. Onder de discriminerende logica's die deze laatste meer zouden treffen, vinden we de kwestie van de diplomagelijkschakeling. De groep “buurlanden”, die het grootste aandeel werkzoekenden met een in het buitenland behaald diploma hoger onderwijs herbergt, lijkt inderdaad minder

getroffen door de belemmeringen van een beleid van niet-gelijkwaardigheid van diploma's. Een diploma hoger onderwijs behaald in een van de buurlanden zou op de arbeidsmarkt minder waarde verliezen dan een diploma van hetzelfde niveau behaald in een Afrikaans land, ook al is men in beide gevallen verplicht om het buitenlandse diploma gelijkwaardig te laten verklaren. Werkzoekenden afkomstig uit de buurlanden vinden bijgevolg gemakkelijker een plaatsje op de Brusselse arbeidsmarkt, die met haar goederen- en diensteneconomie een zeer grote verbruiker is van hooggediplomeerde profielen.

De kwalificatiestructuur van de werkzoekenden afkomstig uit Zuid-Europa ziet er een beetje anders uit. Deze werkzoekenden zijn immers sterker vertegenwoordigd in de lagere studieniveaus, zowel wanneer ze in België hebben gestudeerd als wanneer ze in hun thuisland school hebben gelopen. De uitstromingsgraad naar werk is over het algemeen vergelijkbaar met die van de werkzoekenden uit de buurlanden. Wanneer we een lange periode in acht nemen (36 maanden) zijn zij zelfs geneigd om bij een gelijk studieniveau betere cijfers voor te leggen qua tewerkstelling in een langlopende baan of totale gewerkte tijd.

4. Discussie en vooruitzichten

De klinische behandeling van de werkloosheid⁶⁴ veronderstelt dat de uitweg uit de werkloosheid wordt verbonden aan het vermogen van het individu om zich op de arbeidsmarkt te positioneren, via de verhoging van zijn inzetbaarheid, of met andere woorden zijn bekwaamheid om professionele competenties te verwerven en te behouden. In dit perspectief hebben de individuele eigenschappen van de werkzoekende een grote invloed op zijn traject op de arbeidsmarkt, en dit (zo goed als) los van de vraag naar werk van de bedrijven. Dit standpunt had lange tijd de bovenhand bij het verklaren van de hoge werkloosheid onder bevolkingsgroepen van buitenlandse origine. Hun hogere vertegenwoordiging in de werkloosheid zou zo te wijten zijn aan factoren zoals een slechte kennis van de landstalen of een tekort aan kwalificaties (ofwel omdat ze in het buitenland zijn verworven en in België niet erkend zijn, ofwel omdat hun diploma te laag is).

Deze visie begint echter te wankelen wanneer rond de jaren 2000 wetenschappelijk wordt bewezen dat er een hardnekkig fenomeen van discriminatie bij de aanwerving bestaat, waardoor de economische factor, de werking van de bedrijven en de selectie- en wervingspraktijken in de kern van het debat komen te staan. Werkloosheid zou niet meer alleen vanuit de werklozen zelf worden verklaard (in dit geval van vreemde origine), die onvoldoende inzetbaar zouden zijn, maar de verantwoordelijkheid zou vooral liggen bij structurele mechanismen die al lang vóór de toetreding tot de arbeidsmarkt massaal tot uitsluiting leiden. Dit standpunt weerspiegelt een verschuiving van het individuele onderzoeksniveau naar een meer systemisch niveau.

De variabele origine is in dit opzicht een instrument dat deze verschuiving kan begeleiden, door de structureel ongunstigere positie op de arbeidsmarkt van bevolkingsgroepen van niet-

64 Oriane J.-F. en Conter B., Les politiques d'employabilité en Belgique : traitement clinique des chômeurs et traitement statistique du chômage, Recherches sociologiques et anthropologiques 38-2, 2007.

Europese origine ten opzichte van de bevolking van Belgische origine op een objectieve manier weer te geven. Deze variabele onthult hoezeer de problematiek van de ongelijke toegang tot werk niet gereduceerd kan worden tot alleen de factor studieniveau, aangezien, zoals deze analyse aantoonde, een werkzoekende van niet-Europese afkomst met hetzelfde diplomaniveau er ondanks alles toch langer over doet om werk te vinden (en vooral een betrekking van lange duur).

Origine is dus een waardevol instrument, maar wel op voorwaarde dat men erover waakt om er geen intrinsieke betekenis aan te verbinden. Het gebruik van de waarde origine krijgt pas zijn volledige kracht in het licht van hetgeen hij onrechtstreeks blootlegt: het bestaan van sociale verhoudingen waarin de mogelijkheid tot discriminatie en ongelijke behandeling verankerd zit. Origine zegt niets op zich en kan alleen gelezen worden in de nooit neutrale omringende context. In die zin onthult origine de etnische en raciale breuklijn die door de maatschappij loopt en die een invloed heeft op de beschikbaarheid van materiële en symbolische mogelijkheden (in het domein werk, maar bijvoorbeeld ook op het vlak van huisvesting). Het structurele karakter van de nadelen die bevolkingsgroepen van niet-Europese origine ondervinden, vanaf het onderwijs tot de tewerkstelling, getuigt hiervan. Het repetitieve karakter van de vaststellingen bevestigt dat het om een hardnekkige tendens gaat die de invoering van positieve acties (zoals cijferdoelstellingen) legitimeert om de manifeste ongelijkheden op de arbeidsmarkt op etnische en raciale basis te corrigeren.

Optreden tegen de ongelijkheden en tegen discriminatie op de arbeidsmarkt op grond van origine, veronderstelt dus onvermijdelijk dat we deze fenomenen in een globalere context kaderen, waar etnische en raciale kenmerken systemisch en structureel tot ongelijkheid in de toegang tot bepaalde mogelijkheden leiden. Het gewicht van de koloniale geschiedenis op de perceptie van de zwarte bevolkingsgroepen, de sociaal-politieke constructie van de islam en de negatieve eigenschappen die eraan worden verbonden, de minachting ten aanzien van Roma enz. zijn stuk voor stuk dimensies van deze context en van de etnisch-raciale breuklijnen die deze context doorkruisen. In deze optiek is discriminatie op de arbeidsmarkt niet los te zien van racisme, wanneer dit laatste begrepen wordt als een sociale machtsverhouding en de gevolgen van die verhouding.

Deze discriminatie gebeurt structureel en

op grote schaal en kan daarom niet worden herleid tot een moreel en individueel verantwoordelijkheidsniveau. Achter een ongelijke behandeling ligt niet noodzakelijk een impliciete of expliciete bedoeling. Deze ongelijkheid komt veeleer voort uit afwijzingsmechanismen en stigmatiserende processen op verschillende niveaus en in verschillende gradaties, die, bij elkaar opgeteld, tot ernstige of minder ernstige vormen van uitsluiting van bevolkingsgroepen van vreemde origine leiden. Een beleid om de diversiteit in de ondernemingen te bevorderen en discriminatie te bestrijden, kan pas doeltreffend zijn als rekening wordt gehouden met deze mechanismen: het beneden zijn niveau werken en professionele downgrading van met name personen die hun diploma niet in de Europese Unie hebben behaald, overkwalificatie bij de aanwerving waardoor de plaatselijke arbeidskrachten (voornamelijk van buitenlandse afkomst) moeten concurreren met arbeidskrachten van buiten het gewest, de “plakkende vloer”⁶⁵ waar vrouwen van buitenlandse origine aan blijven vastkleven enz.

De overheidsinstellingen hebben hierin een voorbeeldfunctie te vervullen via het stimuleren van maatregelen en het invoeren van beleidslijnen die de privésector vervolgens kunnen inspireren. Om een representatief personeelbestand te krijgen (op alle trappen van de hiërarchie en in de beheersorganen) moet op verschillende vlakken worden ingezet: cijferdoelstellingen gekoppeld aan origine, nieuwe vormen van participatief en democratisch beheer in de ondernemingen, een permanente en dialectische dialoog met de burgermaatschappij om nieuwe inzichten in de discriminatieprocessen te bevorderen en de uitvoering van het overheidsbeleid te stimuleren enz. De overheid heeft bovendien de plicht om de privésector tot actie op het vlak van diversiteit aan te zetten. Nog meer dan het bedrijfsniveau moeten hiervoor de sectoren worden geviseerd, om resultaten op macro-economisch niveau te beogen. Tot slot moet de overheid voluit en proactief haar controlerol opnemen om misbruiken en overtredingen van de antidiscriminatiewet door de bedrijven op te sporen.

In een gewest waar 73 % van de bevolking van buitenlandse origine is, zijn delen van de bevolking die men als “etnische minderheden” aanduidt, vandaag in werkelijkheid bijna in de meerderheid. Hun grote maatschappelijke aanwezigheid maakt dat het dus niet langer denkbaar is dat zij in een aantal sectoren van de maatschappij

⁶⁵ De plakkende vloer is een belemmering die voorkomt dat vooral vrouwen van buitenlandse origine hogerop klimmen in hun beroepsleven (in Bentouhami H., Khadhraoui R., op. cit.).

blijvend worden gemarginaliseerd. Uit dit verslag concluderen we dus dat het noodzakelijk is om de (mechanismen die aanzetten tot) ongelijke behandeling in het domein werk op basis van etnische en raciale criteria, waarvan we al meer dan twee decennia weet hebben, uit te roeien. Zoals we doorheen dit rapport hebben gezien, vallen de sociaaleconomische en territoriale breuk samen met de etnisch-raciale breuk. De verschillende polarisatiehaarden overlappen en versterken elkaar in het gewest, wat de kans op geweld doet toenemen.

Tien jaar nadat het gewest een diversiteitsbeleid heeft ingevoerd, moeten we vaststellen dat de instrumenten en maatregelen die worden ingezet voor de bevordering van diversiteit en de strijd tegen discriminatie maar weinig effect hebben gesorteerd. Intentieverklaringen en niet-dwingende maatregelen kunnen niet volstaan om de toegang tot de arbeidsmarkt voor iedereen gelijk te maken. Alleen als er een krachtige politieke wil is om de structurele dimensie van discriminatie aan te pakken, kunnen we maatregelen nemen die effectief doeltreffend zijn en de overheid moet hierin haar verantwoordelijkheid opnemen.

Aanbevelingsvoorstellen

Actiehefbomen voor een optimale integratie van de dimensie origine in het beleid ter bevordering van diversiteit en bestrijding van discriminatie op het vlak van tewerkstelling in het Brussels Gewest

In zijn actieplan ter bestrijding van discriminatie op het vlak van tewerkstelling, dat in december 2016 werd bekendgemaakt, heeft de gewestminister van Tewerkstelling 10 maatregelen voorgesteld om op doeltreffende wijze de strijd aan te binden tegen discriminatie op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze studie leunt aan bij de doelstellingen van dit plan en met name de maatregel om een diversiteitsmonitoring in te voeren. In die zin is deze studie een hulpmiddel voor de besluitvorming, wat ook de reden is waarom er hier aanbevelingen worden geformuleerd. De bedoeling is om zowel ten behoeve van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering als van de sociale partners een inventaris op te maken van de hefbomen die

zouden helpen om de bestaande instrumenten voor de bevordering van diversiteit en de bestrijding van discriminatie te versterken, en de ongelijkheid inzake tewerkstelling op basis van etnische en raciale criteria op doeltreffende wijze aan te pakken.

Deze aanbevelingen vloeien voort uit de vaststellingen en inzichten uit deze studie, en uit de gesprekken die we met academische deskundigen hebben geha⁶⁶. Zij zijn het resultaat van een overleg met de gespecialiseerde diensten van Actiris (de dienst Diversiteit, het Antidiscriminatieloket, de diversiteitsmanager), Unia, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en talent.brussels⁶⁷.

1. Systematisch gebruik maken van de variabele origine in de werkloosheids- en werkgelegenheidsstatistieken en dit kaderen in een evolutief perspectief

- De monitoring van de werkzoekenden op basis van origine in het Brussels Gewest bestendigen om de evolutie van hun deelname aan de arbeidsmarkt te kunnen meten.
- Origine, naast gender, systematisch als transversale onderzoeksvariabele in de werkzaamheden van view.brussels opnemen om 1) de effecten van gekruiste discriminatie die onzichtbaar zijn, op te sporen; 2) de deelname van de bevolkingsgroepen van

buitenlandse origine aan de beroepsopleiding en de tewerkstellingsmaatregelen te meten (in verband met de ordonnantie van 23 juni 2017 betreffende de tewerkstellingssteun in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest); 3) de impact van het einde van het recht op inschakelingsuitkeringen op basis van origine te meten.

- De dossiers die het Antidiscriminatieloket behandelt kwantitatief benutten.

2. Een kwalitatieve benadering voor het onderzoek naar etnische en raciale discriminatie ontwikkelen

- De instrumenten voor kwantitatieve metingen (zoals monitoring en indicatoren) aanvullen met gerichte kwalitatieve enquêtes

bij de werkzoekenden om rekening te houden met hun subjectieve ervaring en hun gevoel van discriminatie te meten.

66 Nouria Ouali (ULB), Ilke Adam (VUB).

67 Veerle Vanderleen (dienst Diversiteit van Actiris), Fatima Zibouh en Francine Devriese (Antidiscriminatieloket), Touria Ouchan (diversiteitsmanager van Actiris), Bruno Martens en Louise Callier (Unia), Pauline Loecx (Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen), Younous Lamghari (talent.brussels).

➤ Een onderzoek voeren naar het fenomeen van de onderrapportage van klachten om de structurele mechanismen van discriminatie

inzake tewerkstelling op etnische en raciale basis beter te kunnen begrijpen.

3. De representativiteit binnen de overheidsinstellingen vergroten

➤ De variabele origine introduceren in de gegevens die het Observatorium van de Gewestelijke Publieke Werkgelegenheid verzamelt.

➤ De nationale afstamming in de prioriteiten van de regering inzake diversiteit integreren om in de gewestelijke monitoring indicatoren op basis van origine te kunnen ontwikkelen.

➤ Dwingende cijferdoelstellingen op basis van origine invoeren in de diversiteitsplannen van

plaatselijke en gewestelijke overheidsbedrijven en sancties voorzien wanneer deze doelstellingen niet worden nagekomen.

➤ De aanwezigheid van (met name etnisch) gemengde profielen aanmoedigen in de jury's voor selecties en benoemingen bij de rekruteringen op alle trappen van de hiërarchie.

➤ Het debat rond het inclusieve bereik van neutraliteit in de openbare diensten openen.

4. De instrumenten voor de strijd tegen discriminatie inzake tewerkstelling en de bevordering van diversiteit versterken

➤ De resources (in het bijzonder de human resources) van het Antidiscriminatieloket van Actiris versterken om dit loket te hervormen en er een referentiecentrum inzake de strijd tegen discriminatie op het vlak van tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van te maken.

➤ Zijn rol consolideren voor wat betreft 1) het formuleren van adviezen en aanbevelingen op basis van zijn expertise, maar ook op basis van uitwisselingen met de burgermaatschappij en de verenigingen die de rechten van minderheden verdedigen; 2) het sensibiliseren rond vraagstukken die te maken hebben met

racisme en discriminatie.

➤ De toekenning van aanwervingssteun voor alle ondernemingen verbinden aan de voorwaarde dat zij een diversiteitsplan afsluiten en uitvoeren.

➤ Maatregelen ter preventie van discriminatie in de diversiteitsplannen opnemen (bijv. een gemengde samenstelling van de selectiejury, zich ertoe verbinden zijn eigen personeel te monitoren op basis van onder andere de variabele origine enz.).

➤ In een evaluatie van de maatregel "gelijkekansentest" voorzien.

5. De acties op sectorniveau versterken

➤ In de sociaaloverlegorganen en in overeenstemming met het werk dat in het kader van de sectorale raamakkoorden wordt verricht, de sociale partners aanmoedigen om op sectorniveau positieveactieprogramma's uit te voeren en cijferdoelstellingen op basis van

origine te bepalen.

➤ De toekenning van hulp aan de sectoren verbinden aan de voorwaarde dat op sectorniveau een diversiteitsplan wordt uitgevoerd.

6. De controle-instrumenten versterken

➤ De ordonnantie van 16 november 2017 inzake het bestrijden van discriminatie op het vlak van tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (de zogenoemde "ordonnantie testing") evalueren om de doeltreffendheid ervan te meten, met bijzondere aandacht voor de 5 "raciale" criteria (zogenaamd ras, huidskleur,

nationaliteit, afkomst (Joodse oorsprong) en nationale of etnische afstamming) en het criterium geloof of levensbeschouwing.

➤ De arbeidsinspectie in staat stellen structurele discriminatie op te sporen (aan de hand van statistische of andere gegevens) om proactief controles uit te voeren.

7. De kwalificaties van personen met een buitenlands diploma erkennen

- Voor alle bij Actiris ingeschreven werkzoekenden (met bijzondere aandacht voor personen met een diploma dat niet in de Europese Unie werd behaald) de procedure voor gelijkwaardigheidserkenning van het diploma vereenvoudigen en gratis maken.
- De validering van de competenties versterken zodat er meer gebruik van wordt gemaakt.

8. Interfederale maatregelen en acties ondersteunen

- Een ambitieus en dwingend interfederaal actieplan voor de strijd tegen racisme uitwerken, overeenkomstig de verbintenissen die België tijdens de Conferentie van Durban in 2000 is aangegaan.
- De interfederale strategie voor de integratie van Roma evalueren, zoals voorzien in het regeringsakkoord van 2014, en een ambitieus actieplan ontplooiën

Bibliografie

Adam I., *La discrimination ethnique à l'embauche à l'agenda de la politique belge*, Revue Formation Emploi n°94, 2006.

Bentouhami H., Khadhraoui R., *Analyse de la transposition du concept d'intersectionnalité dans le cadre de la réforme des instruments de promotion de la diversité et de lutte contre les discriminations*, 2018.

Centrum voor Gelijkheid van kansen en voor Racismebestrijding, *Diversiteitsbarometer Werk*, september 2012.

CIRé, *La reconnaissance des qualifications professionnelles en l'absence de diplôme*, juli 2018.

Demart S., Schoumaker B., Godin M., Adam I., *Des citoyens aux racines africaines : un portrait des Belgo-Congolais, Belgo-Rwandais et Belgo-Burundais*, Fondation Roi Baudouin, Bruxelles, Novembre 2017.

Englert M., *Analyse des déterminants du chômage urbain et politique de rééquilibrage entre l'offre et la demande de travail en Région de Bruxelles-Capitale*, januari 2013.

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – UNIA, *Socio-economische Monitoring. Arbeidsmarkt en origine 2017*, Brussel, december 2017.

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – UNIA, *Socio-economische Monitoring. Arbeidsmarkt en origine 2015*, Brussel, november 2015.

FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg – UNIA, *Socio-economische Monitoring*, Brussel, september 2013.

Geurts K., *Roma in beweging. Diverse groepen en evoluties in Brussel. Handvaten voor onderwijs en hulpverlening*, Foyer, Bruxelles, juni 2014.

Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, *Zwanger aan het werk. De ervaringen van sollicitanten, werknemers en zelfstandige ondernemers in België*, 2017.

Jacobs D., Rea A., Hanquinet L., *Prestaties van de leerlingen van buitenlandse herkomst in België volgens de PISA-studie: vergelijking tussen de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap*, Koning Boudewijnstichting, Brussel, maart 2007.

Kesteloot C., Van der Haegen H., *De geografische dimensie van de dualisering in de maatschappij*, KUL, 1997.

Martens A. et Ouali N., *Etnische discriminatie op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, januari 2005.

Oriane J.-F. et Conter B., *Les politiques d'employabilité en Belgique : traitement clinique des chômeurs et traitement statistique du chômage*, Recherches sociologiques et anthropologiques 38-2, 2007.

Ouali N., *Filles d'immigré.es diplômées du supérieur : contingence ou renoncement à la carrière professionnelle ?*, Le genre au cœur des migrations, Petra Editions, Paris, Ed. 1, 2012.

Ouali N., *Précarité et déclassement des migrantes diplômées non européennes : menace sur leur projet d'émancipation*, Canadian journal of women and the law, 2012-04.

Rea A., *Les jeunes d'origine immigrée : intégrés et discriminés*, Working paper présenté lors de la rencontre du CEDEM du 7 mars 2002, ULG, Liège.

Rea A., Ben Mohammed N., *Politique multiculturelle et modes de citoyenneté à Bruxelles*, Novembre 2000.

Torrekens C. et Adam I., *Belgo-Marocains, Belgo-Turcs : (auto)portrait de nos concitoyens*, Fondation Roi Baudouin, Mei 2015.

UNIA, *Diversiteitsbarometer Onderwijs*, februari 2018.

UNIA, *Cijferslag 2017*, mei 2018.

view.brussels, *De situatie van allochtone vrouwen of vrouwen van allochtone afkomst op de arbeidsmarkt in het Brussels Gewest Territoriale benadering*, Novembre 2012.

view.brussels, *Situatie van de eenoudergezinnen op het vlak van werkgelegenheid en werkloosheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, oktober 2009.

view.brussels, *Migrantenbevolking, arbeidsmarkt en discriminatie: situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Les Cahiers de l'Observatoire n°3, Juni 2000.

Wayens B., Kummert P., Van Hamme G., Vandermotten C., *La dynamique des quartiers bruxellois (1981 – 2006)*, Brussel, oktober 2009.

Redactie en analyse: **Khadija Senhadji**

Technische ontwikkeling: **Jérôme François**

Nalezing: **Louise Callier** (UNIA) ; **Frédéric Poupinel De Valence, Ann Coenen en Valérie Gilbert** (FOD
Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg)

Uitgever

Actiris

Sterrenkundelaan 14

1210 Brussel

